

SPIS TREŚCI

Przedmowa	4
Słowniczek	5
1 Wstęp	6
2 Źródła Przemocy – Zarys Teoretyczny	9
3 Cele i zasady	19
4 Jak założyć i jak sfinansować schronisko dla kobiet	25
5 Formy pomocy udzielanej przez schroniska	36
6 Zarządzanie personelem i zarządzanie finansami	50
7 Środki bezpieczeństwa	66
8 Życie społeczności w schronisku	70
9 Kampania wizerunkowa i podnoszenie świadomości	78
10 Sieć współpracy	87
11 Zarządzanie jakością, dokumentacja i ewaluacja	92
12 Dodatkowe potrzeby społeczne, rekomendacje	97
Bibliografia	103
Załącznik	109

Edycja druga

Projekt Daphne:

POLEPSZENIE – Usługi wysokiej jakości dla bezpieczeństwa ofiar
(JLS/2006/DAP-1/279/WC30-CE-0117538/00-20)

Koordynator projektu “IMPROVE”:

Biuro koordynacyjne WAVE/Austriacka Sieć Schronisk dla Kobiet, Bacherplatz 10/4, A-1050,
Wiedeń, Austria

Redakcja językowa:

Fundacja Centrum Praw Kobiet

Partnerzy projektu:

Andrea Brem (Viennese Women’s Shelters, Austria), Elke Griemens (Women’s Refuge Erftkreis, Germany), Györgyi Toth (NaNE, Hungary), Patricia Lopes (AMCV, Portugal), Angela Romanin (Casa delle Donne Bologna, Italy), Ruth Bartussek (Women’s Shelters in Styria, Austria), Julia Kalimeri (APANEMI, Cyprus), Dusana Karlowska (Fenestra, Slovakia), Lilija Vasiliauskiene (Vilnius Women’s House, Lithuania), Sirje Otstavel (Women’s Shelter of Tartu, Estonia), Spela Veselic (SOS Drustvo Telefon, Slovenia), Urszula Nowakowska (Centrum Praw Kobiet, Poland)

Partnerzy stowarzyszeni:

Ulfet Tayli (Mor Cat Kadin Siginagi Vakfi, Turkey), Julia Szigeti (ARTEMIS, Romania), Savka Todrovska (Union of Women’s Organizations, Macedonia)

Miejsce i rok publikacji drugiej edycji: Wiedeń 2008

Publikacja drugiej edycji finansowana ze środków Komisji Europejskiej, Program Daphne 2006, Austriackiego Ministerstwa Federalnego do Spraw Socjalnych i Ochrony Konsumenta, Głównego Urzędu Wykonawczego Miasta Wiednia – Biuro ds. Stosunków Międzynarodowych i Spraw Kobiet.

Koordynator projektu „Away from Violence“ (2004):

Biuro koordynacyjne WAVE/Austriacka Sieć Schronisk dla Kobiet, Bacherplatz 10/4, A-1050, Wiedeń, Austria

Redakcja:

Birgit Appelt (Biuro koordynacyjne WAVE), Verena Kaselitz (Biuro koordynacyjne WAVE), Rosa Logar (Centrum Interwencji w sprawach Przemocy w Rodzinie, Wiedeń, Austria);

Partnerzy projektu:

Patricia Lopez (AMCV, Portugalia), Angela Romanin (Casa delle Donne Bolonia, Włochy), Sirkka Perttu Karjowa (Linia Kobiet, Finlandia).

Partnerzy stowarzyszeni:

Sevi Chatzifotiou (University of Heraklion, Grecja), Elke Griemens (Women's Refuge Erftkreis, Niemcy), Judit Herman (NaNE, Węgry), Sandra Messner (Refuge Association Vienna, Austria), Anamaria Simon (Artemis, Rumunia).

Projekt graficzny: Eveline Wiebach

Skad komputerowy: Marinela Vecerik (WAVE Co-ordination Office)

Redakcja w języku agnielskim: Paul Catty

Miejsce i rok publikacji oryginału: Wiedeń 2004

Wydawnictwo finansowane ze środków Komisji Europejskiej, Program Daphne 2003

Ministerstwo ds. Zdrowia i Opieki Społecznej Finlandii

Austriackie Federalne Ministerstwo ds. Kobiet i Ochrony Zdrowia

Główny Urząd Wykonawczy Wiednia – Biuro ds. Stosunków Międzynarodowych i Spraw Kobiet

PRZEDMOWA

Niniejszy podręcznik powstał w latach 2003-2004 w ramach projektu Daphne: „Guidelines for setting up and running a women’s refuge” (Wskazówki dotyczące tworzenia i prowadzenia schroniska dla kobiet). Dzięki kontynuacji projektu w roku 2007 w ramach drugiej części programu Daphne: „IMPROVE – Quality services for victims of domestic violence” (POPRAWA – usługi wysokiej jakości dla ofiar przemocy w rodzinie) podręcznik przetłumaczono na sześć języków: polski, grecki, słoweński, rumuński, słowacki i estoński. Treść podręcznika pozostała bez zmian. Wcześniej książka ukazała się w ośmiu wersjach językowych: po niemiecku, angielsku, fińsku, włosku, portugalsku, węgiersku, serbochorwacku i litewsku. Wszystkie wersje językowe mogą być ściągnięte bezpłatnie ze strony internetowej WAVE (www.wave-network.org) lub zamówione w biurze WAVE (office@wave-network.org). Pod koniec 2008 roku na stronie internetowej WAVE dostępne będą dalsze tłumaczenia naszego podręcznika.

Ponadto, w ramach programu „IMPROVE” nasz podręcznik służy jako podstawa programowa szkoleń dla założycieli i prowadzących schroniska dla kobiet oraz dla osób świadczących inne usługi dla kobiet i dzieci doświadczających przemocy. Koncepcję szkoleń przygotował w ramach programu „IMPROVE” zespół ekspertów z czternastu krajów. Materiały zawierające omówienie koncepcji, jak również programy szkoleń, można zamówić w biurze WAVE.

Najważniejszym powodem, dla którego postanowiliśmy przygotować niniejszy podręcznik były liczne zapytania nadsyłane do biura WAVE przez kobiety i grupy kobiet, zamierzające założyć schronisko, i w związku z tym poszukujące informacji na temat koncepcji takiej placówki i pierwszych kroków praktycznych. Podręcznik nasz pomyślany jest tak, aby spełnić te oczekiwania. Celem autorów „Końca przemocy” było przede wszystkim omówienie problemów praktycznych, na które mogą natrafić i które muszą rozwiązać kobiety, które zamierzają założyć schronisko, które je organizują, prowadzą lub w nim pracują. Nieco miejsca poświęcamy także kwestiom teoretycznym, a w szczególności omówieniu tła kulturowego, które zrodziło i pozwoliło trwać przemocy wobec kobiet.

Nad oryginalną wersją podręcznika, w okresie realizacji pierwszego projektu Daphne w latach 2003-04, pracował zespół ekspertów z ośmiu krajów. Dzięki temu książka uwzględnia szeroką gamę różnorodnych doświadczeń i podejść do problemu przemocy, co powinno cechować podręcznik, który ma być wykorzystywany w całej Europie.

Autorzy i redaktorzy książki oraz partnerzy projektu proszą o nadsyłanie uwag i sugestii dotyczących naszego podręcznika (office@wave-network.org). Mamy nadzieję, że nasza praca przyczyni się do wypracowania wspólnych standardów wysokiej jakości usług w całej Europie, mających zastosowanie do nowych przedsięwzięć, jak i doskonalenia istniejących już instytucji.

WAVE składa wyrazy podziękowania Komisji Europejskiej, austriackiemu Federalnemu Ministerstwu ds. Bezpieczeństwa Socjalnego, Prokreacji i Ochrony Konsumenta oraz Wydziałowi ds. Kobiet (MA 57) Głównego Urzędu Wykonawczego Wiednia za ich wsparcie finansowe.

Zespół redakcyjny

S Ł O W N I C Z E K

W celu ułatwienia lektury niniejszego podręcznika autorzy stosują terminy najczęściej spotykane w literaturze przedmiotu. Mimo to, członkowie zespołu redakcyjnego uznali za właściwe wyjaśnienie, jak oni sami rozumieją te terminy.

Schronisko: bezpieczne miejsce pobytu dla kobiet i dzieci, które doznały przemocy w rodzinie, zwykle z rąk członka rodziny lub partnera płci męskiej.

Przemoc w rodzinie: oznacza przemoc w rodzinie lub związku intymnym. Sprawcą przemocy jest niemal zawsze partner lub były partner kobiety, a niekiedy także inny członek rodziny. Ofiarami przemocy są zwykle kobiety i ich dzieci.

Ofiara przemocy: to w przyjętym przez nas znaczeniu osoba, która doznała, lecz nie poddała się przemocy, a nie osoba, która się biernie jej poddała.

1 W S T Ę P

Przemoc wobec kobiet i dzieci stanowi pogwałcenie praw człowieka. Co więcej, jak świat szeroki, jest to jedno z najczęściej popełnianych naruszeń tych praw. Europa nie jest pod tym względem wyjątkiem. Najczęstszą przyczyną obrażeń fizycznych i psychicznych, jakie odnoszą kobiety i dzieci, są obrażenia odniesione w rodzinie lub w związku intymnym. Z prowadzonych w ostatnich latach badań wynika, że przemoc z rąk mężczyzn z najbliższego otoczenia dotyka od jednej czwartej do jednej trzeciej kobiet w Europie. Sprawcami większości obrażeń są w zdecydowanej większości mężczyźni: partnerzy, mężowie, ojcowie i bracia. W obecnych warunkach społecznych i gospodarczych, wiele kobiet i dzieci, które doznają przemocy z rąk jednego z członków rodziny, musi opuścić dom rodzinny, chcąc uniknąć dalszej przemocy, ratować życie i znaleźć bezpieczne schronienie. Duża ich część trafia do schronisk dla kobiet. Stanowią one obecnie kluczową instytucję w wysiłkach na rzecz zwalczania przemocy wobec kobiet i dzieci. Od chwili powstania we wczesnych latach siedemdziesiątych XX wieku, schroniska były ważnym czynnikiem rozwoju społecznego, nie tylko dlatego, że zapewniały kobietom i dzieciom bezpieczne schronienie, ale również dlatego, że działały na rzecz upowszechnienia równości praw i szans dla kobiet i mężczyzn i wcielały w życie podstawowe prawo człowieka do bezpieczeństwa fizycznego i psychicznego.

W Europie Zachodniej zjawisko przemocy mężczyzn wobec kobiet i dzieci było spychane na margines jako temat tabu aż do lat siedemdziesiątych XX wieku, a w Europie Wschodniej – do lat dziewięćdziesiątych. Pierwsze schronisko dla kobiet powstało w Londynie w 1972 roku. Kolejne tworzono na Wyspach Brytyjskich, a w jakiś czas potem w Europie Zachodniej, Środkowej i Północnej. Później powstały schroniska w Europie Południowej, aż wreszcie, po upadku „żelaznej kurtyny”, w Europie Wschodniej i Południowo-wschodniej. Obecnie, w całej Europie działa około 1500 schronisk dla kobiet.

A jednak w wielu krajach europejskich – zwłaszcza w krajach Europy Południowej i Wschodniej – nadal jest za mało schronisk zapewniających bezpieczeństwo krzywdzonym kobietom i dzieciom. Kobiety, które decydują się utworzyć schronisko, często napotykają trudne do przewyżnienia przeszkody: brak finansowego wsparcia lub brak politycznej woli po stronie władz państwowych lub lokalnych. W wyjątkowych przypadkach, gdy środki finansowe są dostępne, kobiety te próbują prowadzić schronisko tak długo, jak to jest możliwe.

W przypadku schronisk dla ofiar przemocy w rodzinie nie wystarczy samo zapewnienie dachu nad głową. Rzeczą kluczową, do której dąży personel schronisk, jest upodmiotowienie kobiet i dzieci, przywrócenie im wiary we własne siły. Kobiety zachęca się, żeby wzięły odpowiedzialność za własne życie, umacnia się ich wiarę w siebie. Kobiety i dzieci przebywające w schronisku muszą odzyskać poczucie bezpieczeństwa.

Ostatnia piąta faza rozszerzenia Unii Europejskiej rozpoczęła się w roku 2004, gdy przyjęto dziesięć nowych krajów członkowskich, w tym Polskę, a zakończyła się 1 stycznia 2007 roku, wraz z przyjęciem Bułgarii i Rumunii. Państwa kandydujące do członkostwa w Unii musiały przyjąć i wprowadzić w życie wiele nowych ustaw i standardów demokratycznych. Jednak w dziedzinie polityki społecznej – a zwłaszcza w trudnej sferze przeciwdziałania przemocy mężczyzn wobec kobiet – standardy w państwach członkowskich są nadal bardzo różne, zarówno w tzw. krajach „starej”, jak i „nowej” Europy.

Women Against Violence Europe, WAVE (Kobiety Przeciwno Przemocy w Europie), organizacja działająca jako sieć wsparcia dla organizacji kobiecych zwalczających przemoc mężczyzn wobec kobiet i dzieci w rodzinie i w związkach intymnych, od chwili powstania traktowała Europę jako jedną geograficzną całość. Naszym celem było zawsze wspomaganie wymiany doświadczeń i wiedzy. Z pomocą Komisji Europejskiej (Program DAPHNE) WAVE utworzyło bogatą bazę danych obejmującą informacje na temat zapobiegania i przeciwdziałania przemocy w większości krajów europejskich. W naszej bazie zgromadziliśmy dane na temat dwóch tysięcy organizacji działających na tym polu. W 2000 roku, z myślą o profesjonalistach

pracujących z ofiarami przemocy, WAVE przygotowało program szkoleń, które mogą być prowadzone w całej Europie.

Głównym celem niniejszego podręcznika, sfinansowanego ze środków Programu Daphne Komisji Europejskiej, jest pomoc w procesie formułowania i stosowania standardów europejskich. Naszą intencją jest, by stanowił on kolejny krok na drodze do wejścia w życie Decyzji Ramowej Rady z dnia 15 marca 2001 w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym (Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich, Wydanie specjalne PL, Rozdz. 19, Tom IV str. 72), która określa wytyczne i metody świadczenia profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.

1.1 KRÓTKIE OMÓWIENIE SYTUACJI EUROPEJSKICH SCHRONISK DLA KOBIET

Potrzebę tworzenia nowych schronisk dla kobiet potwierdziła ankieta przeprowadzona przez WAVE w ramach Programu Daphne w 2001 roku. Eksperti z ówczesnych piętnastu krajów członkowskich i dwunastu krajów kandydujących dokonali przeglądu standardów stosowanych w istniejących wówczas schroniskach. Wyniki nadania opublikowano w broszurze pod tytułem „Nie tylko dach nad głową”. Punktem wyjścia ankiety było pytanie o liczbę rodzin (kobiet z dziećmi), które mogły uzyskać pomoc w schroniskach. W zaleceniu przyjętym w 1986 roku Komitet d.s. Praw Kobiet i Równych Szans Parlamentu Europejskiego stwierdził, że na dziesięć tysięcy mieszkańców powinno być dostępne jedno miejsce w schronisku.

Wyniki ankiety dały nam względnie dokładny obraz zakresu dostępnej pomocy dla ofiar przemocy w badanych krajach (nie uzyskaliśmy informacji lub uzyskaliśmy informacje niepełne z Francji, Włoch, Hiszpanii, Cypru, Litwy i Łotwy). Standard zalecany przez Parlament Europejski spełniony był tylko w Luksemburgu, Holandii i Irlandii Północnej. Zaraz za czołową trójką znalazła się Szwecja. Z krajów kandydujących tylko Malta była bliska spełnienia zalecanego standardu. W środku stawki znajdowały się takie kraje, jak: Dania, Niemcy, Irlandia, Anglia, Szkocja i Walia, podczas gdy w Austrii, Belgii i Finlandii liczba miejsc w schroniskach dla kobiet sięgała zaledwie jednej trzeciej rekomendowanego standardu. Niewiele gorsza była sytuacja w Słowenii, gdzie zarejestrowano 89 miejsc w schroniskach. Fatalnie wypadły Grecja i Portugalia. Jak wspomnieliśmy wcześniej, liczba miejsc w schroniskach dla kobiet w krajach Europy Wschodniej jest bardzo niska. Schroniska są nieliczne, bardzo od siebie oddalone i zagrożone zamknięciem. Nie są w tej sytuacji w stanie udzielić pomocy wielu kobietom, które szukają w nich schronienia i pomocy. Co gorsza, kraje Europy Wschodniej zmagają się z ubóstwem, a ludzie żyją w poczuciu zagrożenia. Niewiele osób ma też nadzieję na poprawę warunków życia w przewidywalnej przyszłości, co jeszcze bardziej pogarsza sytuację ofiar przemocy w rodzinie i przemocy społecznej.

W każdym z nowych krajów członkowskich istnieje przynajmniej kilka schronisk dla kobiet; w ostatnich latach wzrosła też liczba organizacji udzielających pomocy ofiarom przemocy i poszerzył się zakres świadczonych przez nie usług. Sytuacja jest szczególnie trudna w krajach takich, jak Ukraina i Gruzja. Kryzys gospodarczy i brak stabilizacji politycznej przyczyniły się tam do nasilenia zjawiska przemocy w rodzinie i innych form przemocy wobec kobiet. Mimo tych przeszkód, kobiety w wielu krajach – również we Wschodniej Europie – powołują do życia nowe organizacje i inne placówki świadczące pomoc krzywdzonym kobietom. Na przykład w Rosji (a odnosi się to również do innych krajów) w ciągu zaledwie dziesięciu lat organizacje kobiece utworzyły sieć ponad pięćdziesięciu ośrodków interwencji kryzysowej (ANNA – Stowarzyszenie Stop Przemocy; patrz załącznik). Nasz podręcznik ma za zadanie pomóc w realizacji wszystkich tych inicjatyw.

1.2 JAK POWSTAWAŁ NASZ PODRĘCZNIK?

Eksperti i pracownicy schronisk dla kobiet z ośmiu krajów, wszyscy z wieloletnim doświadczeniem z pracy z kobietami, które padły ofiarą przemocy, połączyli swoją wiedzę

teoretyczną i praktyczną w celu opracowania spójnego, praktycznie zorientowanego podręcznika. Powołanie do życia nowego schroniska wymaga znalezienia odpowiedzi na wiele pytań: Jakie środki bezpieczeństwa należy podjąć? Jakie wyposażenie i jakie urządzenia będą potrzebne do prowadzenia porad, a jakie do utworzenia pokoju zabaw dla dzieci? Jak podać do wiadomości publicznej informacje o możliwości skorzystania z pomocy schroniska, gdy jego adres powinien być zachowany w tajemnicy?

Niezależnie od odpowiedzi na pytania praktyczne związane z założeniem nowego schroniska, główny wykonawca projektu, Women Against Violence Europe (WAVE) oraz jego partnerzy (Sirikka Perttu z Finnish Women's Line, Angela Romanin i Elisa Marchiani z Casa Delel Donne per non subire a violenza Bologna, Patricia Lopes z portugalskiej organizacji AMCV, Elke Griemens z Frauenhaus Erftkreis, Sandra Messner z Wiener Frauenhaus nr 3, Sevaste Chatzifotiou z organizacji TEI na Krecie/Departament Pracy Socjalnej, Judit Herman z organizacji Nane w Budapeszcie i Anamaria Simon z organizacji Artemis w Rumunii) postanowiły opracować standardy jakości usług świadczonych przez schroniska.

Pierwszym etapem realizacji projektu były gruntowne badania materiałów źródłowych. W następnym kroku, w grudniu 2003 roku, zorganizowaliśmy warsztat, podczas którego uczestnicy uzgodnili zakres tematyczny i przedyskutowali szczegóły podręcznika. Współautorzy określili swoje preferencje tematyczne w oparciu o swoją wiedzę i doświadczenie (patrz: portery współautorów w załączniku). W drugiej fazie pracy nad podręcznikiem, która trwała od stycznia do kwietnia 2004 roku, przygotowano wstępne wersje rozdziałów, które następnie przedyskutowano podczas drugiego warsztatu w maju. Ostateczne prace redakcyjne skończono w lipcu 2004 roku.

1.3 CEL I GRUPY CELOWE, DO KTÓRYCH SKIEROWANY JEST PODRĘCZNIK

Najważniejszym zadaniem naszego podręcznika jest udzielenie pomocy założycielom nowych schronisk. Biorąc pod uwagę zróżnicowane standardy schronisk dla kobiet w różnych krajach europejskich, opublikowanie wspólnego dla wszystkich podręcznika dotyczącego tworzenia i prowadzenia schronisk należy uznać za próbę podniesienia standardów tam, gdzie jest to absolutnie konieczne, i zainicjowania procesu harmonizacji jako drogi do poprawy jakości. Główną grupę celową podręcznika są kobiety, planujące utworzenie nowego schroniska lub kobiety pracujące w tego rodzaju placówce. To właśnie rosnące zapotrzebowanie, przede wszystkim w krajach Europy Wschodniej i Południowo-Wschodniej, zainspirowało nas do napisania podręcznika na temat schronisk dla kobiet w Europie. Ostatecznymi beneficjentkami podręcznika będą oczywiście ofiary przemocy w rodzinie – kobiety i ich dzieci.

Należy jednak pamiętać, że trudne zadanie pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie, nie może być pozostawione tylko organizacjom kobiecym. Od wielu lat pracownicy schronisk i organizacje kobiece zaangażowane w zwalczanie przemocy mężczyzn wobec kobiet i dzieci w rodzinie domagały się odpowiedniej pomocy finansowej ze strony państwa. Dlatego, kolejną grupą celową dla naszego podręcznika, są politycy, członkowie władz państwowych i państwowych instytucji finansowych oraz sponsorzy prywatni. Celem naszego podręcznika jest także dostarczenie profesjonalistom z różnych grup zawodowych, dziennikarzom i szerokiej publiczności poszerzonej wiedzy na temat roli, jaką pełnią schroniska dla kobiet w społeczeństwie.

2 ŹRÓDŁA PRZEMOCY – ZARYS TEORETYCZNY

Podstawowym warunkiem podjęcia pracy w schronisku dla kobiet powinno być zrozumienie przyczyn przemocy wobec kobiet, znajomość form, jakie przemoc przyjmuje, i wpływu, jaki wywiera na życie ofiar. Przemoc wobec kobiet powinna być rozpatrywana w kontekście historycznym, społecznym i politycznym. Każda próba ujęcia jej jako problemu wyłącznie indywidualnego, jako skutku dysfunkcjonalnej relacji między mężem i żoną, musi prowadzić do zafałszowania rzeczywistości i nie może przynieść poprawy sytuacji. Organizacje międzynarodowe potwierdzały tę prawdę wielokrotnie w wydawanych przez siebie dokumentach i rekomendacjach, potępiając w nich przemoc wobec kobiet jako naruszenie praw człowieka.

2.1 PRZYCZYNY PRZEMOCY WOBEC KOBIET

Przemoc mężczyzn wobec kobiet jest wyrazem historycznie ukształtowanego, nierównego podziału władzy pomiędzy kobietami i mężczyznami. Zrodził on męską dominację, dyskryminację kobiet i uniemożliwił kobietom samorealizację w życiu osobistym i społecznym.

Historycznie rzecz biorąc, w procesie powstawania nowoczesnych państw władzę w rodzinie uzyskali mężczyźni (Sauer 2002). Męską dominację w rodzinie umocniły następnie przepisy prawa oraz normy i struktury społeczne. Kobiety znacznie później niż mężczyźni uzyskiwały prawa wyborcze i pełne prawo do nauki. Były także wykluczone z udziału w życiu politycznym, a w wielu innych dziedzinach życia nie mogły korzystać ze statusu osoby prawnej – były uzależnione od swoich ojców i mężów i nie mogły decydować o własnym losie. W wielu sferach życia kobiety podlegały surowym ograniczeniom; nie mogły żyć i rozwijać się tak jak chciały. Johan Galtung, norweski pionier badań nad pokojem i rozwiązywaniem konfliktów określa ten typ stosunków społecznych jako struktury przemocy. Jego zdaniem przemoc istnieje wszędzie tam, gdzie ludzie podlegają zewnętrznym siłom, które zatrzymują ich rozwój intelektualny i fizyczny na poziomie niższym niż potencjalnie możliwy w ich przypadku (Galtung 1971, 57).

Nawet w Europie, wiele archaicznych, patriarchalnych struktur społecznych przetrwało do drugiej połowy XX wieku. W niektórych krajach kobiety uzyskały prawa wyborcze dopiero po II wojnie światowej. Prawo rodzinne wielu państw uznawało mężczyznę za głowę rodziny aż do lat siedemdziesiątych XX wieku i nakazywało kobiecie posłuszeństwo. Po dziś dzień gwałt w małżeństwie nie jest uznawany za przestępstwo we wszystkich krajach Europy. We wczesnych latach siedemdziesiątych, tak zwany drugi ruch wyzwolenia kobiet zwrócił uwagę na interpersonalną, strukturalną przemoc wobec kobiet jako na problem społeczny. Kobiety dostrzegły wreszcie, że ich mężowie i partnerzy regularnie stosują wobec nich przemoc. Wiele kobiet zrozumiało, że instytucje państwowe i wymiar sprawiedliwości wykazują małe zainteresowanie zwalczaniem tej formy przemocy.

W wielu przypadkach sprawcy przemocy pozostawali bezkarni, nawet gdy kobiety ośmiały się ujawnić prawdę o swoich bolesnych doświadczeniach i wносиły oskarżenia przeciwko swym mężom lub partnerom. Państwo nie okazywało – a w pewnym zakresie nadal nie okazuje – zainteresowania skutecznym ściganiem tej formy przestępstw. W przypadkach przemocy w rodzinie władze chętnie zrzekały się ze swojego wyłącznego uprawnienia do stosowania prawa, przyznając mężom prawo do sprawowania w rodzinie „rządów siły” – jeśli nie ustawowo, to w praktyce. W wielu dziedzinach równość kobiet i mężczyzn zyskała ustawowe gwarancje w znacznej mierze dzięki antydyskryminacyjnej polityce Unii Europejskiej. Jednak w praktyce dyskryminacja kobiet i nierówności między kobietami i mężczyznami utrzymują się po dziś dzień, a wynikające z nich ograniczenia powodują, że kobietom trudno jest wyrwać się z krzywdzącego związku. Z tej przyczyny walka ze zjawiskiem przemocy wobec kobiet może być skuteczne i ograniczyć jej zasięg tylko wtedy, gdy będzie częścią ogólniejszej strategii przeciwdziałania strukturalnej nierówności kobiet i mężczyzn.

2.2 AKTY PRZEMOCY WOBEC KOBIEC STANOWIĄ NARUSZENIE PRAW CZŁOWIEKA

W 1993 roku, podczas zorganizowanej pod auspicjami ONZ Światowej Konferencji Praw człowieka w Wiedniu, poważna organizacja międzynarodowa po raz pierwszy nie uznała przemocy wobec kobiet za sprawę „prywatną” lub wewnętrzną sprawę państw członkowskich. Organizacje kobiece z całego świata zyskały przygotowały projekt i uzyskały poparcie dla petycji w sprawie przemocy, podpisanej później przez pół miliona osób (Bunch/Reilly 1994). Dokument końcowy konferencji, „Deklaracja Wiedeńska”, stwierdziła, że akty przemocy wobec kobiet stanowią naruszenie praw człowieka, nawet wtedy, gdy są do przemocy dochodzi w tak zwanej sferze prywatnej (Narodu Zjednoczone 1993a,18). Tym samym rządy państw członkowskich wzięły na siebie odpowiedzialność za eliminację przemocy i zapewnienie kobietom skutecznej przed nią ochrony.

W następstwie konferencji w Wiedniu Zgromadzenie Ogólne ONZ przyjęło Deklarację na rzecz Eliminacji Przemocy wobec Kobiet (Organizacja Narodów Zjednoczonych 1993 b) i stworzyło stanowisko specjalnej sprawozdawczymi do spraw przemocy wobec kobiet. Eliminacja przemocy wobec kobiet była również głównym temat IV Światowej Konferencji w sprawie Kobiet w Pekinie w 1995 roku. Dokument końcowy tej konferencji, Platforma Działania, określał szczegółowo środki przeciwko przemocy wobec kobiet, jakie państwa członkowskie, zobowiązały się wprowadzić w życie (Organizacja Narodów Zjednoczonych 1995).

Najważniejszym dokumentem dotyczącym zwalczania strukturalnej i prywatnej przemocy wobec kobiet jest Konwencja Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie eliminacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (CEDAW). Inaczej niż w przypadku deklaracji i rezolucji, konwencja jest wiążąca dla państw, które ją podpisały i ratyfikowały, a zatem musi wejść w życie. Do kwietnia 2004 roku ratyfikowało ją 177 państw. Dokumenty ratyfikacyjne zostały złożone u Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Wydane przez Komitet ds. Eliminacji Dyskryminacji Kobiet rekomendacje no 12 i 19 wzywają państwa członkowskie do „zapewnienia odpowiedniej ochrony i wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, zgwałceń, czynów lubieżnych i innych form przemocy ze względu na płeć”.

W 1999 roku Konwencja została uzupełniona przez procedurę skargi indywidualnej, umożliwiającą kobietom, których prawa zostały naruszone, złożenie skargi w Organizacji Narodów Zjednoczonych. Poradnik praktyczny na temat trybu składania skarg został opracowany przez cieszącego się uznaniem międzynarodowym eksperta z Austrii (Frauenbüro der Stadt Wien 2001).

Ważne inicjatywy na rzecz przeciwdziałania przemocy wobec kobiet podjęto także w Europie. Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 1950 roku gwarantuje każdemu (a zatem oczywiście każdej kobiecie) prawo do życia, zdrowia i wolności. Zakazuje także tortur oraz innych form niehumanitarnego i poniżającego zachowania. Ta kluczowa konwencja nakłada na swoich sygnatariuszy obowiązek podjęcia działań na rzecz likwidacji przemocy i ochrony kobiet przed wszelkimi formami przemocy. W ostatnich latach Rada Europy wydała dużą liczbę zaleceń dotyczących przemocy wobec kobiet i przemocy w rodzinie (por. Bibliografia). Ostatnie z nich pochodzi z 2002 roku (rada Europy 2002). Zgodnie z zaleceniem zawartym w raporcie końcowym Grupy Specjalistów Rady Europy, państwa członkowskie powinny zapewnić jedno miejsce w schronisku na 7500 mieszkańców (Rada Europy 1997).

W 1997 roku Unia Europejska rozpoczęła realizację Programu DAPHNE, mającego na celu wsparcie projektów na rzecz likwidacji przemocy wobec kobiet i dzieci. Podczas prezydencji austriackiej, w 1998 roku odbyła się europejska konferencja ekspertów na temat roli policji w przeciwdziałaniu przemocy. Organizacja Women Against Violence Europe była jednym ze współorganizatorów konferencji (Dearing/Förg 1999). Podczas tej i kolejnych konferencji na temat zwalczania przemocy, które odbyły się w Kolonii (w okresie prezydencji niemieckiej) i w Jyväskylä (podczas prezydencji fińskiej), uczestniczący w obradach eksperci opracowali szeroki wachlarz środków i zaleceń, mających na celu podniesienie skuteczności ochrony i pomocy dla kobiet, które są ofiarami przemocy (Keeler 2001).

Z inicjatywy działającego w Parlamencie Europejskim Komitetu ds. Praw Kobiet, w latach 1999-2000 w państwach Unii Europejskiej przeprowadzono kampanię przeciwko przemocy wobec kobiet (Parlament Europejski/Komitet ds. Praw Kobiet 1997). Jej akcentem końcowym była konferencja, która odbyła się w Portugalii w 2000 roku. W roku 2004 zatwierdzono drugą część programu DAPHNE, którego środki zasila programy przeciwdziałania przemocy wobec kobiet w okresie następnym pięciu lat. Poszerzenie Unii Europejskiej było tylko jednym z powodów, dla których powiększono budżet tego ważnego programu.

2.3 PRZEMOC WOBEC Kobiet W LICZBACH

Przemoc wobec kobiet jest uważana za poważny problem społeczny o globalnym zasięgu. W ponad 90 proc. przypadków przemocy w rodzinie sprawcami tego przestępstwa są mężczyźni, a ofiarami kobiety. Według szacunków UNICEF, w skali globalnej, w niektórych krajach blisko połowa kobiet i dziewcząt doświadczyła przemocy fizycznej z rąk męża, partnera lub innego członka rodziny (UNICEF 2001). Dane statystyczne pochodzące z badań prowadzonych w wielu krajach całego świata wykazują, że do większości przypadków przemocy wobec kobiet dochodzi w rodzinie.

Jak się szacuje, w Wielkiej Brytanii 48 proc. kobiet, które padły ofiarą zabójstwa, zginęło z ręki swoich partnerów, w porównaniu z sześcioma procentami ofiar wśród mężczyzn (WAFE, luty 1998, 1). W Anglii i Walii przeciętnie dwie kobiety tygodniowo są mordowane przez swoich obecnych lub byłych partnerów (Mirlees-Black, 1995).

Światowa Organizacja Zdrowia opublikowała niedawno raport pod tytułem „Przemoc i zdrowie”, oparty na 48 badaniach na temat zakresu zjawiska przemocy wobec kobiet. Według autorów opracowania, w zależności od kraju, od 10 do 60 proc. kobiet w jakimś okresie swojego życia doznaje przemocy z rąk swojego męża lub partnera (WHO 2002). W ciągu ostatnich kilku lat reprezentatywne badania na temat przemocy wobec kobiet i dzieci w rodzinie i ich uwarunkowań społecznych przeprowadzono w kilku krajach Unii Europejskiej i w Szwajcarii. Dane uzyskane w tych badaniach potwierdzają podane wyżej szacunkowe dane na temat liczby kobiet, które doznają przemocy z rąk swoich partnerów.

Badania prowadzone w Portugalii w 1997 roku ujawniły, że 47 proc. aktów przemocy miało miejsce w rodzinie. Według badań belgijskich z 1998 roku, aż 68 proc. kobiet w pewnym okresie swojego życia doświadczyło przemocy fizycznej lub seksualnej (European Women's Lobby 2000). Pierwsze ogólnokrajowe badania greckie, przeprowadzone na próbie 1200 kobiet w wieku 18 lat i starszych ujawniły, że 36 proc. spośród nich doznało przemocy fizycznej z rąk swych mężów lub partnerów (KETHI 2003). Z kolei dane zebrane podczas pierwszej hiszpańskiej ogólnokrajowej ankiety na temat przemocy w rodzinie, przeprowadzonej w 1999 roku i obejmującej ponad 2000 kobiet powyżej 18 roku życia, wykazały, że 14,2 proc. kobiet padło ofiarą przemocy przynajmniej raz w życiu, a 4,2 proc. – wielokrotnie (Lancet 2000).

Szeroko zakrojone badania francuskie wykazały, że 10 proc. kobiet, które wzięły udział w ankiecie, doznało przemocy z rąk swoich partnerów w okresie ostatnich 12 miesięcy. Kobiety młode, między 20 a 24 rokiem życia, były dwukrotnie bardziej narażone na pobicie lub inne formy złego traktowania niż kobiety powyżej 45 roku życia.

W badaniach fińskich, 22 proc. respondentek mieszkających wspólnie z mężem lub partnerem przyznało, że padło ofiarą przemocy fizycznej lub seksualnej albo groźbie przemocy ze bliskiego mężczyzny. Ponadto 9 proc. badanych kobiet zostało pobitych lub uderzonych okresie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem. 65 proc. objętych badaniem Holenderek padło ofiarą lekkiej formy przemocy ze strony obecnego partnera; 26 proc. przyznało, że doznało przemocy umiarkowanie ciężkiej; 7 proc., że ciężkiej, a 2 proc. – że bardzo ciężkiej. Proporcje te układały się zupełnie inaczej, gdy badane kobiety pytano o poprzednie związki. W tym przypadku aż 33 proc. kobiet przyznało, że doznało ciężkiej przemocy, 21 proc. – że umiarkowanie ciężkiej, a 23 proc. – że lekkiej. W Szwecji 46 proc. objętych ankietą kobiet przyznało, że doznały przemocy ze strony bliskiego mężczyzny. W 34 proc. przypadków przemoc ta miała charakter

seksualny, a 12 proc. respondentek doświadczyło przemocy w okresie 12 miesięcy poprzedzających badanie.

Wyniki badań przeprowadzonych w roku 2003 w Szwajcarii przez Danielę Gloor i Hannę Meier potwierdziły wyżej podane wyniki badań z innych krajów. W ankiecie, którą objęto 1800 klientek jednej z klinik ginekologicznych w Zurychu, jedna kobieta na dziesięć przyznała, że doznała przemocy w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy. Najwyższy procent sprawców przemocy (7,9 proc.) stanowili partnerzy. Ponad trzy czwarte respondentek (76,8 proc.) odpowiedziało, że od ukończenia piętnastego roku życia przynajmniej raz w życiu zostały pobite lub ich wolność została pogwałcona przez kogoś z najbliższego otoczenia (Glorr/Meier 2004).

W liczbach absolutnych oznacza to, że każdego roku około 22 miliony spośród blisko 250 milionów kobiet żyjących w Unii Europejskiej doświadcza przemocy. Dane te potwierdzają, że przemoc wobec kobiet i dzieci jest poważnym problemem społecznym, z którego wynikają ogromne szkody psychologiczne, społeczne, gospodarcze i zdrowotne (Heise 1995). Według szacunków holenderskich koszty związane z przemocą wobec kobiet sięgają w tym kraju 200 milionów euro rocznie. Autorzy raportu szwajcarskiego szacują, że koszty tej formy przemocy, jakie ponoszą władze federalne, kantonalne i miejskie wynoszą około 400 milionów franków szwajcarskich rocznie (Korf 1997, Godenzi/Yodanis 1998).

2.4 FORMY PRZEMOCY I JEJ WPŁYW

W piśmiennictwie wielu krajów znajdujemy obszerną dokumentację na temat kulturowych i społecznych czynników, skłaniających kobiety do ponownego przemyślenia swojej decyzji, żeby poszukać fachowej pomocy i opuścić stosującego przemoc męża (Mahoney 1994, 60; McWilliams/McKiernan 1993, 50-55; Dobash/Dobash 1998; Kirkwood 1993; Chatzifiotou 2004). Przemoc wobec kobiet wywiera negatywny wpływ na wielką liczbę osób, przede wszystkim kobiet i dzieci, które płacą wielką cenę emocjonalną, fizycznym, społecznym i materialnym za doświadczenie przemocy, które jest ich udziałem (Stanko/Crisp/Hale/Lucraft 1997).

W tradycyjnym systemie wartości w społeczeństwach patriarchalnych najważniejszą rolą społeczną kobiety jest rola żony i matki. Ponadto, w kręgu kultury arabskiej i muzułmańskiej, uważa się, że kobiety mogą spełnić swoje powołanie tylko wtedy, gdy są zamężne (Boabaid 2002). Społeczeństwa składają odpowiedzialność za powodzenie małżeństwa na barkach kobiet, przypisując im winę za nieudany związek. Ta odpowiedzialność za losy małżeństwa jest ważnym czynnikiem wpływającym na decyzję o milczeniu, o trwaniu w krzywdzącym związku i nie poszukiwaniu przez długie lata pomocy w powołanych do jej świadczenia instytucjach (Strube/Barbour 1983, 786). W ten sposób głęboko zakorzeniony pogląd, w myśl którego małżeństwo należy ratować za wszelką cenę dla dobra rodziny, w połączeniu ze zwyczajem, na mocy którego kobieta stygmatyzowana jest jako rozwódka łączy się z tradycją, zgodnie z którą to kobieta jest odpowiedzialna za rozpad małżeństwa. Wszystkie te stereotypy umacniane są przez przyjaciół, członków rodziny i pracowników instytucji socjalnych i stają się ważnymi czynnikami zniechęcającymi kobiety do szukania pomocy i wyzwolenia się z krzywdzącego związku.

Jeśli kobiety i dzieci mają uzyskać odpowiednią i skuteczną pomoc, konieczne jest zrozumienie dynamiki i mechanizmów agresywnych zachowań.

2.4.1 PRZEMOC PSYCHICZNA

Przemoc nie zawsze ma charakter agresji fizycznej. Jej celem jest uzyskanie władzy i sprawowanie kontroli nad życiem ofiary, złamanie i podporządkowanie jej własnej woli. Amerykańska psychiatra Judith Herman (1992) znalazła podobieństwa między schematem przemocy stosowanej wobec kobiet i schematem działania oprawców w więzieniach lub obozach, gdzie stosuje się tortury. Wiele kobiet, które doznały przemocy z rąk swoich partnerów, było poddanych różnym formom udręczenia psychologicznego, takim jak izolacja od świata zewnętrznego, groźby lub zniewagi. Cześć była zmuszana do poniżających lub bezsensownych zachowań. Nierzadko zdarza się, że sprawca przemocy przeplata te znęcania się okresami, w

których okazuje przede wszystkim czułość, obdarowuje swoją partnerkę kwiatami lub zaprasza ją na kolację do restauracji. Taka strategia może kobietę zdezorientować i dać jej poczucie, że jednak jest nadzieja na ułożenie sobie stosunków, że mężczyzna ma również zalety i że może się zmienić. W rzeczywistości zachowanie takie to manipulacja, mająca na celu przekonanie kobiety, żeby zaniechała myśli o rozstaniu. W kontekście całego związku, w którym panuje przemoc, takie okazjonalne, czułe zachowanie się powinno być uznane za element strategii stosowanej przez sprawcę przemocy.

2.4.2 PRZEMOC JAKO URAZ I ZAGROŻENIE DLA POCZUCIA TOŻSAMOŚCI

Przemoc w bliskich związkach jest bolesnym doświadczeniem, którego skutki nie ograniczają się do obrażeń fizycznych. Celem przemocy jest zniszczenie poczucia własnej wartości ofiary i złamanie jej oporu. Jednym ze źródeł traumy związanej z życiem w klimacie przemocy jest ciągły lęk przed jej powtórzeniem się. W wielu przypadkach sprawca nie musi już nawet sięgać po przemoc – wystarczą groźby lub przypomnienie wcześniejszych razów, by kobieta robiła wszystko, czego od niej żąda jej oprawca. Judith Herman proponuje następujące wyjaśnienie: Choć przemoc jest powszechnie stosowaną metodą wzbudzania panicznego strachu i wymuszania pożądanego przez sprawcę zachowań, dla utrzymania ofiary w stanie ciągłego strachu nie jest konieczne uciekanie się do niej przy każdej okazji. Sprawcy częściej osiagają swoje cele grożąc śmiercią lub ciężkiego zranieniem. Groźby pod adresem osób trzecich mogą przy tym być równie skuteczne, jak groźby pod adresem ofiary. Z relacji maltretowanych kobiet wiemy, że ich stosujący przemoc partnerzy często grożą, że zabiją ich dzieci, rodziców lub przyjaciół, którzy udzielili kobiecie pomocy, jeśli one spróbują ucieczki z domu (Herman 1992, 77).

Wiele kobiet nie jest w stanie obronić się przed przemocą, nawet gdy doświadczają jej przez wiele lat – również po rozstaniu się ze sprawcą. W niektórych przypadkach, ofiary przemocy próbują sobie poradzić z lękiem przed przemocą, popadając w uzależnienie od alkoholu lub narkotyków. „Alkoholiczki i narkomanki są częściej maltretowane przez swoich partnerów niż kobiety nieuzależnione. Częściej także decydują się walczyć we własnej obronie lub próbują się mścić, co tym bardziej naraża je na dalszą przemoc.” (Miller/Downs 1993, Logar w HeXenhous (redakcja), 2002 b).

Z badań korelacji między przemocą i uzależnieniem przeprowadzonych przez Downs można wyprowadzić następujące wnioski:

- większość kobiet przyjętych na leczenie detoksykacyjne była ofiarą przemocy w dzieciństwie albo przynajmniej świadkiem przemocy pomiędzy rodzicami;
- większość kobiet przyjętych na leczenie detoksykacyjne padła ostatnio ofiarą przemocy z rąk partnera;
- uzależnienie kobiet przyjętych na detoksykację, które doświadczały przemocy w rodzinie, miało przebieg cięższy niż w przypadku kobiet, nad którymi nikt się nie znęcał;
- znaczny odsetek kobiet w schroniskach jest uzależniona;
- kobiety uzależnione, przebywające w schroniskach, były ofiarami bardziej okrutnego traktowania.

2.4.3 ŻYCIE W NIEWOLI

„Mój mąż nie życzył sobie, żebym wychodziła sama z domu. Gdy szedł do pracy, zabierał ze sobą wszystkie klucze, tak że nie mogłam zamknąć drzwi wejściowych. Gdybym mimo wszystko chciała wyjść, musiałabym zostawić drzwi otwarte, bo inaczej po powrocie nie mogłabym się dostać do domu. Tak więc nie byłam zamknięta na klucz, ale i tak nie mogłam opuścić domu.” (z wywiadu z Laurą, poradnia wiedeńskiego schroniska dla kobiet).

Kobiety, nad którymi znęcają się ich partnerzy lub mężowie, są często więźniami we własnych domach. Mężczyźni kontrolują ich wszystkie ruchy, uniemożliwiając im prowadzenie

niezależnego życia. Jak pokazuje powyższy przykład, ściany więzienia nie muszą być widoczne z zewnątrz. Judith Herman wyraża to zwięźle: „Niewola polityczna wywołuje protesty, podczas gdy niewola kobiet i dzieci w domu rodzinnym pozostaje często niezauważona. Dom mężczyzny jest jego zamkiem; rzadko kto jednak wydaje się rozumieć, że ten sam dom może być więzieniem dla kobiet i dzieci. W domowej niewoli rzadkością są fizyczne bariery uniemożliwiające ucieczkę. W większości domów, nawet najbardziej nieprzyjaznych, nie ma krat w oknach ani zasieków z drutu kolczastego. Kobiety i dzieci nie są zakuwane w łańcuchy, choć i to się zdarza częściej niż moglibyśmy się spodziewać. Bariery uniemożliwiające ucieczkę są na ogół niewidzialne. A jednak bardzo trudno je pokonać. Dzieci są zniewolone przede wszystkim przez swoje uzależnienie; kobiety materialne, społeczne, psychologiczne i prawne podporządkowanie (Herman, 74).

2.4.4 IDENTYFIKACJA ZE SPRAWCĄ – „SYNDROM SZTOKHOLMSKI”

Jedną z konsekwencji ciągłego zagrożenia przemocą jest skłonność ofiar do identyfikacji z oprawcą i gotowość do działania w jego interesie. Tendencję tę uważa się za podświadomie przyjętą strategię przetrwania. Podporządkowanie woli oprawcy nie jest wolną decyzją ofiary, ale bezpośrednim skutkiem przemocy. Agresor może się domagać od kobiety nie tylko podporządkowania, ale również tego, żeby go kochała. Herman odnotowuje: „Głównym celem sprawcy przemocy wydaje się być zniewolenie ofiary. Osiąga on swój cel, sprawując despotyczną kontrolę nad każdym aspektem życia ofiary. Jednak zwykła uległość rzadko go satysfakcjonuje; wydaje się, że większość sprawców ma psychologiczną potrzebę usprawiedliwienia swojego postępowania, a do tego potrzebna jest im pełna afirmacja przez ofiarę. Dlatego nieustannie domagają się od swoich ofiar okazywania szacunku, wdzięczności, lub nawet miłości. Jego ostatecznym celem wydaje się stworzenie ofiary idealnej, z ochotą przyjmującej swój los. (willing victim) (Herman, 1992, 75).

Identyfikacja ze sprawcą przemocy, będąca reakcją na sytuację bez wyjścia, określana jest mianem syndromu sztokholmskiego. Zjawisko to po raz pierwszy zaobserwowano w stolicy Szwecji po włamaniu do banku i wzięciu przez włamywaczy grupy zakładników. Między więźniowie a przestępcami zrodziła się więź, która z upływem dni stawała się coraz bliższa. Po wtargnięciu przez policję do banku i aresztowaniu włamywaczy, niektórzy spośród byłych zakładników odwiedziło sprawców w więzieniu. Syndrom sztokholmski może dotknąć każdego, jeśli tylko spełnione są cztery warunki: zagrożone jest życie tej ofiary; nie ma ona możliwości ucieczki lub tak jej się wydaje; ofiara nie ma kontaktu ze światem zewnętrznym, a sprawca, przynajmniej od czasu do czasu, zachowuje się przyjaźnie. Psycholodzy Dee Graham i Edna Rawlings (płeć) (1998) zauważyli, że warunki te są często spełnione w przypadkach przemocy domowej. Ofiary tej formy przemocy często przejawiają symptomy syndromu sztokholmskiego. W takich przypadkach kobieta panicznie boi się uczynić coś, co mogłoby sprowokować lub wzbudzić gniew agresywnego partnera. Dlatego próbuje zyskać życzliwość mężczyzny i zachowywać się jak jego sprzymierzeniec. Może się zdarzyć na przykład, że kobieta star się bronić swego oprawcę, odmawiając podania prawdziwych przyczyn odniesionych obrażeń lub twierdząc, że sama się zraniła.

2.4.5 BLISKI ZWIĄZEK POMIĘDZY SPRAWCĄ I OFIARĄ

Bliski związek, jaki istnieje między ofiarą i sprawcą, a także ekonomiczne i społeczne uzależnienie od partnera, może sprawić, że kobiecie trudno jest się bronić. Wniesienie skargi na członka własnej rodziny spotka się ze społeczną dezaprobatą. Ze zrozumiałych powodów kobietom nie jest łatwo dzwonić na policję i mówić otwarcie o przemocę, jakiej doznały. Na policję zgłaszanych jest przeciętnie tylko około 25 proc. przypadków przemocy w rodzinie. Pozostałe 75 proc. pozostaje tajemnicą rodziny (European Women's Lobby, 2000).

Doświadczenie pokazuje, że kobiety mogą być pobite lub w inny sposób skrzywdzone nawet trzydzieści razy zanim zgłoszą się na policję.

2.4.6 OCHRONA IMIGRANTEK PRZED PRZEMOCĄ

Szczególnie trudna jest sytuacja kobiet imigrantek. Jeśli nie mają własnej wizej, prawo pobytu tym bardziej uzależnia je od męża, co sprawia, że są bardziej narażone na przemoc i bardziej bezradne. Wynikające stąd zagrożenia mogą być wyeliminowane lub zmniejszone tylko wtedy, jeśli wszystkie kraje europejskiej zagwarantują przybywającym do nich kobietom osobne wizej i pozwolenia na pracę, które nie wiążą ich z mężem.

Imigrantki powinny też otrzymać wystarczającą pomoc socjalną i ekonomiczną, aby mogły rozpocząć nowe, samodzielne życie. Kobiety te nie mają prawa w większości tych samych praw, co kobiety miejscowe, a wielu krajach nie mają prawa do żadnej pomocy socjalnej. Tym bardziej powinny mieć możliwość uzyskania pomocy w schroniskach. Dla nich i dla ich dzieci jest to często jedyne miejsce, w którym mogą się czuć bezpiecznie. Odnosi się to do stosunkowo dużej liczby kobiet w schroniskach. Na przykład w Danii w 2002 roku 32 proc. kobiet ubiegających się o miejsce w schronisku było imigrantkami. W Austrii kobiety z innych krajów stanowią przeszło połowę klientek w schroniskach.

Schroniska dla kobiet muszą dysponować środkami umożliwiającymi prowadzenie poradnictwa w języku ojczystym przynajmniej dla największej liczebnie grupy imigrantek. Jeśli kobiety z innych krajów mają otrzymać pomoc, której potrzebują, niezbędne są także materiały informacyjne w różnych językach i inne pomoce.

2.4.7 WPŁYW NA DZIECI

Przemoc wobec kobiet zawsze ma dramatyczny wpływ na ich dzieci. W wielu przypadkach dzieci również są bite lub krzywdzone w inny sposób przez swoich ojców lub ojczymów. (Hester/Mullender 2003).

Badania pokazały, że gdy dochodzi do aktów przemocy, 90 proc. dzieci przebywa w tym samym lub w sąsiednim pokoju. Jedna trzecia z nich jest bezpośrednim świadkiem przemocy, próbuje bronić swojej mamy i niekiedy samo doznaje przemocy (Asian Women and Domestic Violence, Informacja dla doradców, 1995, 2/ Women Against Rape, 1998,2).

Badanie przeprowadzone w Stanach Zjednoczonych wykazało, że w 70 proc. przypadków, w których krzywdzone były kobiety, ofiarą przemocy było również dziecko (por. Bowker/Arbitell/McFerron, 1998). Obawa, że sprawy przyjmą jeszcze gorszy obrót, jeśli poszkodowana kobieta podejmie kroki przeciw swemu sprawcy i poszuka pomocy na zewnątrz, stanowi ważny powód tego, że kobiety nie składają skargi na policji i pozostają w krzywdzących związkach, skazując się dalsze cierpienie.

Dlatego właśnie dzieci potrzebują bezpiecznego miejsca do życia i wsparcia, jakiego może udzielić schronisko. Schroniska dla kobiet są również schroniskami dla dzieci, które w Europie stanowią ponad połowę ich mieszkańców. Dzieci, które są świadkami znęcania się przez ich ojców nad matkami, z większym prawdopodobieństwem staną się w przyszłości sprawcami lub ofiarami przemocy. Wielu chłopców będzie stosować przemoc wobec swoich żon i partnerek, wiele dziewcząt uwikła się w krzywdzące związki. (Appelt/Höllriegl/Logar, 2001). Dzieci muszą uzyskać pomoc i wsparcie, by móc sobie poradzić z przemocą w rodzinie.

2.4.8 PRZYWRÓCENIE WIARY WE WŁASNE SIŁY

Przemoc pozostawia głębokie ślady na ciele i w psychice ofiar – niszczy poczucie własnej wartości i niezależności. Trzeba jednak pamiętać, że poddane przemocy kobiety i dzieci nie są wyłącznie jej biernymi ofiarami. Kobiety stosują wiele strategii, mających na celu powstrzymanie przemocy, a dzieci próbują pomagać swoim matkom, krzycząc, dzwoniąc na policję, osłaniając je, lub nawet podejmując działania skierowane bezpośrednio przeciwko

sprawcy. Kobiety przyglądają się uważnie swoim partnerom, mając nadzieję, że ich uwagi nie umknie moment, w którym wybuch agresji jest nieuchronny. Wtedy szukają bezpiecznego schronienia. Gdy mężczyzna wraca do domu w agresywnym nastroju, kobiety próbują go uspokoić. Bronią dzieci przed biciem, nawet jeśli tym samym narażają się na przemoc. Istnieje kilka podstawowych strategii przetrwania, podejmowanych zwykle przez kobiety zamieszkujące wspólnie z agresywnym mężczyzną. Kobiety bite stają się ekspertami od radzenia sobie z sytuacją zagrożenia przemocą i w żadnym razie nie mogą być traktowane tylko jako ofiary. Powinniśmy dostrzegać także ich siłę i wolę przetrwania. Wszelkie próby uznania ich za istoty słabe, niezdolne do samodzielnego działania lub nawet zaburzone psychicznie, nie tylko w niczym nie pomagają, ale wręcz jeszcze bardziej osłabiają ich pozycję.

Każda kobieta ma prawo wieść takie życie, jakie jej odpowiada. Ma też wszelkie prawo podejmować takie życiowe decyzje, jakie uważa za stosowne.

Instytucje tradycyjnie przeznaczone do zarządzania i sprawowania kontroli nie nadają się dobrze do realizowania celu upodmiotowienia kobiet i przywrócenia im wiary we własne siły. Dlatego właśnie maltretowane kobiety i dzieci potrzebują wyspecjalizowanych schronisk, których strategia działania i podejście praktyczne dostosowane jest do ich potrzeb. Jeśli kobiety mają uzyskać pomoc i wsparcie, jakich potrzebują, muszą być traktowane z poszanowaniem ich silnych stron, z delikatnością, empatycznie i ze świadomością ich rzeczywistych potrzeb. Dlatego właśnie ostatecznym celem istnienia i działania schronisk dla kobiet jest ich upodmiotowienie, przywrócenie im wiary we własne siły i zdolności do prowadzenia niezależnego, samodzielnego życia bez przemocy.

2.5 WNIOSKI DLA SCHRONISK I INNYCH PLACÓWEK DLA Kobiet

W kolejnym rozdziale skupimy się na szczegółowych rozwiązaniach, które powinny być stosowane w instytucjach świadczących pomoc krzywdzonym kobietom i ich dzieciom. Omówimy warunki, jakie muszą być stworzone w schroniskach, i środki, którymi powinny one dysponować, by móc udzielać takiego wsparcia, jakiego kobiety potrzebują.

Przedstawione przez nas wymagania, jakie muszą spełnić profesjonalnie świadczone społeczne usługi dla kobiet powinny być traktowane jak zalecenia dla rządów i władz lokalnych odpowiedzialnych za ich organizację i finansowanie. Te same kryteria omawiamy w rozdziale pod tytułem „Praktyka”.

2.5.1 WYMAGANIA DOTYCZĄCE SCHRONISK DLA KOBIEt W LICZBACH

Każde państwo musi zapewnić dostateczną liczbę schronisk dla kobiet. W każdym regionie, również na terenach wiejskich, powinno istnieć przynajmniej jedno schronisko otwarte dla kobiet i dzieci przez 24 godziny na dobę. Każda kobieta powinna mieć możliwość szybkiego dotarcia do tego typu placówki, która powinna dysponować środkami transportu dla swoich klientów. W każdym kraju powinien także istnieć krajowy, bezpłatny telefon zaufania dla ofiar przemocy. Przynajmniej jedno schronisko w każdym regionie powinno prowadzić telefon dyżurny, czynny przez całą dobę, z myślą o kobietach, którym trzeba zapewnić natychmiastową pomoc.

Wiele schronisk udziela mocy kobietom w ich miejscu zamieszkania lub prowadzi doradztwo dla kobiet, które nie są stałymi rezydentkami. Poradnictwo to stanowi bardzo ważną formę wsparcia dla ofiar przemocy. Tak jak w sektorze ochrony zdrowia, zapobieganie i zwalczanie przemocy w rodzinie obejmuje wiele różnych form pomocy, które mają zaspokajać różne potrzeby kobiet i dzieci doznających przemocy. Pomoc ta powinna obejmować: zapewnienie bezpiecznego miejsca pobytu w schronisku, poradnictwo poza schroniskiem, telefon zaufania, pomoc w domu rodzinnym na obszarach wiejskich, ośrodki interwencji kryzysowej i programy pomocy w zakwaterowaniu. W każdym przypadku należy zadbać o to, by kobiety mogły wybrać, z jakiej formy pomocy chcą skorzystać.

Choć ochrona, jaką zapewnia prawo i instytucje stojące na jego straży, jest bardzo ważna, nie powinna ona być traktowana jako substytut dla schronisk. Doświadczenia austriackie, gdzie prawne środki ochrony przed przemocą istnieją już od dziesięciu lat, pokazują, że schroniska są nadal bardzo potrzebne. Rosnąca liczba zakazów zbliżania się do ofiary wydanych na podstawie ustawy o ochronie przez przemocą w rodzinie zdaje się nawet wskazywać, że zapotrzebowanie na miejsca w schroniskach jest coraz większe.

Oto kilka powodów, dla których schroniska są niezbędne również w tych krajach, w których istnieje skuteczny system prawnej ochrony przed przemocą:

Nie każda ofiara przemocy chce zwrócić się o pomoc do policji i wymiaru sprawiedliwości; nie każda chce wnosić oskarżenie przeciwko swemu mężowi lub partnerowi;

Niektóre kobiety wolą zatrzymać się w schronisku i pozostać tam tak długo, jak to będzie konieczne;

Kobiety, które w każdej chwili mogą paść ofiarą przemocy, potrzebują bezpiecznego schronienia zanim zostanie przeprowadzona separacja, gdyż prawo nie zawsze może zapewnić natychmiastową i pełną ochronę przed przemocą.

Niektóre kobiety nie mogą lub nie chcą pozostać w miejscu zamieszkania, na przykład dlatego, że kojarzy się ono z cierpieniami, jakich doznały, lub dlatego, że w sąsiedztwie zamieszkują członkowie bliskiej rodziny sprawcy, lub też dlatego, że zakończył się termin wynajmu mieszkania albo nie było ono wynajęte na ich nazwisko.

2.5.2 FINANSOWANIE PRZEZ PAŃSTWO I STRUKTURA ORGANIZACYJNA SCHRONISK DLA KOBIEC

Schroniska dla kobiet stanowią ważny element systemu pomocy psychologicznej i społecznej, i jak inne placówki socjalne powinny być uważane za integralną część systemu usług świadczonych przez państwo na rzecz dobra publicznego.

Oznacza to, że na państwo i jego organach spoczywa obowiązek zapewnienia odpowiedniego finansowania schronisk i innych placówek działających na rzecz kobiet. Zasady finansowania schronisk dla kobiet powinny być określone ustawowo, a środki przeznaczone na ten cel powinny pokrywać wszystkie koszty wynikające z profesjonalnego prowadzenia tego rodzaju instytucji.

Schroniska dla kobiet, telefony zaufania i inne formy pomocy socjalnej mogą adekwatnie wypełniać swoje obowiązki, jeśli ma zapewnione finansowanie na okres kilku lat lub bezterminowo.

W ostatnich latach te nowoczesne państwa demokratyczne, które uważają, że zapewnienie ochrony zdrowia i opieki socjalnej należy do ich obowiązków, przejawiają coraz wyraźniej tendencję do powierzania kolejnych zadań publicznym organizacjom pozarządowym. Organizacje te są niezależnymi i nie nastawionymi na zys stowarzyszeniami, które odpowiadają na potrzeby i świadczą usługi w dziedzinie pomocy socjalnej i polityki społecznej.

Europejskie schroniska dla kobiet są w większości prowadzone przez kobiece organizacje pozarządowe, które w trakcie wieloletniej pracy z kobietami doświadczającymi przemocy zyskały w tej dziedzinie wielką wiedzę i doświadczenie praktyczne. Ta forma organizacyjnej pomocy dla kobiet okazała się bardzo skuteczna, dlatego powinna być stosowana w nowych projektach. Organizacje kobiece podchodzą do swojej pracy bardziej elastycznie, a ofiarom przemocy łatwiej jest zwrócić się o pomoc do innych kobiet niż do instytucji rządowej.

Współpraca organów władzy publicznej i organizacji kobiecych okazała się bardzo skuteczna i przyniosła korzyści tysiącom kobiet w wielu krajach. Formułą, która zapewnia powodzenie jest partnerstwo prywatno-publiczne.

Instytucje państwowe powinny się domagać przestrzegania przez organizacje kobiece standardów jakości, określonych w niniejszym podręczniku, ale jednocześnie powinny szanować ich profesjonalną niezależność. Zapewnienie wysokiej jakości usług świadczonych przez schroniska i innych form wsparcia (por. rozdział Zarządzanie jakością, dokumentacja i ewaluacja) wymaga prowadzenia regularnej kontroli wewnętrznej i zewnętrznej. Nie wolno

zapominać, że utrzymanie wysokiej jakości pracy jest niemożliwie bez zapewnienia koniecznych środków finansowych.

2.5.3 WŁAŚCIWA POMOC DLA Kobiet I Dzieci – Zasady FEMINISTYCZNE

Doznające przemocy kobiety i dzieci nie powinny szukać pomocy w schroniskach dla bezdomnych lub innych placówkach socjalnych, niedostosowanych do ich specyficznych potrzeb. W przypadku ofiar przemocy w rodzinie nie możemy poprzestać na zapewnieniu im dachu nad głową. Niezbędny jest system schronisk dla kobiet, których koncepcja i zasady działania dostosowane są do specyficznych potrzeb kobiet i dzieci doznających przemocy w rodzinie. Zapewnie ochrony i bezpieczeństwa z pewnością należy do najważniejszych zadań schronisk dla kobiet. Jednak równie ważne jest, aby nie były one skazane na pobyt w instytucjach, które dalej będą osłabiać ich zdolność do samodzielnego życia. Koncepcja i cele działania schronisk dla kobiet muszą być nastawione na ich upodmiotowienie i przywrócenie im wiary we własne siły.

Przyjęta przez Organizację Narodów Zjednoczonych deklaracja w sprawie przemocy wobec kobiet uznaje historycznie nierówny podział władzy między mężczyznami i kobietami za główną przyczynę przemocy. W konsekwencji ostatecznym celem schronisk dla kobiet jest udzielenie im pomocy w wyzwoleniu się z krzywdzącego związku i ich pełna emancypacja, bez względu na to, czy kobieta chce pozostać ze swoim partnerem, czy decyduje się go opuścić. Podstawowym zadaniem schroniska jest przede wszystkim położenie kresu przemocy. To, czy kobieta chce zakończyć związek, w którym doznaje przemocy, jest jej własną decyzją, która musi być respektowana. Głównym celem nie może być na przykład zachowanie pełnej rodziny – musi nim być położenie kresu przemocy.

Sprawcom przemocy należy uzmysłowić, że nie ma usprawiedliwienia dla bicia i znęcania się nad członkami rodziny i że oni sami są odpowiedzialni za to, by zaprzestać przemocy. Schroniska dla kobiet zainicjowały i opracowały programy psychoedukacyjne dla sprawców przemocy w rodzinie (Logar/Röseman/Zürcher, 2002).

Praktyczne doświadczenia zebrane przez schroniska europejskie w ciągu ostatnich trzydziestu lat wykazały, że feministyczne i emancypacyjne zasady działania gwarantują, że pomoc udzielana ofiarom przemocy w rodzinie jest skuteczna i dostosowana do ich rzeczywistych potrzeb (Hanetseder, Bern/Stuttgart/Wien/1992).

Rządy centralne i organy państwa mogą i powinny brać te doświadczenia pod uwagę w trakcie zakładania i rozwijania instytucji zapewniających pomoc i wsparcie dla kobiet i dzieci doznających przemocy w rodzinie.

3 CELE I ZASADY

Schronisko dla kobiet to bezpieczne miejsce, gdzie kobiety i dzieci z rodzin, w których panuje przemoc, mogą zamieszkać bez obawy, że będą tam bite lub krzywdzone w inny sposób. Schroniska świadczą wyspecjalizowane usługi i zapewniają bezpieczeństwo osobiste. Podstawową zasadą, jaką powinny się kierować osoby pracujące z kobietami – ofiarami przemocy, powinno być pełne zaangażowanie na rzecz praw kobiet i dążenie do przywrócenia im wiary we własne siły, tak by mogły wieść godne i niezależne życie.

Schroniska dla kobiet pełnią ważną rolę w zwalczaniu przemocy w rodzinie. Ich zadania nie ograniczają się jednak do zapewnienia bezpiecznego miejsca pobytu. W schronisku, kobiety i ich dzieci powinny otrzymać wszelką pomoc, dzięki której będą mogły poradzić sobie z traumatycznymi doświadczeniami, położyć kres przemocy, odzyskać szacunek dla samych siebie i zacząć samodzielnie budować nowe, niezależne życie. W schroniskach kobiety mogą liczyć na wsparcie w sytuacjach kryzysowych i wszelką inną pomoc w problemach związanych z przemocą w rodzinie: porady prawne, dach nad głową, pomoc w znalezieniu pracy i terapię. W schroniskach kobiety i dzieci zaznajamiają się z nowym stylem życia w rodzinie. Pełnią one także ważną rolę edukacyjną: prowadzą działalność na rzecz poszerzenia społecznej wiedzy i zrozumienia zjawiska przemocy w rodzinie, współpracują z przedstawicielami różnych grup zawodowych, organizując dla nich szkolenia i różnego rodzaju imprezy, bezpośrednio angażując się w pomoc dla ofiar przemocy, przygotowują i realizują programy edukacyjne dla młodzieży szkolnej oraz wiele innych przedsięwzięć.

Schronisko dla kobiet definiuje się poprzez:

- specyficzne cele;
- ściśle określoną grupę celową;
- zasady działania;
- specjalistyczne świadczenia i profesjonalny zespół (porównaj rozdziały 5 i 7)
- specyficzne środki ostrożności (porównaj rozdział 6)

Określenia „schronisko dla kobiet” należy używać tylko wobec tych placówek, które pełnią wszystkie wyżej wymienione i niżej szczegółowo opisane zadania.

3.1 CELE SCHRONISKA DLA KOBIET

Schroniska dla kobiet realizują cele, które powinny być jasno określone od pierwszych chwil ich istnienia. Zapewni to wysoką jakość świadczonych przez nie usług. Schroniska odgrywają ważną rolę w zapobieganiu przemocy wobec kobiet i dzieci. Z samej swojej istoty mają powstrzymać dalszą przemoc i zapobiegać jej nawrotom. Krzywdzone kobiety i ich dzieci potrzebują troskliwej opieki, praktycznego wsparcia i pomocy w procedurach prawnych. Potrzebują doradców. Usługi świadczone przez schroniska muszą spełniać potrzeby krzywdzonych kobiet. Przewyciężenie skutków wieloletnich, dramatycznych doświadczeń wymaga zarówno interwencji kryzysowych, jak i długotrwałej terapii.

Jednakże, schroniska dla kobiet zwykle organizują lub biorą udział w działaniach zapobiegawczych na poziomie podstawowym i wyższym (porównaj rozdział 5). Z tego między innymi powodu pełnią one kluczową rolę w zwalczaniu i zapobieganiu przemocy wobec kobiet i dzieci.

3.1.1 OCHRONA I BEZPIECZEŃSTWO

Najważniejsze dla ofiar przemocy jest bezpieczeństwo. Dlatego schroniska powinny nadać najwyższy priorytet skutecznej ochronie osobistej (porównaj rozdział 7)

3.1.2 UPODMIOTOWIENIE

Przemoc to głęboko traumatyczne doświadczenie, doświadczenie bezradności i bycia zdany na łaskę innej osoby. Dlatego celem wszelkich form pomocy dla ofiar przemocy powinno być pokonanie uczucia bezradności i przywrócenie kobietom wiary we własne siły – żeby mogły powrócić do samodzielnego życia. Kobiety, które były ofiarami przemocy nie powinny się nazywać „chorymi” lub „zaburzonymi”, gdyż takie etykiety czynią je jeszcze słabszymi. Słabość tutaj jest wynikiem przemocy, na której cierpi ciało, umysł i poczucie własnej wartości. Niektóre podejścia do pracy z ofiarami przemocy oparte są na błędnym założeniu, w myśl którego brak wiary w siebie traktowany jest jako zaburzenie osobowości. Doświadczenia profesjonalistów pracujących dla schronisk i innych organizacji przeciwdziałających przemocy wobec kobiet wskazują, że kobiety powinny być traktowane jak ekspertki, jak osoby, które najlepiej znają swoją sytuację. Najpierw jednak trzeba im to uzmysłowić, większość ofiar przemocy nie wierzy również w swoją zdolność do zrozumienia swojej sytuacji życiowej, w tym również przyczyn stosowanej wobec nich przemocy (porównaj rozdział 5.1). Pełne zrozumienie mechanizmu przemocy umożliwia im opracowanie skutecznej strategii sprzeciwu wobec przemocy. Celem ostatecznym jest oczywiście życie zupełnie wolne od przemocy.

3.1.3 ZMIANA SPOŁECZNA

Ruch schronisk dla kobiet dąży do obalenia przesądów, postaw i zachowań, które są pożywką dla przemocy wobec kobiet i dzieci i które ją utrwalają.

W związku z powyższym schroniska prowadzą działalność zmierzającą do podniesienia świadomości w zakresie:

- sytuacji kobiet i dzieci;
- wpływu, jaki przemoc domowa ma na społeczeństwo;
- skutecznych form pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie;
- skutecznych sposobów przerwania przemocy wobec kobiet i dzieci;
- korzyści, jakie odniesie przeciwne przemocy społeczeństwo (porównaj rozdział 5.3).

3.2 DLA KOGO PRZEZNACZONE SĄ SCHRONISKA? GRUPY CELOWE

Schroniska dla kobiet powinny być dostępne dla wszystkich kobiet, które padły ofiarą przemocy fizycznej, psychicznej, emocjonalnej, seksualnej lub ekonomicznej, popełnionej przez partnera, byłego partnera lub członka rodziny.

Jak już powiedziano w rozdziale 2, większość ofiar przemocy domowej to kobiety, a większość jej sprawców, to mężczyźni. Zdarza się wszakże, że przemocy wobec kobiet dopuszczają się inne kobiety – partnerki seksualne albo kobiety starsze lub wyżej usytuowane w hierarchii rodzinnej (zwłaszcza w społeczeństwach ściśle przestrzegających hierarchii grupowej).

Schroniska powinny być dostępne dla wszystkich kobiet, bez względu na wiek, wyznanie, narodowość, przynależność etniczną, orientację seksualną, niepełnosprawność, status prawny, społeczny lub małżeński, sympatie polityczne lub sytuację finansową.

Pewne problemy mogą wynikać z wieku niektórych klientek. Na przykład w przypadku dziewcząt niepełnoletnich mogą powstać problemy prawne. W takich przypadkach konieczne mogą być uzgodnienia z instytucjami odpowiedzialnym za ochronę praw i interesów dzieci. W niektórych krajach lepszym rozwiązaniem może być nawiązanie współpracy z instytucjami udzielającymi pomocy młodym kobietom i dziewczętom, gdyż grupy te mają swoje specyficzne problemy i potrzeby.

(W Szwecji istnieje ponad 30 schronisk dla młodych kobiet. Patrz: Roks, www.roks.se/index.html)

Schroniska dla kobiet służą również dzieciom.

Jak wyjaśniamy bardziej szczegółowo w rozdziale 5.2, przemoc w rodzinie krzywdzi również dzieci, które mogą być ofiarami lub świadkami przemocy wobec swoich matek. Oba

doświadczenia są dla dziecka głęboko traumatyczne. Kobiety mogą odmówić skorzystania z pomocy schroniska, jeśli nie będzie im wolno zabrać ze sobą dzieci.

Ograniczona powierzchnia mieszkalna w schronisku lub brak dostatecznej ochrony prywatności uzasadniają wprowadzenie ograniczenia wieku dostępu dla chłopców. Jeśli jednak jakiś chłopiec nie zostanie przyjęty do schroniska ze względu na wiek, obowiązkiem pracowników schroniska jest znalezienie dla niego miejsca w hostelu lub w innej placówce dla młodzieży. Innym rozwiązaniem może być udostępnianie kobietom z dorastającymi chłopcami specjalnych pomieszczeń z osobnym wejściem.

(Przykład: Schronisko w Eisenstadt. Więcej informacji: <http://www.aodef.at>)

Każde schronisko powinno przyjąć własne zasady postępowania w takich sprawach, biorąc pod uwagę istniejące możliwości i dostępne rozwiązania alternatywne.

Trzeba w tym miejscu wyjaśnić, że przemoc w rodzinie lub w związkach intymnych to tylko jedna z wielu istniejących form przemocy wobec kobiet. Kobiety bywają ofiarami handlu, wymuszonych małżeństw, obrzezania, przemocy seksualnej, gwałtów wojennych itd. Mówiąc najogólniej, pracownicy lub zarząd każdego schroniska powinni zdecydować, czy i jakie kategorie ofiar przemocy będą przyjmowane, poza kobietami bitymi przez mężów lub partnerów. Decyzje w tym zakresie muszą oczywiście uwzględniać możliwości każdego schroniska – zarówno zakres świadczonych w nim usług, jak i dostępne środki bezpieczeństwa. Schroniska dla ofiar przemocy nie są zwykle przeznaczone dla kobiet bezdomnych, choć trzeba pamiętać, że wiele bezdomnych kobiet przechodziła w przeszłości lub przechodzi obecnie przez piekło przemocy domowej, i z tej racji powinna być przyjęta do schroniska.

Personel schronisk może mieć poważny problem z udzielaniem skutecznej pomocy kobietom uzależnionym, nadużywającym alkoholu i chorym psychicznie.

Uzależnienia, nadużywanie alkoholu i inne zaburzenia psychiczne są często wynikiem traumatycznych doświadczeń związanych z przemocą w rodzinie lub przemocą seksualną (porównaj rozdział 2). Zespół prowadzący schronisko powinien się zastanowić, czy jest w stanie udzielić skutecznej pomocy kobietom z tego typu problemami, czy też podjąć w tym zakresie współpracę ze specjalistami. Decyzje powinny być podejmowane indywidualnie, w zależności od rodzaju problemów psychicznych i możliwości danej placówki.

3.1 ZASADY, JAKIMI KIERUJĄ SIĘ SCHRONISKA

Realizowane przez schroniska cele są ściśle związane z podstawowymi zasadami, które wpływają na wszystkie aspekty pracy tych placówek. Zasady te obejmują:

3.2.1 FEMINISTYCZNY PUNKT WIDZENIA

Przemoc mężczyzn wobec kobiet jest wyrazem historycznie ukształtowanego, nierównego podziału władzy między kobietami mężczyznami i odzwierciedla relacje między przedstawicielami obu płci w życiu społecznym i politycznym. Dlatego przemoc powinna być rozpatrywana przede wszystkim jako problem społeczny i polityczny. Schroniska dla kobiet powinny również pełnić rolę polityczną, podejmując starania na rzecz upowszechnienia i pogłębienia wiedzy na temat zjawisk i procesów społecznych, historycznych, kulturowych i politycznych, które są pożywką dla przemocy. Kobiety i dzieci powinny uzyskać możliwość publicznego wypowiedzenia się na temat i przeciwko przemocy, a społeczeństwo powinno zagwarantować, że sprawcy przemocy poniosą odpowiedzialność za swoje czyny. Feministyczne zasady postępowania w schroniskach dla kobiet powinny obejmować sposoby działania, które umożliwią kobietom i dzieciom uwolnienie się z krzywdzących związków.

3.2.2 KOBIECY POMAGAJĄ KOBIECYM

Krzywdzone kobiety cierpią z powodu dominacji i złego traktowania przez partnera. Dlatego potrzebują wsparcia i pomocy od kobiet przeszkolonych w zakresie przyczyn i przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Ofiary przemocy cierpią również dlatego, że czują się słabe, że utraciły wiarę we własne siły i własne możliwości. Dlatego w schroniskach powinny panować warunki, w których mogłyby odzyskać wiarę w to, że są zdolne do samodzielnego, aktywnego życia. Zasada ta powinna znaleźć odzwierciedlenie w strukturze organizacji pracy w schronisku. Klientki nie powinny być kierowane tylko do zajęć pomocniczych, powinny także podejmować bardziej odpowiedzialne, kierownicze zdania. Dzięki temu mają okazję przemyśleć i przezwyciężyć stereotypy dotyczące ról społecznych kobiet i mężczyzn. Ta zasada w równym stopniu odnosi się do innych form pomocy dla kobiet.

3.2.3 POPARCIE DLA KOBIECY

Przeciwdziałanie przemocy oznacza konieczność zajęcia przez personel schroniska jednoznacznego stanowiska potępiającego wszelkie formy przemocy wobec kobiet (zero tolerancji dla przemocy!). Próby zachowania neutralności wobec tego, co się stało, mogą de facto prowadzić do mniejszej lub większej tolerancji przemocy. Od kobiet, które szukają pomocy w schronisku, nie wolno domagać się dowodów na to, że faktycznie padły ofiarą pobicia lub innego złego traktowania. Należy im okazać zaufanie i traktować je bez uprzedzeń. Ofiary przemocy oczekują pomocy osób, które zdecydowanie staną po ich stronie i udzielą im pomocy zawsze wtedy, gdy będzie ona potrzebna. Bezwarunkowe poparcie i solidarność należą do najważniejszych zasad działania.

Osobą odpowiedzialną za przemoc jest zawsze sprawca. Przyjęcie zdecydowanego stanowiska sprzeciwu wobec wszelkich form przemocy oznacza potępienie dla krzywdzących zachowań, ale nie musi oznaczać potępienia dla sprawcy jako osoby.

3.2.4 PRACA ZESPOŁOWA (UNIKANIE HIERARCHICZNYCH STRUKTUR SPOŁECZNYCH)

Koncepcja i program schronisk dla kobiet sięga swoimi korzeniami ruchu wyzwolenia kobiet z lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX wieku, gdy celem było zniesienie dyskryminacji i wprowadzenie równości we wszystkich obszarach i dziedzinach życia społecznego.

Struktura organizacyjna schroniska powinna odzwierciedlać te cele, uwzględniając w szerokim zakresie zasady demokracji wewnętrznej, wprowadzając równy podział władzy, i unikając tworzenia hierarchicznych i biurokratycznych struktur. W wielu schroniskach pracownicy tworzą zespoły, których członkowie dzielą między sobą obowiązki kierownicze.

Nawet jeśli schronisko zatrudnia dyrektora, możliwa jest taka organizacja pracy, w której zespół odgrywa kluczową rolę, a klientki włączane są zarówno w proces podejmowania decyzji, jak i w inne prace nad rozwojem placówki.

Demokratyczne struktury wymuszają wysoką gęstość interakcji w grupie i przyczyniają się do ukształtowania partnerskich stosunków międzyludzkich, w których można razem żyć i pracować w atmosferze równości i solidarności.

3.2.5 STRUKTURY DEMOKRATYCZNE I UCZESTNICTWO

Demokratyczne struktury i możliwość aktywnego udziału w życiu schroniska to bardzo ważne zasady. We wszystkich placówkach tego rodzaju odbywają się regularne zebrania zespołu i klientek, które są podstawową formą uczestnictwa klientek w życiu społeczności.

Należy koniecznie zadbać o to, żeby schroniska dla kobiet nie zamieniły się w instytucje, w których klientki nie byłyby samodzielne, a ich życie byłoby poddane kontroli. Kobiety muszą aktywnie uczestniczyć we wszystkich decyzjach i wydarzeniach. Władzy, jaką mieli nad nimi mężczyźni, nie można zastąpić władzą instytucji. Pracownicy schronisk muszą dołożyć wszelkich starań, żeby przepisy regulaminu były stosowane w taki sposób, że ułatwiać klientkom orientację w obowiązujących w nim zasadach, bez ograniczania, o ile to możliwe, osobistej wolności kobiet.

3.2.6 PRAWO DO SAMOOKREŚLENIA

Rzeczą bardzo ważną jest poszanowanie prawa kobiet do decydowania o własnym życiu (Porównaj punkt 3.1.2 „Upodmiotowienie”). Często różne życzliwe osoby, krewni, przyjaciele i zawodowi doradcy, mówią kobietom, co powinny zrobić. Jednym wydaje się, że kobieta powinna opuścić stosującego przemoc mężczyznę, inni doradzają, żeby dać mu jeszcze jedną szansę. Nierzadko osoby te są potem rozczarowane, lub nawet rozdrażnione, jeśli kobieta nie zastosuje się do ich porad. Niekiedy rady tego rodzaju odbierane są jak rodzaj dodatkowej presji, a nie forma pomocy. Kobiecie należy uzmysłowić, że tylko ona może podjąć decyzję o rozstaniu lub pozostaniu w związku, i że jej decyzja będzie w pełni respektowana. Celem interwencji w sytuacji kryzysowej jest przerwanie przemocy, a nie zakończenie związku. Prawo do samookreślenia to ważna zasada. To, jak długo kobieta chce pozostać w schronisku, jak również to, czy pozostanie ze sprawcą przemocy, czy go definitywnie opuści, zależy wyłącznie od niej samej.

3.2.7 ZASADA POUFNOŚCI/ANONIMOWOŚCI

Zasada ochrony praw i godności kobiet wymaga, aby kobieta mogła decydować, jakie informacje na jej temat są przekazywane poza schronisko. Dlatego, bez jej zgody, pracownikom schroniska nie wolno przekazywać jakichkolwiek informacji dotyczących jej osoby i jej rodziny. Wyjątki od tej zasady dozwolone są tylko wtedy, gdy zagrożone jest życie klientki, na przykład w razie zagrożenia samobójstwem, bezpośredniego zagrożenia ze strony agresywnego partnera lub w przypadku kobiet stosujących przemoc wobec własnych dzieci.

Kobiety mają również prawo do uzyskania porady i wsparcia bez ujawniania swoich danych osobowych.

3.2.8 POMOC PRZEZ 24 GODZINY NA DOBĘ I NIEOGRANICZONY OKRES POBYTU W SCHRONISKU

Kobieta, która ucieka z domu rodzinnego, potrzebuje natychmiastowego wsparcia i ochrony. Dostęp do schroniska musi być możliwy przez 24 godziny na dobę, przez siedem dni w tygodniu. W schronisku o każdej porze powinien dyżurować co najmniej jeden pracownik, który powinien kobietę przyjąć i udzielić jej doraźnej pomocy. Jeśli w mieście istnieje więcej niż jedno schronisko, co najmniej jedno powinno być dostępne o każdej porze dnia i nocy. Co do zasady, kobiety i dzieci powinny mieć możliwość pozostania w schronisku tak długo, aż poczują się bezpieczne i zdolne do samodzielnego życia bez przemocy.

3.2.9 ZASADA ZRÓŻNICOWANIA

Zróżnicowanie kobiet w schronisku powinno być nie tylko tolerowane, ale wręcz zalecane, i traktowane jako wartość. Zaletą wielu schronisk jest zróżnicowanie wśród personelu, odzwierciedlające zróżnicowanie wśród klientek placówki. Pracownicy pochodzący z grup mniejszościowych znają język swojej grupy narodowej lub etnicznej; zwykle lepiej rozumieją mentalność kobiet pochodzących z innych kręgów kulturowych.

3.2.10 ZASADA ODPOWIEDZIALNOŚCI

Schroniska są odpowiedzialne przed kobietami i dziećmi, przed organizacją i jej członkami oraz przed całym społeczeństwem. Działalność i zasady pracy schroniska muszą być transparentne i zrozumiałe dla wszystkich.

3.2.11 ZASADY DOTYCZĄCE JAKOŚCI USŁUG

Wysoki poziom profesjonalny jest podstawowym warunkiem pełnego wprowadzenia w życie omówionych tu zasad. Pracownicy schroniska powinni być odpowiednio wyszkoleni i dobrze opłacani. Powinni także mieć możliwość dalszego kształcenia i superwizji. Jeśli schronisko ma udzielać skutecznej pomocy i spełniać wszelkie wymagania, liczba jego pracowników musi być dostosowana do liczby klientek i dzieci. Niektóre schroniska muszą korzystać z pomocy wolontariuszy, którzy również muszą być gruntownie wyszkoleni. Gospodarowanie środkami, którymi dysponuje schronisko, powinno być oszczędne i wydajne. Standardy jakości usług powinny być ściśle przestrzegane i powinny podlegać regularnym kontrolom.

3.2.12 ZASADY DOTYCZĄCE STRUKTURY I FINANSOWANIA SCHRONISK

Schroniska powinny być prowadzone przez kobiece organizacje pozarządowe, nie nastawione na zysk i niezwiązane z partiami politycznymi (Porównaj rozdział 2 i dokumenty międzynarodowe). Schroniska wymagają i są uprawnione do odpowiedniego finansowania ze środków publicznych, gdyż pełnią ważne funkcje społeczne – udzielają schronienia i pomocy maltretowanym i krzywdzonym w inny sposób kobietom i dzieciom.

3.2.13 BEZPŁATNOŚĆ USŁUG

Wszelkie formy pomocy dla kobiet i dzieci z rodzin, w których panuje przemoc, powinny być bezpłatne. W szczególności odnosi się to do kobiet, które osiągają niskie dochody lub wcale ich nie mają. Zasada ta ma na celu zapewnienie, żeby kobiety i dzieci w potrzebie mogły znaleźć schronienie i uzyskać pomoc bez względu na swoją sytuację materialną.

4 JAK ZAŁOŻYĆ I JAK SFINANSOWAĆ SCHRONISKO DLA KOBIET

Schronisko dla kobiet jest nie tylko bezpiecznym miejscem pobytu. Jest miejscem, w którym krzywdzone w domu rodzinnym kobiety i dzieci mogą się przekonać, na czym polega solidarność kobiet i jak wygląda życie w środowisku wolnym od przemocy, w którym są chronione i bezpieczne. Dla realizacji celów przedstawionych w poprzednim rozdziale nie wystarczy działanie zgodne z przyjętymi zasadami. Jeśli pobyt w schronisku ma być dla przebywających tam kobiet i dzieci szansą na rozpoczęcie nowego życia, infrastruktura również musi spełniać pewne wymagania.

W pierwszej części tego rozdziału mowa będzie o tym, jak założyć nowe schronisko. Omawiamy w nim kolejne kroki, które w tym celu należy wykonać, począwszy od opracowania koncepcji nowej placówki, a skończywszy na przyjęciu do niej pierwszych klientek. Część druga, dotycząca finansowania, zawiera zalecenia i porady odnoszące się do pozyskiwania funduszy z budżetu państwa oraz od sponsorów prywatnych.

4.1 JAK ZAŁOŻYĆ SCHRONISKO DLA KOBIET

Założenie nowego schroniska wymaga starannego planowania i ogromnej pracy grupy oddanych sprawie ludzi. W tym rozdziale omawiamy szczegółowo standardy i zalecenia dotyczące pomysłu, podstaw prawnych, opracowania szczegółowego planu działania, lobbingu, pozyskiwania funduszy, infrastruktury i lokalizacji schroniska.

4.1.1 INICJATYWA

W grupie założycielskiej schroniska dla kobiet powinny znaleźć się osoby, mające przynajmniej podstawową wiedzę na temat przemocy w rodzinie, form, jakie może przyjmować i wpływu, jaki może wywierać na życie ofiar.

Wiele schronisk dla kobiet powstało z inicjatywy organizacji feministycznych. Ruch schroniskowy, przynajmniej w pierwszych etapach swojego rozwoju w Europie Zachodniej, Północnej i Środkowej (niekomunistycznej) był bezpośrednio związany z ruchem wyzwolenia kobiet z lat siedemdziesiątych XX wieku. Jego idee i cele oparte były na zasadach równości demokracji płci społecznej. Wyniki, jakie osiągnięto w stosunkowo krótkim czasie, sprawiły, że organizacje międzynarodowe zrozumiały, jak ważną rolę odgrywają organizacje kobiece w zapobieganiu i chronieniu kobiet i dzieci przed przemocą z rąk bliskich mężczyzn. (patrz rozdział 2).

4.1.2 PODSTAWY PRAWNE

Grupa inicjatywna musi podjąć decyzję co do tego, jaką formę organizacyjną przyjmie schronisko. Przepisy prawa określające możliwe formy organizacyjne są różne w różnych krajach, w warunkach europejskich jednak, w każdym kraju możliwe jest powołanie do życia organizacji pozarządowej i nienastawionej na zysk. Ta forma prawna wydaje się najwłaściwsza.

Jakaś forma osobowości prawnej jest konieczna, aby móc się ubiegać o dotację. Rejestracja stowarzyszenia wymaga na ogół określenia jego podstawowych celów, obowiązków i zasad działania. Samo uzyskanie osobowości prawnej nie gwarantuje finansowania, ani ze środków publicznych, ani z prywatnych. Radzimy przeprowadzić staranną analizę istniejących przepisów, a jeśli to konieczne, zasięgnąć porady prawnej lub zbadać, jakie formy organizacyjne przyjęły istniejące już organizacje pozarządowe. Równie ważny jest właściwy dobór osób, które będą prowadzić schronisko. Najpierw należy odpowiedzieć na pytanie, jakie kryteria powinni

spełniać członkowie zarządu. Z pewnością powinny to być osoby, które identyfikują się z celami i zasadami działania schroniska, i mają fachową wiedzę na temat przemocy wobec kobiet. Do zarządu warto też zaprosić osoby publiczne lub polityków. Członkowie zarządu muszą mieć czas na pracę na rzecz schroniska, dobrze znać i rozumieć swoje obowiązki i chętnie angażować się w proces rozwiązywania konfliktów.

4.1.3 IDENTYFIKACJA POTRZEB

W pierwszym kroku należy określić specyficzne potrzeby, jakie powinno spełniać schronisko. Podstawą wszelkich rozważań na temat liczby miejsc w schronisku powinny być zalecenia organizacji międzynarodowych. Już w roku 1986 Parlament Europejski zalecał państwom członkowskim utworzenie jednego miejsca rodzinnego w schronisku na 10 tysięcy mieszkańców. W 1998 roku Grupa Specjalistów Rady Europy obniżyła tę liczbę do 7,5 tysiąca. W związku z tymi zaleceniami należy najpierw określić obszar, jaki ma obsługiwać planowane schronisko. Im dalej znajduje się następne schronisko, tym jest mniej prawdopodobne, że ofiary przemocy będą tam szukać pomocy. Należy także uwzględnić mobilność kobiet na danym obszarze, jakość komunikacji publicznej stopę zatrudnienia kobiet oraz między innymi zainteresowanie, z jakim spotyka się utworzenie schroniska w danej miejscowości. Te i inne względy sprawiają, że nasze wskazówki mogą mieć tylko orientacyjny charakter.

Należy ponadto – o ile to możliwe – wziąć pod uwagę następujące dane:

- Częstość występowania przemocy w rodzinie na danym obszarze/ na terenie całego kraju;
- Policyjne i sądowe dane statystyczne, jeśli są rzetelne i uwzględniają takie dane, jak płeć oraz charakter związku pomiędzy ofiarą i sprawcą/poszkodowaną i oskarżonym;
- Dostępne na danym obszarze formy pomocy dla kobiet, które doznały przemocy w rodzinie;
- Zdobyte dotąd doświadczenia na szczeblu narodowym i międzynarodowym.

4.1.4 SPORZĄDZENIE PLANU

Zanim zostaną podjęte jakiegokolwiek kroki praktyczne, należy sporządzić szczegółowy plan działania, który powinien obejmować:

- Podstawowe dane dotyczące pracy schroniska: liczbę miejsc, formy świadczonej pomocy i grafik dyżurów;
- Koncepcję zarządzania schroniskiem;
- Plan budowy z uwzględnieniem zabezpieczeń;
- Charakterystykę zespołu prowadzącego schronisko;
- Dwa projekty budżetu (jeden dla fazy rozruchu i drugi obejmujący koszty rocznego działania schroniska);
- Schemat współpracy z innymi instytucjami;
- Plan pozyskiwania środków finansowych.

4.1.5 LOBBING I POZYSKIWANIE FUNDUSZY

Ponieważ kwestiom podnoszenia świadomości i pozyskiwania funduszy poświęcamy cały rozdział, w tej części omówimy tylko sprawy kluczowe, szczególnie ważne we wstępnej fazie pracy nad utworzeniem nowego schroniska.

- Po sporządzenie ogólnego planu przedsięwzięcia (uwzględniającego zespół pracowniczy, zakres świadczonej pomocy i budżet – jak w punkcie 4.1.4 – lub nawet przedtem, należy znaleźć sprzymierzeńców.
- Nie tylko zamożni ludzie mogą udzielać wsparcia schronisku;
- Prowadź działania na rzecz upowszechnienia wiedzy i zrozumienia problemu przemocy wobec kobiet oraz korzyści z istnienia schroniska. Przygotuj zwięzły materiał

informacyjny. Nie zapomnij zamieścić w nim fragmentów zaleceń i uchwał organizacji międzynarodowych, których twój kraj jest członkiem (patrz rozdział 2). Uwzględnij także wyniki badań na temat przemocy wobec kobiet i dzieci w rodzinie.

- Zadbaj o pozytywny wizerunek schroniska. Unikaj negatywnych określeń. Skoncentruj się na korzyściach, jakie wynikną z jego powstania.
- Różne grupy celowe potrzebują różnego typu informacji (media, politycy, inne instytucje i organizacje społeczne etc).
- Spróbuj nawiązać osobiste stosunki z miejscowymi politykami, dziennikarzami, pracownikami innych placówek socjalnych i wpływowymi osobistościami z twojego obszaru działania.
- Podczas negocjacji z politykami i sponsorami nie ukrywaj, że postawienie schroniska to tylko początek. Jego prowadzenie pociąga za sobą określone koszty. Spróbuj uzyskać ich zobowiązanie do dalszego finansowania. Przywołaj dokumenty przyjęte przez organizacje międzynarodowe i wyniki badań.
- Rozważ podjęcie kampanii na rzecz podniesienia świadomości społeczności lokalnej w zakresie problemu przemocy w rodzinie.

4.1.6 LOKALIZACJA

Budynek, w którym ma powstać schronisko musi być nie tylko odpowiedniej wielkości, musi także być odpowiednio zaprojektowany i położony, żeby zapewnić korzystającym z niego kobietom i dzieciom maksimum bezpieczeństwa.

Idealem jest, jeśli adres schroniska może być utrzymany w tajemnicy. Jeśli jednak budynek położony jest w małym mieście, na wsi lub w okolicy, w której wszyscy się znają, zachowanie tajemnicy może się okazać bardzo trudne. Nie oznacza to jednak, że utworzenie schroniska w takim miejscu jest niemożliwe; trzeba tylko poświęcić jeszcze więcej uwagi środkom bezpieczeństwa. Niezbędna będzie zainstalowanie nowoczesnych zabezpieczeń elektronicznych oraz nawiązanie dobrej współpracy z miejscową policją, przedstawicielami lokalnej administracji i z sąsiadami (patrz rozdział „Bezpieczeństwo”). Za rzecz korzystną trzeba uznać rozwiązanie, w którym kobieta może wybrać pomiędzy schroniskiem położonym w pobliżu jej domu, a innym, położonym w bardziej odległym miejscu. Jeśli sprawca przemocy wydaje się bardzo bezpieczny, zaleca się umieszczenie kobiety i jej dzieci tak daleko od domu rodzinnego, jak to tylko możliwe.

W zależności od potrzeb, schronisko może być umieszczone w osobnym budynku lub zajmować mieszkanie w bloku. Jeśli schronisko ma być zlokalizowane w pomieszczeniu, które już istnieje, należy się upewnić, czy spełnia ono wymagania określone w punkcie „infrastruktura i plan pomieszczenia”. Jeśli założycieli dysponują wystarczającymi środkami finansowymi, zaleca się, żeby dla potrzeb schroniska zbudować nowy dom.

W fazie planowania zalecamy także zapoznanie się z wymaganiami prawnymi i technicznymi, jakie musi spełniać budynek, i spełnienie tych wymagań w zakresie, w jakim jest to możliwe. Pewne trudności mogą wynikać z faktu, że schronisko musi spełniać określone wymogi bezpieczeństwa, pozostając jednocześnie budynkiem użyteczności publicznej. Specjalne trudności wynikają z konieczności istnienia wyjść ewakuacyjnych, które muszą być otwarte na wypadek pożaru. Sugerujemy kontakt z architektem, firmą budowlaną lub odpowiednim wydziałem ds. budownictwa urzędu gminy, dzielnicy lub starostwa w celu wypracowania twórczego rozwiązania tego problemu.

4.1.7 INFRASTRUKTURA

Życie w schronisku jest oczywiście zupełnie inne niż życie w domu rodzinnym. Rezydentki mają na ogół mniej miejsca niż we własnym domu, a w niektórych przypadkach muszą dzielić pokoje z innymi klientkami. Powoduje to wiele napięć w stosunkach wzajemnych

między przebywającymi w schronisku kobietami i dziećmi. Dlatego rzeczą bardzo ważną jest stworzenie tam możliwie najlepszych warunków życia.

W szczególności należy mieć na uwadze następujące względy:

Kobiety i dzieci wymagają przyjaznego środowiska, aby wrócić do równowagi po traumatycznych doświadczeniach.

Osobiste potrzeby klientek muszą być szanowane. Podczas planowania schroniska należy przede wszystkim mieć na względzie ochronę prawa do prywatności i możliwie najszerszego zakresu indywidualnego stylu życia, co oznacza, że każda rezydentka i jej dzieci powinni mieć możliwość zachowania prywatności nie tylko podczas czynności higienicznych.

Schronisko powinno być w pełni dostępne dla kobiet niepełnosprawnych.

Schronisko dla kobiet jest również domem dla dzieci i młodzieży (patrz 5.2).

Zebrane w ostatnich latach doświadczenia z kilku krajów pokazują, że w dużych schroniskach powstaje klimat charakterystyczny dla mieszkania w hotelu w negatywnym sensie – wytwarzają atmosferę anonimowości, gdyż przy dużej liczbie osób przebywających w schronisku jego mieszkańcom trudno zawrzeć bliskie znajomości. W dużych schroniskach trudno jest wytworzyć klimat wspólnoty.

Przykład: Wyobraźcie sobie, że musicie spędzić jakiś czas w schronisku. Czy nie chcielibyście mieszkać w estetycznych, obszernych pokojach z zapleczem kuchennym i łazienką do własnego użytku? Czy schronisko nie powinno oferować bezpłatnych posiłków, sprzątania, opieki nad dziećmi, terapii i pomocy lekarskiej – jak w czterogwiazdkowym hotelu? Choć w pierwszej chwili może to brzmieć nierealistycznie, nie powinniśmy myśleć schematycznie. Kobiety i dzieci, które doznały przemocy z pewnością za służącą na najlepszą pomoc w najlepszych możliwych warunkach.

4.1.8 POKOJE I INNE POMIESZCZENIA

Pokoje dla kobiet

Każda kobieta z dziećmi powinna zajmować oddzielny pokój. Z jednej łazienki nie powinny korzystać więcej niż dwie kobiety.

Kobiety i dzieci szukające pomocy w schronisku znajdują się w sytuacji kryzysowej. Nie można jej nawet porównywać do wakacyjnego noclegu w hotelu lub schronisku górskim. Jeśli chcemy tym kobietom pomóc odzyskać równowagę po bolesnych doświadczeniach, musimy im stworzyć warunki zapewniające w razie potrzeby spokój i odosobnienie. Schroniska rzadko dysponują środkami umożliwiającymi im świadczenie usług na poziomie czterogwiazdkowego hotelu.

Wspólna przestrzeń

Schronisko dla kobiet jest także miejscem, gdzie spotykają się kobiety, które mają za sobą podobne doświadczenia. Pobyt w schronisku daje im możliwość doświadczenia: solidarności między kobietami, i zrozumienia, że przemoc mężczyzn wobec kobiet nie jest tylko ich problemem osobistym, ale również społecznym. Kobiety dowiadują się również, że przemoc można powstrzymać, a zamieszkiwanie we wspólnocie może przyjmować wiele różnych form.

Poza pomieszczeniami mieszkalnymi w schronisku powinny znajdować się przynajmniej dwa duże pokoje, obszerna kuchnia i pralnia. Jeden z dużych pokoi powinien pełnić funkcję pokoju dziennego. Drugi powinien być wykorzystywany do zajęć grupowych i uroczystości, w których mogą wziąć udział wszystkie klientki, ich dzieci i pracownicy.

Niektóre schroniska prowadzą również zajęcia szkoleniowe dla kobiet. Podczas planowania należy się zastanowić, czy schronisko będzie świadczyć tego rodzaju pomoc.

Przykład: Projekt EQUAL FEMQWA (patrz: www.aodef.at)

Kobiety powinny mieć możliwość wspólnego przygotowywania i spożywania posiłków. Ponieważ klientki często trafiają do schroniska bez zapasowych ubrań lub z niewielką ich ilością, w schronisku powinny znajdować się urządzenia pralnicze: pralki i suszarki.

Pokoje dla personelu

W schronisku muszą istnieć osobne pomieszczenia administracyjne oraz pokoje, w których prowadzone będą indywidualne sesje terapeutyczne. W głównym pomieszczeniu biurowym powinny się znajdować podstawowe środki bezpieczeństwa. Jeśli pracownicy schroniska mają pozostawać w nim na nocne dyżury, niezbędna będzie sypialnia z możliwością zagotowania wody na herbatę i z niezależną łazienką. Potrzebny będzie także przynajmniej jeden pokój, w którym odbywać się będą indywidualne sesje terapeutyczne (w dużych schroniskach konieczne będzie więcej takich pomieszczeń). Wszystkie pokoje biurowe i terapeutyczne muszą być wyposażone w telefony i komputery z dostępem do internetu.

4.1.9 PERSONEL

Kwestie związane z personelem schroniska omówione są szczegółowo w rozdziale 6.2 (Personel).

4.1.10 ŚRODKI BEZPIECZEŃSTWA

Stosowane w schroniskach środki bezpieczeństwa omówione są szczegółowo w rozdziale 7 (Środki bezpieczeństwa)

PRZYKŁAD:

Gdy planujemy liczbę, rodzaj i wielkość pokoi, musimy już wiedzieć, jaka maksymalna liczba kobiet może w nim przebywać i ile osób personelu będzie zatrudniać. Można jednak wprowadzić rozróżnienie na to, co jest w schronisku niezbędne (☐), a co przydatne, ale możliwe do pominięcia (⊕).

Pokoje dla kobiet i dzieci:

- Pokoje mieszkalne dla kobiet i dzieci (1 pokój na jedną kobietę z dzieckiem lub dziećmi)
- ⊕ Jeden pokój więcej dla dużych rodzin
- ⊕ Jedna łazienka na rodzinę lub
- Jedna łazienka na dwie rodziny
- Duża kuchnia (jeśli pokoje mieszkalne nie mają zaplecza kuchennego)
- Sala spotkań (na codzienne i cotygodniowe spotkania społeczności) = jadalnia
- ⊕ Pokoje dzienne dla kobiet (biblioteka, TV, wieża stereo, ekspres do kawy itp.)
- ⊕ sala seminaryjna/szkoleniowa wyposażona w komputery
- Pokój zabaw dla dzieci (zależnie od wielkości schroniska) – szczegółowo omówiony w punkcie 5.2 „Pomoc dla dzieci”
- ⊕ Osobne pokoje dla dzieci z różnych grup wiekowych (0-5 lat; 6-12 lat; 12+), wyposażone w zabawki, urządzenia lub sprzęt odpowiedni dla danej grupy wiekowej
- ⊕ Sala zajęciowa
- ⊕ Pokój wielofunkcyjny
- ⊕ Czytelnia/ miejsce, w którym dzieci mogą odrabiać lekcje (obowiązek zachowania ciszy).

Pokoje z wyposażeniem dla personelu i do terapii indywidualnej

- Pokoje do interwencji kryzysowej i terapii indywidualnej (zależnie od liczby pracowników)
- Pokoje dla pracowników sprawujących opiekę nad dziećmi
- pokoje biurowe wyposażone w telefony, komputery, kopiarki i faks
- pokój dla pracowników na nocnej zmianie (z pościelami, umywalką i czajnikiem do kawy lub herbaty)

Pomieszczenia gospodarcze

- Obszerny magazyn na żywność, napoje, przybory toaletowe, artykuły biurowe i inne rzeczy potrzebne do prowadzenia gospodarstwa
- ⊕ dodatkowa powierzchnia magazynowa (poza schroniskiem), w której przechowywane będą prywatne meble, dary itp.
- Pralnia
- Kotłownia
- Składzik na rowery, wózki itp.
- ⊕ dodatkowe pomieszczenie na meble i narzędzie ogrodowe

4.2 FINANSOWANIE SCHRONISKA DLA KOBIEC

Kwestie finansowe mają znaczenie podstawowe na wszystkich etapach tworzenia i prowadzenia schroniska. To, jakimi środkami dysponujemy, ma bezpośredni wpływ na jakość pracy i usług świadczonych przez schronisko oraz na to, jakie warunki stwarza ono mieszkankom. Wielkość udostępnionych środków można uznać za wskaźnik poparcia, jakim cieszy się w społeczeństwie walka z przemocą wobec kobiet.

Pozyskanie wystarczających środków jest zwykle jednym z najtrudniejszych zadań, z jakimi muszą sobie poradzić założyciele schroniska. W większości krajów równie trudno jest uzyskać finansowanie ze środków publicznych, jak z prywatnych.

4.2.1 FINANSOWANIE Z BUDŻETU PAŃSTWA

Schroniska dla kobiet pełnią ważną funkcję społeczną. Jako takie, powinny uzyskiwać takie samo wsparcie, jakie inne, finansowane przez państwo instytucje socjalne. Państwo ma obowiązek zapewniać każdemu ochronę przed przemocą, tak w sferze publicznej, jak i prywatnej. Dlatego rząd i inne organy państwa powinny zapewnić odpowiednie finansowanie schroniskom dla kobiet i innym organizacjom, udzielającym im pomocy (patrz rozdział 2).

W ostatnich dekadach nowoczesne państwa demokratyczne, które uznają zapewnienie podstawowej opieki zdrowotnej i socjalnej za jedno ze swoich podstawowych obowiązków, powierzają coraz większą liczbę swoich zadań organizacjom pozarządowym. Organizacje te są niezależnymi, nie działającymi dla zysku stowarzyszeniami, które otrzymują korzystają ze środków publicznych w celu wykonywania ważnych zadań społecznych i polityczno-społecznych. Świadczą też pewne specyficzne usługi na rzecz społeczeństwa.

Większość schronisk dla Kobiet w Europie prowadzona jest przez kobiece organizacje pozarządowe, które w ostatnich dekadach uzyskały bogatą wiedzę i praktyczne doświadczenie z zakresu udzielania pomocy kobietom, które doznały przemocy od męża lub partnera. Te formy pomocy dla kobiet okazały się skuteczne i powinny być stosowane w nowych schroniskach. Kobiece organizacje pozarządowe okazały się bardziej elastyczne niż instytucje publiczne w podejściu do pracy z ofiarami przemocy. Ponadto kobiety na ogół chętnie korzystają z pomocy świadczonej przez organizacje pozarządowe niż przez placówki państwowe.

Przykład:

W austriackim kraju związkowym Górnej Austrii wszystkie schroniska dla kobiet prowadzone są przez kobiece organizacje pozarządowe, a ich istnienie jest gwarantowane ustawowo. Wszystkie cztery schroniska wiedeńskie mają umowy z władzami miejskimi, gwarantujące im bezterminowe finansowanie. Władze hiszpańskiej wspólnoty autonomicznej Andaluzji przyjęły wieloletni plan działania przewidujący finansowanie schronisk dla kobiet.

Co zrozumiałe, organy państwa finansujące schroniska dla kobiet wymagają zgodności ze standardami jakości i profesjonalizmu świadczonych usług (patrz rozdział „Standardy”). Jednocześnie jednak organy władzy publicznej powinny respektować profesjonalną niezależność zespołów prowadzących schroniska. Jakość pracy wykonywanej w schroniskach powinna być przedmiotem wewnętrznej i zewnętrznej kontroli (patrz rozdział „Ewaluacja”). Należy jednak pamiętać, że jakość świadczonej pomocy zależy w dużym stopniu od tego, czy schronisko otrzymuje dostateczne środki finansowe i inne. Przemoc wobec kobiet i dzieci również generuje „koszty”. Jak wykazano w badaniach cytowanych w rozdziale 2, przemoc wobec kobiet i dzieci – poza tym, że ma zgubny wpływ na jakość życia społecznego – jest źródłem poważnych obciążeń finansowych dla budżetów władz lokalnych i centralnych. Inwestycja w działania zapobiegawcze, dzięki której w przyszłości będzie mniej przemocy, prowadzi tym samym do obniżenia kosztów wynikających z jej istnienia. Odnosi się to w szczególności do finansowania pomocy dla krzywdzonych kobiet.

Finansowanie schronisk dla kobiet powinno być prowadzone zgodnie z następującymi zasadami:

- Schroniska powinny być prowadzone przez przygotowane profesjonalnie kobiece organizacje pozarządowe.
- Finansowanie schronisk dla kobiet powinno być zagwarantowane ustawowo.
- Jeśli schroniska dla kobiet, telefony zaufania i inne organizacje pomocowe, mają działać właściwie i spełniać swoje zadania, powinny mieć długoterminowe lub bezterminowe umowy odpowiednimi organami władzy publicznej, gwarantujące pokrywanie przez władze przewidywanych kosztów prowadzenia schroniska. Ciągłe zabieganie o pieniądze pochłania mnóstwo czasu i energii, która powinna być wydatkowana na pracę z kobietami i dziećmi. Brak gwarancji finansowych i brak niezależności uniemożliwia realizację podstawowego celu schroniska, jakim jest zapewnienie kobietom bezpieczeństwa i niezależności.
- Umowa dotycząca finansowania schroniska powinna obejmować koszty wszelkich świadczonych form pomocy i nie powinna być dzielona na osobne umowy dotyczące każdej ze świadczonych usług z osobna.
- Dotacje powinny być w odpowiedniej wysokości oraz obejmować wszystkie koszty prowadzenia schroniska.
- Umowy powinny gwarantować profesjonalną niezależność pracowników i jednocześnie określać standardy jakości świadczonych usług.
- Dotacje muszą być wystarczająco wysokie, aby zapewnić dotrzymanie profesjonalnych standardów jakości.
- Pobyt w schronisku powinien być bezpłatny dla kobiet i dzieci.
- Każda kobieta powinna mieć prawo szukać pomocy w schronisku przez siebie wybranym, bez względu na przyjęte zasady finansowania. Tylko sama kobieta może ocenić, czy będzie bezpieczna w schronisku położonym najbliżej jej domu, czy w innym, położonym w oddaleniu od domu. Poziom finansowania nie powinien wymuszać ograniczeń w zakresie swobody wyboru schroniska.
- Schroniska nie powinny być zmuszane do samodzielnego finansowania świadczonych przez nie usług. Ich własne działalność nastawiona na pozyskiwanie dotacji powinna pokrywać tylko niewielki procent ogólnych kosztów prowadzenia schroniska.
- Prywatni sponsorzy powinni być pozyskiwani tylko w przypadku zakupów specjalnych, jak wyposażenie placu zabaw dla dzieci, telewizora lub komputera dla celów szkoleniowych. Ze źródeł prywatnych nie powinnyśmy pokrywać bieżących kosztów prowadzenia schroniska.
- Umowy zawierane z władzami powinny także zawierać klauzule gwarantujące, że dotacje uzyskane ze źródeł prywatnych nie będą miały wpływu na poziom finansowania z budżetu państwa. Państwo nie powinno mieć możliwości wycofania się ze swoich zobowiązań.

Eksperti zatrudnieni lub współpracujący ze schroniskiem powinni brać udział w określeniu kryteriów finansowania przez państwo pomocy dla kobiet, które doznały przemocy w rodzinie. Profesjonaliści pracujący z ofiarami przemocy powinni w szczególności wnieść swój wkład w szczegółowe określenie zadań i standardów jakości usług świadczonych przez schronisko. Ich wiedza powinna być także brana pod uwagę podczas w pracy nad wytycznymi dotyczącymi finansowania schroniska, tak żeby stosowane w tym zakresie zasady pomagały, a nie utrudniały prowadzenie schroniska. Gdy stosowane procedury stają się zbyt biurokratyczne, marnowany jest czas i środki, które powinny być wykorzystywane w pracy z kobietami i ich dziećmi.

4.2.2 PRZESZKODY W POZYSKIWANIU PODSTAWOWYCH FUNDUSZY

Nie można zaprzeczyć, że w dalszym ciągu duża liczba schronisk dla kobiet finansuje swoją działalność z dotacji od fundacji i osób prywatnych. W nowych państwach członkowskich Unii Europejskiej wiele organizacji kobiecych działających na rzecz ofiar przemocy i kobiet w

ogóle, zawdzięcza swoje istnienie i może prowadzić działalność dzięki pomocy finansowej z zagranicy lub organizacji międzynarodowych. Naszym celem powinno być, żeby wszystkie schroniska kobiece we wszystkich krajach europejskich były finansowane ze środków publicznych.

Osoby prowadzące schroniska dla kobiet muszą zdawać sobie sprawę, że w przewidywalnej przyszłości będą musiały toczyć walkę o zaspokojenie nawet podstawowych potrzeb. Podczas negocjacji z przedstawicielami władz publicznych należy zwracać uwagę na związki pomiędzy przemocą strukturalną a przemocą w sferze prywatnej oraz na zależność jakości świadczonej pomocy od odpowiedniego finansowania. Założyciele i pracownicy danego schroniska muszą sobie odpowiedzieć na pytanie, czy chcą założyć i prowadzić schronisko za wszelką cenę, czy też należy przyjąć, że schronisko nie może działać, jeśli nie zostaną spełnione pewne minimalne warunki. Wysokiej jakości praca na rzecz skrzywdzonych kobiet może być prowadzona tylko wtedy, gdy zapewnione jest właściwe finansowanie. Wymaga to prowadzenia konsekwentnej polityki informacyjnej i podnoszenia świadomości, zwłaszcza polityków, aby zapewnić ich poparcie dla schronisk dla kobiet.

W wielu schroniskach kobiety muszą płacić czynsz, albo sięgając do prywatnych oszczędności albo z zasiłków socjalnych. Należy dołożyć wszelkich starań, żeby przynajmniej nie musiały ponosić żadnych innych kosztów. Społeczeństwo ma obowiązek przeciwdziałania przemocy wobec kobiet, to też ofiary przemocy nie powinny płacić za terapię lub inne formy pomocy świadczonej w schronisku. Opieka nad dziećmi również powinna być bezpłatna. Te formy pomocy dla kobiet należą do obowiązków państwa i nie powinny być zależne od tego, czy kobieta może sobie na nie pozwolić.

4.2.3 SPONSOROWANIE PRYWATNE

Jak powiedzieliśmy wyżej dotacje od osób prywatnych powinny być wykorzystywane tylko do celów specjalnych, podczas gdy bieżące koszty utrzymania powinny być pokrywane ze środków publicznych.

W praktyce jednak w dalszym ciągu wiele schronisk polega przede wszystkim na sponsorach prywatnych. W związku z tym przedstawiamy kilka uwag na temat pozyskiwania sponsorów prywatnych.

Przed wszystkim należy zdać sobie sprawę, że przemoc wobec kobiet w rodzinie lub w związkach intymnych to pod wieloma względami temat tabu, o którym niełatwo jest mówić, gdyż i wielu osób budzi uczucie skrępowania. Każda kampania lub akcja musi wziąć ten wzgląd pod uwagę. Jednocześnie jednak, trzeba z nim wychodzić do ludzi, mówić im o pracy, jaką wykonują schroniska, żeby ich w jakiś sposób zachęcić do udzielenia im wsparcia.

Poszukiwanie dotacji lub sponsorów dla organizacji pozarządowych może prowadzić do uzyskania różnych form wsparcia: gotówki, urządzeń lub wyposażenia, bezpłatnych usług lub pomocy itd.

Wsparcie finansowe może przyjmować następujące formy:

- dotacji;
- podarunków;
- wsparcia przez osoby prywatne;
- organizowania zbiórek pieniędzy podczas przyjęć;
- organizowania bazarów (sprzedaż zabawek, używanej odzieży, rękodzieła);
- współpracy z firmami.

Co zrobić, żeby uzyskać dotację lub inną formę wsparcia?

Prezentacja wysiłków na rzecz utworzenia i prowadzenia schroniska

- Przede wszystkim należy rozbudzić świadomość problemu przemocy wobec kobiet i uświadomić korzyści wynikające z powstanie schroniska dla kobiet. W tym celu należy przygotować zwięzły materiał informacyjny z fragmentami zaleceń i/lub uchwał

przyjętych przez organizacje międzynarodowe, których wasz kraj jest członkiem (patrz rozdział 2). Warto również przytoczyć wyniki badań na temat przemocy w rodzinie.

- Zadbaj o wytworzenie pozytywnego wizerunku planowanego schroniska.. Unikaj negatywnych określeń. Dla celów promocyjnych skoncentruj się na spodziewanych korzyściach.
- Opisz znaczenie i rolę, jaki będzie odgrywać schronisko lub ośrodek interwencji kryzysowej. Sponsorzy lubią współpracować z liczącymi się partnerami.
-
- Nawiązywanie kontaktów ze sponsorami i z innymi osobami wspierającymi
- Znajdowanie partnerów i innych osób wspierających oznacza tworzenie sieci osób, które popierają pomysł stworzenia i prowadzenia schroniska.
- Spróbuj nawiązać osobiste kontakty: zorganizuj spotkania z lokalnymi politykami, przedstawicielami lokalnych mediów, służ socjalnych, organizacjami religijnymi i wpływowymi osobistościami (grupa celowa).
- Sporządź listę kontaktów osobistych i często ją aktualizuj.
- Zachęcaj różne osoby, żeby zrobiły coś dla schroniska.

Polityka informacyjna

Różne grupy celowe oczekują różnych kategorii informacji

- Sponsorzy są przede wszystkim zainteresowani sukcesem gospodarczym. Oczekują profesjonalnej i skutecznej pracy. Udzielą wam poparcia, jeśli wasza praca będzie zgodna z wizerunkiem ich firmy.
- Osoby wspierające są zainteresowane problemami społecznymi. Powinniście je zachęcać, przedstawiając umiejętnie cele planowanego przedsięwzięcia. Przekonajcie je, że ich dotacje są potrzebne i przyniosą korzyści. Dajcie im poczucie, że wysoko cenicie ich poparcie dla schroniska.
- Politycy (i dziennikarze) oczekują faktów i danych liczbowych.
- Dziennikarze oczekują spersonalizowanych opowieści o losach konkretnych kobiet.
- Lokalne służby socjalne oczekują wyczerpującego opisu oferowanej pomocy i wsparcia.
- Powinniście zwracać się do różnych grup celowych, uwzględniając ich specyficzne oczekiwania. Powinniście przekazywać im szczegółowe informacje, osobiste listy z podziękowaniami i biuletyny informacyjne na temat waszej działalności.

Poszukiwanie sponsorów

- Przejrzyjcie listę swoich kontaktów! Zastanówcie się, kto z tej listy może mieć wiedzę na temat upatrzonej firmy lub może was przestawić komuś z jej kierownictwa.
- Poproście o informacje na temat wybranych firm, kontaktując się z ich działami marketingu lub „public relations”.
- Spróbujcie się dowiedzieć, jakie są ich cele. Być może starają się poprawić swój wizerunek, wykazać się społeczną odpowiedzialnością, szerzej wypromować swoją firmę, udzielić poparcia organizacji pozarządowej, żeby poprawić swoje kontakty z partnerami w biznesie, klientami lub władzami publicznymi. Może im również zależeć na silniejszym związaniu pracowników z firmą itp.
- Upewnijcie się, że znacie właściwe imiona i nazwiska swoich partnerów, ich tytuły, numery telefonów i adresy. Oni powinni także znać podstawowe dane na temat waszej organizacji, a także to, kto jest odpowiedzialny za realizację następnych faz projektu.
- Upewnijcie się, co wybrane osoby lub firmy mogą wam zaoferować (gotówkę, urządzenia, usługi).
- Odpowiedzcie sobie na pytanie, co wy możecie zaoferować firmie, do której zwracacie się o wsparcie. Poza tym, że dotacja może pomóc w realizacji ważnego społecznie celu, a tym samym poprawić wizerunek firmy, możecie obiecać, że nazwa firmy będzie wymieniana w kontaktach z mediami, w waszych materiałach informacyjnych, podczas zbiórek pieniędzy na przyjęciach itd.

- Podczas pierwszego spotkania ze sponsorem wyjaśnijcie cele i charakter swojej pracy i przedstawcie pisemny opis swoich planów. Opis powinien być krótki (1 do 2 stron) i napisany prostym językiem. Bardziej szczegółowych informacji będziecie mogli dostarczyć później, jeśli zostaniecie o nie poproszeni. Objaśnijcie koszty prowadzenia schroniska. Poproście o konkretną sumę pieniędzy na konkretny cel. Taki jak zakup mebli, zabawek dla dzieci, samochód dla schroniska, organizację przyjęcia promocyjnego lub innej imprezy. Pozwólcie im wybrać jeden z co najmniej dwóch celów, które mogą sfinansować.
- Wkrótce po spotkaniu warto wysłać do waszego partnera notatkę z podsumowaniem przyjętych uzgodnień, żeby upewnić się, iż obie strony tak samo rozumieją ich treść.

Poszukiwanie osób wspierających

Każdy może udzielić wsparcia waszej pracy, jeśli nie w gotówce, to na przykład, wykonując jakąś pracę na rzecz schroniska.

- Przygotuj listę potrzeb (burza mózgów)
- Dystrybuuj tę listę podczas spotkań, prześlij do organizacji partnerskich i opublikuj ją w Internecie.
- Lista potrzeb powinna być regularnie aktualizowana
- Może ona obejmować bieżące, konkretne potrzeby, jak znalezienie biura lub prowadzenie zabaw lub zajęć wychowawczych dla dzieci.
- Lista potrzeb powinna uwzględniać wsparcie w gotówce (Jeśli chce Pan/i pozostawić nam zakupy ...?)
- Pracownik schroniska powinien przekazać sponsorowi paragon lub inne potwierdzenie uzgodnionego wydatku.
- Dbając o swoje kontakty, możesz pozyskać inne osoby wspierające. Poparcia schronisku mogą również udzielić organizacji wyznaniowe lub charytatywne. Muzycy, zespoły mogą zgodzić się zagrać koncert na rzecz schroniska, a malarze lub rzeźbiarze mogą oddać swoje prace na sprzedaż, z której dochód wesprze waszą działalność. Sąsiad może się zgodzić, że będzie naprawiać rowerki dzieci ze schroniska.
- Z osobami wspierającymi należy się kontaktować osobiście. Pamiętajcie, żeby dać im możliwość wyboru, ile czasu i energii chcą poświęcić pracy na waszą rzecz.

5 FORMY POMOCY UDZIELANEJ PRZEZ SCHRONISKA

Schroniska dla kobiet oferują swoim klientkom różne formy pomocy, prowadzą różne formy działań i pełnią ważną rolę społeczną. Zapewniają kobietom i ich dzieciom bezpieczne miejsce pobytu, interweniują w sytuacjach kryzysowych i udzielają pomocy psychologicznej – również kobietom, które już opuściły schronisko lub nigdy w nim nie przebywały. Co więcej, schroniska prowadząca działalność, mającą na celu zapobieganie przemocy wobec kobiet i podnoszenie świadomości społecznej w zakresie przemocy, jej przyczyn, skutków i potrzeby udzielania ofiarom przemocy profesjonalnej pomocy. Cel ten łatwiej jest osiągnąć przy pomocy sieci współpracujących osób, organizacji i specjalistów z różnych dziedzin. Dla zapewnienia wysokiej jakości świadczonych usług niezbędne jest prowadzenie dokumentacji i regularnych ewaluacji wykonywanej pracy (patrz rozdział 11).

5.1 POMOC DLA KOBIECI

Niżej omawiamy formy pomocy rutynowo udzielanej przez schroniska dla kobiet i dzieci. Usługi te mogą być świadczonej w różnych ramach organizacyjnych, najważniejsze jest jednak, aby były zgodne z celami i zasadami przedstawionymi w rozdziale 3.

Praca przez 24 godziny na dobę

W sytuacji kryzysu schronisko musi być gotowe do udzielenia pomocy i przyjęcia kobiety z dziećmi o każdej porze dnia i nocy.

Liczba pomieszczeń dostępnych w schronisku nie jest oczywiście nieograniczona, dlatego należy przygotować plan działania w sytuacjach nadzwyczajnych. Bez względu jednak na sytuację, niepodważalną zasadą powinno być, że żadnej kobiecie w sytuacji zagrożenia schronisko nie odmówi przyjęcia, zmuszając ją tym samym do pozostania lub powrotu do sprawcy przemocy.

Jeśli w danym regionie jest tylko jedno schronisko, powinno ono być otwarte przez cały czas i każdej porze przyjmując kobietę z dziećmi. Jeśli w danym regionie lub mieście jest więcej niż jedno schronisko, przynajmniej jedno z nich musi być otwarte całą dobę. Schronisko powinno również zapewnić tani lub najlepiej bezpłatny transport, żeby kobiety z dziećmi mogły się do niego dostać, nie martwiąc się o koszty przejazdu.

Przykład: Schroniska w Wiedniu pokrywają koszty przejazdu taksówką, korzystając w tym celu ze specjalnie utworzonego budżetu.

Przeprowadzka do schroniska nie jest zwykle pierwszym krokiem, jaki podejmują kobiety krzywdzone przez swojego partnera. Pierwszy kontakt odbywa się zwykle przez telefon. Wiele schronisk prowadzi czynne przez całą dobę telefony zaufania dla kobiet, które doznały przemocy. Telefon zaufania powinien działać w każdym mieście lub regionie. Kobiety powinny uzyskać przez telefon poradę w kryzysowej sytuacji, a w razie potrzeby również informację na temat adresu najbliższego schroniska. Numer telefonu zaufania, jak również numer telefoniczny schroniska powinny być szeroko reklamowane, żeby kobiety wiedziały o ich istnieniu i faktycznie korzystały z ich pomocy (patrz rozdział 9). Pracownik schroniska powinien w każdym przypadku odbyć rozmowę z kobietą zanim pojawi się ona w schronisku (patrz dział „procedura przyjęcia” poniżej).

Poradnictwo i terapia

Poradnictwo jest jedną z podstawowych form pomocy świadczonej przez schroniska, niekiedy również na rzecz kobiet z zewnątrz. Inne schroniska prowadzą osobne ośrodki poradniczo-terapeutyczne. Czasem pełnią one funkcję miejsca pierwszego kontaktu dla kobiet, które szukają miejsca w schronisku.

Bez względu jednak na to, jak poradnictwo jest zorganizowane, należy pamiętać o tym, że rzeczą najważniejszą jest zapewnienie kobietom, które doznały przemocy, profesjonalnego poradnictwa lub terapii. Kobiety powinny także uzyskać wszelkie informacje na temat pomocy, na jaką mogą liczyć one same i ich dzieci.

Przykłady: AMCV w Portugalii; Casa delle Donne w Bolonii, Women's Aid w Wielkiej Brytanii

Głównym celem pierwszego spotkania jest nawiązanie kontaktu i budowa wzajemnego zaufania. Pracownik schroniska powinien uważnie słuchać i rozpoznać potrzeby kobiety, zwracającej się o pomoc. Kobiety mają prawo uzyskać profesjonalne i niedoceniające wsparcie bez względu na to, jaką podejmą decyzję. Terapeuta musi w każdym przypadku zagwarantować kobiecie, że wszelkie, pochodzące od niej informacje będą zachowane w tajemnicy, a sama klientka pozostanie anonimowa, jeśli takie będzie jej życzenie.

Przede wszystkim należy ocenić, jak duże zagrożenie stanowi agresywny partner, i opracować stosowny plan bezpieczeństwa (patrz dział „bezpieczeństwo” – poniżej). Kobieta szukająca pomocy w schronisku powinna również uzyskać informacje na temat swoich praw i możliwości. Niektóre z tych informacji mogą być przygotowane w formie pisemnej. Kobiecie należy doradzić, żeby dla własnego bezpieczeństwa nie ujawniała tych informacji stosującemu przemoc mężowi lub partnerowi.

W następnej kolejności należy zbadać, gdzie i u kogo kobieta może liczyć na uzyskanie pomocy w nagłej potrzebie (rodzina, przyjaciele, ośrodki pomocy socjalnej itp.). W przypadku każdej kobiety należy opracować plan działania, uwzględniający informacje na temat dostępnych form pomocy.

Procedura przyjęcia

Jak kobieta i dzieci mogą znaleźć schronisko? Istnieją różne modele udostępniania informacji na ten temat. W jednym z nich schronisko jest powiązane z ośrodkiem poradniczo-terapeutycznym, które adres jest powszechnie znany, podczas gdy adres schroniska jest udostępniany wąskiemu gronu osób. Kobieta trafia najpierw do ośrodka lub do działającego poza schroniskiem centrum przyjęć. W drugim modelu szerokiej publiczności znany jest tylko numer telefonu schroniska. Poszukujące pomocy kobiety najpierw telefonują do schroniska, którego pracownik podaje im jego adres. Istnieją również schroniska, które wysyłają samochód w uzgodnione z kobietą miejsce.

Kobiety (i ich dzieci) powinny być przyjęte do schroniska przez kompetentnego pracownika. W niektórych przypadkach może to być trudne, lub nawet niemożliwe, gdyż wiele schronisk nie zatrudnia wystarczającej liczby pracowników, by móc prowadzić dyżury przez całą dobę. W każdym razie każda kobieta powinna mieć prawo do uzyskania porady lub odbycia sesji terapeutycznej w ciągu kilku pierwszych godzin pobytu w schronisku.

Przybywające do schroniska kobiety mogą się czuć zagubione. Dlatego tak ważne jest jak najszybsze zapewnienie im wszelkiej możliwej pomocy i wyznaczenie dla nowej rezydentki osoby kontaktowej spośród pracowników schroniska. Najlepiej, żeby był to pracownica, która ją przyjmowała albo osoba, który udzielała jej pierwszej porady lub prowadziła z nią pierwszą sesję terapeutyczną. Szybkie ustanowienie osoby kontaktowej jest bardzo ważnym czynnikiem budowania zaufania i pomaga kobiecie odzyskać orientację w jej sytuacji życiowej. Nie wolno nie doceniać stresu wywołanego kryzysową sytuacją, z którą borykają się kobiety i dzieci, dodatkowo wzmocnionego znalezieniem się w nieznanym miejscu wśród obcych ludzi.

Przykład: W wielu schroniskach znajdują się tablice informacyjne ze zdjęciami wszystkich kobiet zatrudnionych w schronisku, ich imionami i funkcją, jaką pełnią, co ma ułatwić nowoprzybyłym możliwie szybkie poznanie członków zespołu.

Po fazie orientacyjnej kobieta powinna, jeśli nie stało się to wcześniej, wybrać sobie osobistego doradcę lub terapeutkę, która będzie osobą kontaktową przez cały okres pobytu w schronisku. Często okazuje się, że jest to ta sama osoba, która przyjmowała nową klientkę do schroniska, z którą nawiązała ona osobisty kontakt. Jeśli jest to niemożliwe, bo na przykład wybranej osoby nie będzie w schronisku w tym okresie, należy w porozumieniu z klientką wybrać innego członka zespołu.

Po przybyciu kobiety do centrum przyjęć lub do schroniska należy sporządzić diagnozę jej potrzeb i ocenę ryzyka, jakie grozi jej i jej dzieciom ze strony agresywnego męża lub partnera (patrz ulotka). Kobiecie i jej dzieciom należy udzielić podstawowych informacji na temat schroniska i zasad, jakimi rządzi się jego społeczność (patrz rozdział 8).

Pierwsza faza pobytu – okres refleksji

W tej fazie kobieta zaznajamia się ze schroniskiem i jego pracownikami. Jednocześnie uwalnia się od stresu, jakiego doświadczała w domu rodzinnym, przyzwyczajają się do życia w schronisku, zastanawia się nad swoimi potrzebami i problemami, a także zaczyna podejmować decyzje na temat swojej przyszłości. Faza refleksji może trwać od kilku godzin do kilku dni, lub nawet tygodni.

W tej fazie kobieta powinna zdecydować, czy chce pozostać w schronisku, czy może przenieść się gdzie indziej, czy chce rozstać się ze stosującym przemoc mężczyzną na dobre, czy tylko tymczasowo. Osobisty doradca lub terapeuta ze schroniska powinien jej wyraźnie uświadomić, że tę decyzję musi podjąć samodzielnie, oraz że ma takie samo prawo pozostać ze swoim partnerem, jak go opuścić. Równie ważne jest, aby kobieta wiedziała, iż zawsze może powrócić do schroniska, nawet jeśli po pierwszym pobycie powróciła do mężczyzny, który ją krzywdził. Jeśli kobieta zdecyduje się na powrót, należy omówić z nią kwestię bezpieczeństwa i opracować wspólnie strategię obrony w sytuacji zagrożenia. Należy się także zastanowić, gdzie i na jaką pomoc może liczyć w niebezpieczeństwie.

Niektóre kobiety pytają, czy mężczyzna ze skłonnością do przemocy może się zmienić, czy ich partner może się zmienić. Należy wówczas wspólnie rozważyć istniejące możliwości. W niektórych krajach prowadzone są programy terapeutyczne dla stosujących przemoc mężczyzn. W takim przypadku kobieta może uzależnić swój powrót do agresywnego partnera od tego, czy weźmie udział w tej formie terapii. Naszym zdaniem, skłonnych do przemocy mężczyzn warto kierować do terapii tylko wtedy, gdy prowadzący ją zespół przywiązuje najwyższą wagę do bezpieczeństwa ofiar i chce współpracować ze schroniskiem lub inną fachową organizacją kobiecą. Programy terapeutyczne dla sprawców przemocy powinny być zorientowane na bezpieczeństwo ofiary i aktywnie się o nie troszczyć (patrz rozdział 12).

Rzeczą szczególnej wagi na tym etapie jest zapewnienie klientce intensywnej i dobrze przemyślanej pomocy terapeutycznej, ponieważ to właśnie w tym okresie większość kobiet podejmuje decyzję o opuszczeniu bądź powrocie do stosującego przemoc męża lub partnera.

Indywidualne poradnictwo, terapia i upodmiotowienie

Podczas indywidualnych sesji z udziałem terapeuty należy dokonać oceny potrzeb i problemów klientki i określić jej priorytetowe cele. Należy z nią także uzgodnić indywidualny plan terapii. Zadaniem terapeuty jest omówienie z klientką wszystkich dostępnych opcji i udzielenie jej wsparcia w osiągnięciu wybranych celów.

Wiele kobiet potrzebuje pomocy, by móc podjąć ważne dla siebie decyzje. Potrzebują one wsparcia w procesie upodmiotowienia, odbudowy wiary we własne siły i poczucia własnej wartości. Trzeba zrobić wszystko, co możliwe, żeby kobiety uwierzyły, że mają prawo i że mają dość siły do decyzji, co dalej zrobić ze swoim życiem. Kobiety powinny mieć także możliwość mówienia o przemocy, jakiej doznawały, i refleksji nad tym doświadczeniem (jeśli chcą i kiedy chcą). Nie powinniśmy także zapominać, że kobiety, które doznały przemocy, niekiedy potrzebują sporo czasu zanim nabiorą zaufania i zdobędą się na odwagę, żeby mówić o krzywdach, jakich doznały, zwłaszcza jeśli przemoc miała charakter seksualny.

Przy pomocy doradczyni kobieta powinny zrozumieć, jakie strategie stosował jej partner, dążąc do przejęcia nad nią władzy i kontroli, co z kolei powinno jej umożliwić opracowanie skuteczniejszej strategii oporu i obrony.

Pracownicy schroniska powinni także udzielać kobietom pomocy praktycznej w kontaktach z urzędami, z policją i przed sądem.

Pożyteczne mogą być także rozmowy na temat roli kobiet w społeczeństwie, stereotypów płciowych, nierówności kobiet i mężczyzn oraz na inne, podobne tematy. Rozmowy na te tematy mogą pomóc kobietom zrozumieć swoją własną rolę jako kobiety.

Należy także pamiętać, że nawet wtedy, gdy mamy pełną świadomość, iż naszym celem jest upodmiotowienie kobiet i ich dzieci, istnieje niebezpieczeństwo, że będziemy działać za nią, a nie „razem z nią”. Niebezpieczeństwo to bierze się z nierówności pozycji, nieuniknionej w sytuacji, w której jedna kobieta szuka pomocy, a druga jej udziela. Dlatego jest tak ważne, żeby doradczynie miała pełną świadomość charakteru relacji z klientką. Kobieta powinna odczuwać poparcie, nie powinna być jeszcze bardziej pozbawiana podmiotowości.

Praca grupowa

Schroniska dla kobiet oferują różne formy pracy grupowej, która stanowi cenne uzupełnienie indywidualnego doradztwa. Dzięki uczestnictwu w spotkaniach grupowych kobiety zdają sobie sprawę, że nie tylko one doświadczają przemocy z rąk swoich mężów i partnerów.

Grupy refleksji i grupy skoncentrowane na specyficznych tematach są miejscem, w którym kobiety mogą ze sobą dyskutować na różne tematy: na temat przemocy, ale również na każdym innym temacie, który uznają za odpowiedni. Poza sesjami doradztwa indywidualnego praca w grupie pomaga kobietom w schronisku zyskać świadomość samych siebie i środowisk społecznych, w jakim żyją. Celem spotkań grupowych jest pomoc kobietom w odzyskaniu wiary w siebie i ułatwienie im interakcji z innymi kobietami. Dlatego ważne jest, żeby członkowie grupy czuli się odpowiedzialni za przebieg procesu grupowego. Innym rodzajem pracy grupowej są grupy, w których kobiety rozmawiają ze sobą o tym, na czym polega rola matki lub o tym, jakie mają problemy z dziećmi.

Jeszcze inną formą pracy grupowej jest tak zwana grupa rozwoju twórczego, w której kobiety mają możliwość wyrażenia siebie przez malarstwo, śpiew, taniec, udział w spektaklach teatralnych itp.

Grupy powinny być prowadzone przez pracowników schroniska. Dobrym rozwiązaniem może być również współprowadzenie grup przez kobiety przebywające w schronisku. Grupy muszą respektować głosy/opinie indywidualnych uczestniczek.

Plan bezpieczeństwa

Najwyższym priorytetem w pracy doradczyń i schroniska jest zapewnienie bezpieczeństwa kobietom i ich dzieciom. Jak wyjaśniamy w załączniku „Plan bezpieczeństwa”, odpowiednie środki bezpieczeństwa powinny być zaplanowane i wprowadzone w życie niezależnie od tego, czy kobieta zdecyduje się, czy też nie zdecyduje pozostać w schronisku. Więcej na temat bezpieczeństwa w schronisku piszemy w rozdziale 7.

Samoobrona

Schroniska powinny prowadzić kursy samoobrony, dzięki którym kobiety mogą się nauczyć, jak bronić siebie i swoje dzieci, gdy znajdą się w sytuacji zagrożenia przemocą (patrz także Seith/Kelly 2003).

Przykład: Ekspertki opracowały specjalną formę samoobrony dla kobiet zwaną WenDo.

Pomoc prawna

Kobiety, które padły ofiarą przemocy, powinny być poinformowane o swoich prawach i możliwościach, jakie stwarza prawo. Każde schronisko powinno udzielać porad i zapewniać pomoc prawną w postępowaniu sądowym.

Informacje z zakresu prawa powinny obejmować:

- Przepisy dotyczące bezpośredniej i długoterminowej ochrony przed przemocą.
- Procedury policyjne.
- Nakazy i zakazy określonego postępowania.
- Prawo małżeńskie i rozwodowe.

- Prawa rodzicielskie.
- Prawo imigracyjne.
- Prawo karne.
- Przepisy określające prawa ofiary oraz prawo do odszkodowania w postępowaniu karnym i cywilnym.
- Przepisy z zakresu ubezpieczenia społecznego.
- Przepisy dotyczące opieki społecznej.
- Przepisy określające prawo do mieszkania komunalnego itd.

Pracownik schroniska powinien także towarzyszyć klientce na posterunku policji, w sądzie i w innych instytucjach wymiaru sprawiedliwości. Kobieta powinna uzyskać pomoc w przygotowaniu się do udziału w sprawie karnej lub cywilnej na wszystkich jej etapach – powinna na przykład otrzymać informacje na temat kolejnych kroków w postępowaniu karnym lub wziąć udział w psychodramie, w której mogłaby przećwiczyć składanie zeznań. Równie ważne jest, zwłaszcza dla uniknięcia tzw/ wtórnej wiktymizacji, żeby kobieta nie była pozostawiona sama sobie podczas sprawy karnej. Zgodnie z decyzją ramową Unii Europejskiej każda ofiara przemocy ma prawo do informacji i pomocy prawnej podczas postępowania w sądzie karnym (patrz załącznik 1, „Dokumenty międzynarodowe”).

W trudnych sprawach sądowych kobiety powinny korzystać z pomocy prawnej. W tym celu należy wybrać prawniczki, które mogą identyfikować się z klientką, mogą podejść do niej z odpowiednią wrażliwością i pracować za niewielką opłatą lub nawet bezpłatnie.

Przykład: W Wiedniu kobiety utworzyły Kobięcy Fundusz Prawny, z którego pokrywa się koszty reprezentacji poszkodowanych przez przemoc kobiet w sprawach sądowych. Fundusz próbuje również wytaczać procesy sądowe, których celem jest ułatwienie egzekwowania praw kobiet.

Przykład: Zaangażowane feministycznie prawniczki utworzyły europejską sieć pod nazwą Stowarzyszeni Europejskich Prawniczek, w ramach którego prowadzą działalność na rzecz umocnienia równości kobiet w Europie środkami prawnymi (<http://www.ewla.org>).

Pomoc finansowa

Kobieta, która przybywa do schroniska, powinna w razie potrzeby uzyskać pomoc finansową. Jeśli kobieta nie ma żadnego dochodu, w pierwszym kroku należy jej pomóc w znalezieniu źródła środków utrzymania. W wielu krajach kobiety, które nie mają się z czego utrzymywać, są uprawnione do otrzymywania zasiłku socjalnego. Jednym z ważnych zadań schroniska jest udzielenie kobiecie pomocy w uzyskaniu zasiłku z pominięciem pochłaniających mnóstwo czasu barier biurokratycznych. W tym celu schronisko powinno blisko współpracować z ośrodkami pomocy społecznej.

Do zadań pracowników schroniska należy także udzielenie kobiecie pomocy w wyegzekwowaniu jej praw i roszczeń finansowych (np. alimentów dla kobiety i jej dzieci, zasiłku dla bezrobotnych, zasiłku na dzieci itp.).

Personel schroniska powinien także dopilnować, żeby partner klientki nie miał dostępu do jej pieniędzy. Jeśli zasiłki na dzieci lub inne formy zasiłków rodzinnych wypłacane są na imię i nazwisko sprawcy przemocy, należy podjąć interwencję, w wyniku której pomoc będzie kierowana do poszkodowanej kobiety i jej dzieci.

Kobiety pochodzące z innych krajów często są dyskryminowane w zakresie dostępu do zasiłków. W takim przypadku pracownicy schroniska powinni pomóc w uzyskaniu zsiłu ze środków prywatnych.

Przykład: działające w Wiedniu schroniska utworzyły Fundusz imienia Moniki Burdak, która była szczególnie zaangażowana w obronę praw imigrantek, lecz niestety zmarła w młodym wieku. Dla potrzeb tego funduszu schroniska pozyskują środki od prywatnych sponsorów. Uzyskane w ten sposób pieniądze przeznaczone są na pomoc dla imigrantek i ich dzieci.

Pomoc w sprawach mieszkaniowych

Kobietom, które doznają przemocy, a zwłaszcza kobietom z małymi dziećmi, często grozi utrata środków do życia, jeśli sprawca odmawia jej dostępu do pieniędzy lub zakazuje podjęcia pracy, dążąc do przejęcia kontroli nad ich życiem.

Oznacza to między innymi, że kobietom tym trudno jest znaleźć mieszkanie, na które mogłyby sobie pozwolić. Rzeczą bardzo ważną jest, żeby istniejące ustawodawstwo gwarantowało kobietom, które doznały przemocy i ich dzieciom, prawo do powrotu do domu rodzinnego bezzwłocznie po opuszczeniu schroniska lub – jeszcze lepiej – prawo do pozostania w domu zamiast ucieczki do schroniska (patrz również rozdział 12).

Jeśli z jakiegokolwiek powodu kobieta nie może pozostać lub powrócić do domu rodzinnego, koniecznie trzeba jej udzielić pomocy w rozwiązaniu problemu mieszkaniowego. Radzimy nawiązać bliską współpracę z władzami lokalnym lub zarządami budynków mieszkalnych, żeby pogłębić w tych instytucjach zrozumienie dla trudnej sytuacji ofiar przemocy w rodzinie. Władze publiczne powinny się czuć odpowiedzialne za udostępnienie kobietom tymczasowego mieszkania z niewielkim czynszem (patrz także rozdział 10).

Przykład: W Wiedniu istnieje bardzo skuteczny program pomocy mieszkaniowej, który zapewnia kobietom (również imigrantkom) uzyskanie taniego mieszkania w ciągu zaledwie kilku tygodni.

Pomoc w sprawach związanych z ochroną zdrowia

Kobieta przyjmowana do schroniska może wymagać natychmiastowej pomocy lekarskiej. Pracownicy schroniska powinni towarzyszyć jej podczas wizyty u lekarza i poprosić o pełną dokumentację wszystkich jej obrażeń. Dokumentacja będzie miała dużą wartość dowodową podczas sprawy sądowej (więcej na temat metod prowadzenia dokumentacji i uwrażliwienia pracowników służby zdrowia znajdziecie w wydane przez WAVE Podręczniku do szkoleń i podnoszenie wrażliwości profesjonalistów, Wiedeń 2000). Kobiety powinny korzystać z pomocy lekarskiej bezpłatnie, w przychodniach państwowych lub w przychodniach współpracujących ze schroniskiem.

Pomoc w sprawach zawodowych i szkoleniowych

Do ważnych zadań schroniska należy pomoc w sprawach zatrudnienia: w utrzymaniu lub uzyskaniu zatrudnienia albo zapisu na szkolenie zawodowe.

Przemoc w rodzinie jest poważną barierą w karierze zawodowej i przeszkodą w osiągnięciu przez kobiety równego statusu społecznego. Kobieta może na przykład zostać zwolniona, ponieważ jej stosujący przemoc partner zastrasza ją w miejscu pracy lub uniemożliwia jej pójście do pracy. Zdarza się także, że kobiety rezygnują z pracy lub są zwalniane z powodu nieobecności, której przyczyną jest ciężkie pobicie. Z tych i podobnych względów tak ważne jest wsparcie ze strony schroniska lub poradni w sprawach zatrudnienia. Zadaniem schroniska jest także zachęcanie i pomoc kobietom bezrobotnym w znalezieniu pracy lub podniesieniu kwalifikacji zawodowych.

Pomocy można udzielić, gdy kobieta składa podanie o pracę lub przygotowuje się do rozmowy kwalifikacyjnej, na przykład przez zorganizowanie psychodramy, w której kobieta może przygotować się do tej trudnej dla wielu osób sytuacji. Schroniska współpracują także z z urzędami pracy lub prywatnymi agencjami zatrudnienia. W niektórych krajach instytucje te prowadzą specjalne programy zatrudnienia dla kobiet.

W przypadku wielu imigrantek pierwszym krokiem może być udział w kursie prowadzonym w języku lokalnym. Niektóre schroniska samodzielnie organizują szkolenia i przyznają kwalifikacje zawodowe.

Przykład: AOF Program równościowy Unii Europejskiej „femqua”; <http://www.aofef.at>

Imigrantki i kobiety z grup mniejszościowych

Schroniska i inne ośrodki dla kobiet powinny zatrudniać osoby pochodzące z różnych grup etnicznych i świadczyć pomoc w ich językach. Materiały informacyjne również powinny być sporządzane w językach wszystkich zamieszkujących w danym regionie grup etnicznych.

Podczas pracy z imigrantkami i kobietami z mniejszościowych grup etnicznych należy mieć świadomość i szanować ich społeczną i kulturową różnorodność. Pracownicy schroniska powinni także mieć świadomość własnych przesądów i stereotypów, które mogą utrudniać świadczenie skutecznej pomocy klientkom.

W wielu krajach status formalny dużej liczby imigrantek lub kobiet ubiegających się o azyl uzależniony jest od prawa pobytu przyznanego ich mężowi. W takich przypadkach należy podjąć starania na rzecz przyznania kobietom niezależnego prawa do pobytu i pracy w kraju, w którym zamieszkują.

W niektórych krajach utworzono specjalne ośrodki pomocy imigrantkom:

Przykład: Southall Black Sisters jest poradnią i organizacją udzielającą wsparcia doznającym przemocy kobietom z Azji, Afryki i regionu Morza Karaibskiego. Pomoc ta obejmuje porady praktyczne, porady psychologiczne i grupy wsparcia. SBS prowadzi również działalność społeczną i lobbingsową w dziedzinie prawa imigracyjnego, wymuszonych małżeństw i prawa karnego.

Telefon: ++44- (0)20-8571 9595

Przykład: Interkulturelles Frauenhaus / Beratungsstelle w Berlinie

Postfach 370542, 14135 Berlin

e-mail: Interkulturelleinitiative@t-online.de: <http://www.interkulturellesfrauenhaus.de>

Pomoc kobietom specjalnych potrzeb

Schroniska powinny być przygotowane do przyjęcia kobiet niepełnosprawnych, nie wykluczając ich ze zwykłych, codziennych zajęć, otaczając za to specjalną opiekę i zapewniając niezbędny sprzęt. W pokojach na przykład powinny znajdować się specjalne meble, które muszą być dostosowane do ich wymagań.

Kobiety starsze muszą być objęte specjalną opieką lekarską, powinny także zamieszkiwać w pokoju, który zapewni im niczym niezakłócony spokój. Kobiety starsze często utrzymują się z renty lub emerytury swojego męża. To kolejny powód nakazujący utrzymywanie bliskiej współpracy z ośrodkami opieki społecznej. Doradczynie powinny podejmować starania, żeby przełamać izolację tych kobiet, pomagać im uczyć się nowych strategii przetrwania i umacniać ich poczucie własnej wartości.

Kobiety w ciąży lub kobiety po porodzie mogą potrzebować wyjątkowo cichego pokoju. Położna, która odwiedza schronisko w razie potrzeby, może zostać zarejestrowana jako osoba kontaktowa.

Do niedawna przemocy w związkach lesbijskich była traktowana tak, jakby nie istniała, co sprawiało, że kobietom, które były krzywdzone przez swoje partnerki seksualne było szczególnie trudno zabiegać o pomoc. Organizacje kobiece i personel schroniska powinny być również przygotowane do udzielania pomocy tej specyficznej grupie klientek.

Przykład: Przykładem dobrych praktyk w tym zakresie były działania podejmowane w ramach projektu Daphne w Niemczech.

<http://www.broken-rainbow.de>

Opuszczenie schroniska

Opuszczenie schroniska to ważny krok w życiu każdej z rezydentek. Oznacza początek nowego życia i powinno być starannie zaplanowane. Pracownicy schroniska powinni udzielać kobiecie, która planuje jego opuszczenie, wszelkiej niezbędnej pomocy, dzięki której powyprowadzeniu się ona i jej dzieci będą miały:

- Stały dochód: pensję i/lub zasiłek socjalny.
- Bezpieczne mieszkanie (tymczasowe lub własnościowe).
- Pomoc w opiece nad dziećmi: przedszkole, szkołę, pomoc lekarską i inne niezbędne świadczenia.
- Plan bezpieczeństwa: zmieniony plan bezpieczeństwa, uwzględniają nową sytuację życiową kobiety i jej dzieci (patrz ulotka i rozdział 7).
- Dalsze wsparcie o doradztwo (dla kobiety i jej dzieci) udzielane przez pracowników schroniska lub innych profesjonalistów.

Przed opuszczeniem schroniska kobiecie należy przypomnieć, żeby nikomu nie przekazywała żadnych informacji o innych kobietach ze schroniska, ich dzieciach i pracownikach; powinna też zachować w tajemnicy adres schroniska.

Pomoc po opuszczeniu schroniska

Po wyprowadzeniu się ze schroniska kobiety i ich dzieci powinny w dalszym ciągu mieć dostęp do wszelkiej pomocy, jakiej potrzebują. Tak jak w przypadku pomocy świadczonej w samym schronisku i tu można zastosować różne modele organizacyjne. W krajach, w których niezależnie od schronisk istnieją poradnie dla kobiet, które doznały przemocy w rodzinie, kobiety mogą korzystać z pomocy tych placówek w kwestiach prawnych i innych specyficznych sprawach.

Jeśli jednak kobieta nie może skorzystać z pomocy tego typu poradni, należy jej udzielić informacji na temat innych, działających w jej rejonie placówek, w którymi schronisko powinno współpracować.

5.2 POMOC DLA DZIECI

Dzieci kobiet, które doznały przemocy w rodzinie, podczas pobytu w schronisku wymagają specjalnej opieki. Niezbędni w tym celu są specjalnie wyszkoleni pracownicy i dostosowane do ich potrzeb pokoje. Na opiekę nad dziećmi należy przeznaczyć wystarczające środki z budżetu schroniska.

Dzieci, które trafiają do schroniska, są świadkami, a często również ofiarami przemocy w rodzinie. Jedna i druga sytuacja to dla dziecka głęboko traumatyczne doświadczenie. Dlatego należy im i ich specyficznym potrzebom poświęcić wiele uwagi. Badanie wykazuje, że te dzieci są znacznie bardziej niż dzieci z rodzin wolnych od przemocy narażone na to, że w dorosłym życiu same staną się ofiarami lub sprawcami przemocy.

CELE POMOCY UDZIELANEJ DZIECIOM

Należy zapewnić dzieciom fizyczne i psychiczne bezpieczeństwo i umacniać ich poczucie bezpieczeństwa. Dzieci przybywające wraz z matką do schroniska mogą mieć obrażenia i różne problemy zdrowotne. Konieczne bywa skierowanie ich do lekarza. Ważnym elementem pomocy udzielanej dzieciom w schronisku jest także przygotowanie planu bezpieczeństwa.

Należy poprawić samopoczucie dzieci oraz ich stan zdrowia fizycznego i psychicznego.

To jest jeden z celów długofalowych, jednak w sytuacji kryzysowej może się stać priorytetem dla udzielających pomocy profesjonalistów – na przykład w przypadku, gdy dziecko przejawia skłonność do autoagresji. Dzięki pomocy lekarskiej można również osiągnąć poprawę stanu bezpieczeństwa dziecka (patrz „Bezpieczeństwo”).

Należy pomóc dzieciom odzyskać radość dzieciństwa

Dzieci, które były świadkami przemocy w rodzinie, mogą wejść w rolę człowieka dorosłego, mogą stać się lękowe lub napięte w wyniku tego doświadczenia. Dzięki zabawie, relaksacji i zwykłym, codziennym przyjemnościom dzieci mogą odzyskać radość z dzieciństwa. Należy umacniać o pogłębiać relację matki z dzieckiem.

Matki są osobami, które najskuteczniej mogą pomóc swoim dzieciom powrócić do zdrowia i dobrego samopoczucia po pośrednim lub bezpośrednim doświadczeniu przemocy. Wspólna praca z matką powinna być uważana za sposób zaspokajania potrzeb dzieci.

POMOC DLA DZIECI PODCZAS POBYTU W SCHRONISKU

Wszechstronna i profesjonalna pomoc

Pomoc dla dzieci musi obejmować interwencje kryzysowe, pomoc psychologiczną, pedagogiczną, terapeutyczną i pracę w grupie.

Dzieci, które były świadkami lub same doświadczyły przemocy często mają obniżone poczucie własnej wartości. W wielu przypadkach są nadmiernie lękowe lub agresywne. Niektóre dzieci przejawiają także skłonności do autoagresji. Większość dzieci przejawia symptomy opóźnień rozwojowych oraz upośledzenia zdolności i umiejętności. Ich kompetencje społeczne również mogą być upośledzone. Często występują objawy zaburzeń psychosomatycznych (zaburzenia snu, bóle brzucha lub głowy, mdłości, moczenie się, zaburzenia jedzenia itp.).

Zamieszkanie w schronisku jest dla dziecka trudnym wyzwaniem i źródłem problemów emocjonalnych. Gdy kobieta szuka ratunku w schronisku, jej dzieci przeżywają te same trudności i zaburzenia normalnego rytmu życiowego. Profesjonaliści pracujący w schroniskach stwierdzili, że przebywające w nich dzieci przeżywają poważne trudności emocjonalne i fizyczne. Pojawiają się również problemy zdrowotne i takie bolesne uczucia, jak poczucie utraty, złość, lęk, smutek, dezorientacja, poczucie winy i różne zaburzenia przystosowania wynikające z następujących okoliczności (Peled, Davis 1995):

- Kryzys wynikający z doświadczenia przemocy w domu rodzinnym.
- Zaburzenia normalnych sposobów radzenia sobie z sytuacją i systemu wsparcia, wynikające z oddzielenia od ojca, dalszych członków rodziny, przyjaciół, kolegów szkolnych i z opuszczenia domu rodzinnego.
- Konieczność nagłego dostosowania się do nowej sytuacji.
- Trudne warunki życiowe w schronisku, takie jak brak prywatności i napięcie emocjonalne okazywane przez innych mieszkańców schroniska.
- Rozluźniony emocjonalny i/lub fizyczny kontakt z matką z powodu przeżywanych przez nią kłopotami oraz w wyniku wymagań praktycznych związanych z koniecznością przebudowania życia rodziny.

Podczas pracy z dziećmi w schronisku, w wysiłkach zmierzających do przezwyciężenia skutków przemocy, trzeba jednocześnie brać pod uwagę ich indywidualne cechy i unikalność każdego dziecka, jak również wspólne potrzeby, które mogą wynikać z podobieństwa doświadczeń.

Potrzeby dzieci przebywających w schronisku często wymagają podjęcia interwencji w sytuacji kryzysowej, ciągłego wsparcia emocjonalnego, pomocy lekarskiej, współpracy ze szkołą, policją, służbami wymiaru sprawiedliwości i innymi instytucjami zajmującymi się ochroną interesów dzieci. Czasem niezbędna jest także pomoc instytucji naukowych i praca z matką, mająca na celu rozwinięcie jej umiejętności opiekuńczych.

Przyjęcie do schroniska

W większości przypadków to matka dziecka stara się o przyjęcie do schroniska, podczas gdy dziecko po prostu jej towarzyszy. Na tym etapie należy dokonać wstępnej oceny stanu dziecka i jego matki. Należy również przygotować dziecko do życia w schronisku, a tym samym na zmiany, które się z tym wiążą, co ułatwi dziecku, przynajmniej częściowo, odzyskanie poczucia bezpieczeństwa.

Zakres wstępnej oceny stanu dziecka:

- Określ stopień napięcia o potrzebę interwencji kryzysowej.
- Określ potrzeby dziecka i matki w celu przygotowania planu bezpieczeństwa.
- Określ wpływ przemocy na dziecko.

- Zidentyfikuj czynniki pomocne w ochronie dziecka i matki przed zagrożeniem fizycznym lub zagrożeniem dla ich zdrowia.
- Przygotowanie dziecka do życia w schronisku może obejmować następujące działania:
 - Wyjaśnienie celów, zadań i charakteru działalności schroniska.
 - Zapewnienie dziecka, że schronisko jest miejscem, w którym będzie całkiem bezpieczne.
 - Pouczenie dziecka o zasadach panujących w schronisku i polityce poufności.
 - W zależności od wieku dziecka, jego rozumienie zasad może być poświadczony podpisem złożonym pod umową, jaką dziecko zawiera ze schroniskiem.

Praca indywidualna

Indywidualne sesje z doradczynią dają dziecku poczucie bezpieczeństwa i umożliwiają mu nawiązanie bliskiej, opartej na zaufaniu relacji z człowiekiem dorosłym, co może w przyszłości posłużyć za model dla kształtowania się jego stosunków z ludźmi. Podczas tych sesji należy się skupić na potrzebach i uczuciach dziecka (na jego lękach, dezorientacji, samotności, poczuciu winy i złości). Doradczynie powinna pomóc dziecku zaakceptować bolesne doświadczenia i zrozumieć, że nie jest winne przemocy między dorosłymi. Ważnym celem tej pracy jest również umocnienie poczucia własnej wartości dziecka.

Doradczynie powinna stworzyć bezpieczne środowisko terapeutyczne:

Mówiąc dziecku wprost, że nie będzie go zmuszać do mówienia o rzeczach, o których nie chce mówić.

Wyjaśniając obowiązującą w schronisku zasadę poufności.

Od początku sesji indywidualnej należy zająć się omawianiem planu bezpieczeństwa. Plany bezpieczeństwa dla dzieci powinny być realistyczne, proste i dostosowane do wieku dziecka. Strategie bezpieczeństwa mogą obejmować nauczanie dziecka: (1) jak unikać sytuacji, w których może dojść do przemocy; (2) jak zadzwonić; (3) jak uzyskać pomoc policji; (4) jak zaplanować i zorganizować ucieczkę; (5) co robić, gdy dziecko zostanie porwane.

Plan bezpieczeństwa powinien być przygotowany wspólnie z matką dziecka, a ono samo powinno przećwiczyć jego realizację.

Temat rozvodu lub separacji powinien być omawiany z dzieckiem już podczas pierwszych sesji terapii socjalnej. Przygotowanie do rozstania i życia w rozbitej rodzinie jest bardzo ważne dla dzieci, które doznały lub były świadkiem przemocy w rodzinie.

Dzieci nie zawsze potrzebują formalnie zorganizowanych sesji terapii socjalnej. Czasem chcą się po prostu spotkać z kimś dorosłym. Rozmowa z kimś, kto chętnie poświęca dziecku czas i uwagę jest dla wielu dzieci przyjemne i daje im wiele satysfakcji.

Forma i przebieg sesji terapii socjalnej powinny być dostosowane do wieku dziecka. Z nastolatką możemy rozmawiać o tym, w jaki sposób można jej przywrócić poczucie bezpieczeństwa i do jakich instytucji może ona lub jej matka zwrócić się o pomoc. Pracując z młodymi ludźmi można między innymi rozmawiać o ich postawach wobec przyjaźni i związków intymnych. Warto też wspólnie zastanowić się nad ich postawą wobec przemocy w rodzinie i uzmysłowić im, że przemoc jest przestępstwem i że nikt nie ma prawa krzywdzić fizycznie lub psychicznie innej osoby (Mullender, Debbonnaire 2000).

Praca w grupie

Pracę grupową uważa się za skuteczną formę pomocy dzieciom i młodym ludziom, którzy doznali lub byli świadkami przemocy w rodzinie. Formalne i nieformalne sesje grupowe mogą być organizowane w schronisku. Należy troszczyć się o wytworzenie przyjaznego, akceptującego klimatu, dzięki któremu dzieci mogą się wzajemnie wspierać i nauczyć się właściwych form współżycia i komunikowania swoich uczuć, myśli i potrzeb.

Cele grup dla dzieci obejmują między innymi pomoc w zdefiniowaniu przemocy i odpowiedzialności za przemoc; w wyrażaniu uczuć i emocji (również złości); w rozwijaniu umiejętności komunikowania się i innych umiejętności interpersonalnych; w umocnieniu poczucia

własnej wartości; w tworzeniu sieci wsparcia oraz przygotowaniu planu bezpieczeństwa. Sesje grupowe powinny także być dla dzieci przyjemnym i satysfakcjonującym doświadczeniem.

Warto także rozważyć utworzenie grup edukacyjnych, informacyjnych i prewencyjnych. Działania w grupie powinny być dostosowane do wieku dzieci i ich poziomu rozwoju. Powinny także uwzględniać potrzeby dzieci niepełnosprawnych i dzieci z innych kultur.

Wspólna praca z matką

Formy pomocy udzielanej dzieciom w schronisku nie powinny się ograniczać do praktycznej pracy z samymi dziećmi; równie poważnie powinna być traktowana praca z matkami, gdyż to one mogą najlepiej zaspokoić potrzeby dziecka. W niektórych przypadkach terapeutki dziecięce mogą prowadzić indywidualną pracę z matkami. Spotkania te mogą się odbywać na prośbę kobiety lub pracownika schroniska. Ich celem jest uświadomienie kobiecie potrzeb, lęków i problemów dziecka, które o to prosi, lub gdy wymaga tego sytuacja (na przykład, gdy w schronisku dochodzi do przemocy). Inną formą pracy z matkami jest praca grupowa, w której terapeuci dla dzieci mają okazję przedstawić ich punkt widzenia, przestrzegając jednocześnie zasady poufności. W odniesieniu do metod (wsparcie lub konfrontacja) stosowanych w pracy z matkami rolą terapeuty dziecięcego jest uświadomienie matce potrzeb dziecka i ich obrona.

Terapia przez zabawę

Terapia przez zabawę jest cenną metodą pracy z dziećmi, które są rozwojowo lub emocjonalnie niezdolne do wyrażania słowami swoich uczuć, myśli i doświadczeń. Zabawa jest naturalnym dla dzieci środkiem komunikowania się, przy pomocy którego próbują one dawać sobie radę ze swoimi lękami i obawami związanymi z przemocą, ze swoimi uczuciami związanymi z tym, co się z nimi dzieje, oraz przedstawić swoją wiedzę i swoje rozumienie bliskich związków międzyludzkich. Terapia przez zabawę umożliwia dziecku symboliczne przedstawienie wydarzeń, które budzą w nim lęk, i pomaga mu znaleźć rozwiązanie i przepracować lękotwórcze doświadczenia (Urquiza & Winn, 1994, s. 59). Terapia przez zabawę może być również stosowana podczas indywidualnych i grupowych sesji terapii socjalnej.

Terapia przez sztukę/ekspresję artystyczną

Terapia przez sztukę jest ważną metodą komunikowania się, oceny i leczenia. Poprzez ekspresję artystyczną dziecko wyraża uczucia i emocje, których nie potrafi wyrazić słowami. Rysowanie, malowanie, rzeźbienie, poezja, dramat, muzyka lub opowiadanie historii może dziecku pomóc uwolnić nagromadzone napięcia i obawy. Metoda ta może być pomocna w ramach pracy indywidualnej i grupowej.

Działania rekreacyjne i edukacyjne

Zabawy i działania rekreacyjne w swobodnej atmosferze, niekoncentrujące się na sprawie przemocy, są dobrą okazją do nauki współpracy i pomocy między dziećmi. Można organizować spacer, zajęcia sportowe, ruchowe, tańce itp.

Niektóre dzieci mogą potrzebować pomocy w odrabianiu lekcji i doskonaleniu umiejętności wymaganych przez szkołę.

Pomoc w sądzie

Dziecko, które musi zeznawać w sądzie może odnieść wielką korzyść z zapoznania go z miejscem, w którym odbędzie się sprawa oraz z zasadami i procedurami, jakimi kieruje się sąd. Informacje powinien dziecku przekazać psycholog lub pracownik socjalny, który ma na ten temat wiedzę, a także rozumie dziecko i może je przygotować do wystąpienia w sądzie.

Zalecenia dotyczące przygotowania dziecka do wystąpienia przed sądem:

- Na tydzień lub kilka dni przed terminem zeznań udaj się z dzieckiem do sądu.
- Pójdź z nim do sali, w której odbędzie się przesłuchanie, i pozwól mu zająć miejsce dla świadków.

- Omów role, jakie pełnią uczestnicy rozprawy, i wskaż miejsca, jakie zajmują na sali sądowej.
- Okaż dziecku wsparcie emocjonalne i udziel wszelkiej innej pomocy, aby mogło czuć się bezpiecznie na tym etapie postępowania sądowego.

ZESPÓŁ

Zespół profesjonalistów

Osoby sprawujące w schronisku opiekę nad dziećmi muszą przejść odpowiednie przeszkolenie w dziedzinie pomocy socjalnej i psychologicznej; muszą również przejść szkolenie specjalistyczne. Pracę z dziećmi w schronisku mogą wykonywać psychologowie, pracownicy socjalni i pedagodzy. Opiekunowie powinni otrzymać wynagrodzenie stosowne do swoich kwalifikacji zawodowych. W pracy mogą im pomagać wolontariusze, trzeba jednak pamiętać, że od chwili znalezienia się w schronisku dzieci potrzebują nie mniej uwagi niż ich matki.

Poza osobami pracującymi z krzywdzonymi kobietami, w schronisku potrzebni są profesjonaliści do pracy z dziećmi. Specjaliści ci muszą potrafić adekwatnie ocenić potrzeby dzieci i występować w ich imieniu. W schronisku reprezentują oni potrzeby dzieci, również wobec pozostałych członków zespołu schroniska.

Wymagania odnoszące się do zespołu:

- Pełnoetatowi rzecznicy dzieci w zespole schroniska udzielają pomocy z dzieciom i prowadzą badania źródłowe.
- Kwalifikacje z dziedziny psychologii, pracy socjalnej lub nauczania.
- Pracownicy zajmujący się dziećmi muszą być starannie przeszkoleni w zakresie technik diagnostycznych, interwencji kryzysowej i oraz w zakresie metod pomocy psychologicznej dla dzieci.
- Powinni również posiadać rzetelną wiedzę na temat dynamiki przemocy w rodzinie i rozwoju dziecka.
- Powinni także mieć wiedzę na temat aspektów prawnych opieki nad dziećmi.
- W trosce o samopoczucie dzieci ich opiekunowie powinni blisko współpracować z terapeutami socjalnymi, zwłaszcza z tymi, którzy pracują z ich matkami. Ponadto powinni być w stałym kontakcie z przedstawicielami innych grup zawodowych, takich jak policjanci, prokuratorzy, adwokaci i sędziowie.

Liczba członków zespołu:

W schronisku powinny pracować co najmniej dwie osoby odpowiedzialne za pracę z dziećmi, aby:

- Móc w pełni profesjonalnie i z korzyścią dla dzieci wykonać wszystkie wymienione wyżej zadania.
- Ułatwić wymianę doświadczeń.
- Zapewnić dzieciom opiekę, gdy jeden z pracowników jest chory lub przebywa na urlopie.
- W niektórych schroniskach wśród opiekunów dzieci spotkać można również mężczyzn. Są oni zatrudniani w tej roli, żeby umocnić w dzieciach pozytywny obraz mężczyźni również bywają czuli, troskliwi i pozbawieni wszelkich skłonności do przemocy. Może się jednak zdarzyć (tak to jest na przykład w schronisku w Liege w Belgii), że ta polityka będzie postrzegana jako sprzeczna z feministycznymi zasadami, zgodnie z którymi schronisko jest prowadzone.

Infrastruktura

Pokoje specjalne i wyposażenie schroniska

W schronisku powinno być dość miejsca na pomieszczenia przeznaczone do pracy i zabaw z dziećmi. Do tej grupy pomieszczeń należą między innymi:

- Pokoje zabaw z zabawkami i innym sprzętem dla dzieci i młodzieży.

- Zabawki terapeutyczne, lalki, domki dla lalek, kukielki, klocki, piłki, piasek itp.
 - Gry: gry planszowe i takie, które wymagają od dzieci sformułowania i twórczego rozwiązania problemu; materiały do rysowania, malowania i pisanie; materiały edukacyjne.
 - Pokój do terapii socjalnej;
 - Pokój wielofunkcyjny;
 - Pokój do spędzania czasu wolnego;
 - Ogródek, w którym kobiety i dzieci mogą się oddawać zajęciom rekreacyjnym;
 - Pokój dla nastolatków;
 - Pokoje powinny spełniać specjalne potrzeby dzieci przebywających w schronisku.
- Wśród tych potrzeby wymienić należy przede wszystkim:
- Bezpieczeństwo;
 - Komunikowanie się;
 - Prywatność;
 - Ekspresja twórcza;
 - Ruch fizyczny (żeby wyrazić potrzeby i emocje, uwolnić napięcie itp.)

Zaleca się, żeby pokoje były dobrze oświetlone i wyposażone. Gry i zabawki powinny być bezpieczne; powinny także promować różnorodność kulturową i spełniać potrzeby dzieci niepełnosprawnych. Dla celów administracyjnych i organizacyjnych osoby pracujące z dziećmi powinny dysponować osobnym biurem wyposażonym w telefon, faks i komputer.

Słabe strony

W naszych dniach, rzeczywistość w schroniskach zwykle bardzo się różni od zalecanych, wyżej podanych standardów. W większości krajów europejskich praca z dziećmi w schroniskach otrzymuje zbyt małe lub wręcz żadne wsparcie ze środków publicznych (choć finansowanie działalności schronisk jest dość powszechne). W wielu przypadkach finansowanie pracy z dziećmi jest uzależnione od prywatnych sponsorów lub środków pozyskanych podczas imprez połączonych ze zbiórką pieniędzy. Ten stan rzeczy jest wysoce niepokojący, gdyż potrzeby dzieci są co najmniej równie ważne, jak potrzeby przebywających w schronisku kobiet. Wszystkie dzieci w schronisku doznały ciężkich urazów psychicznych, jako ofiary lub jako świadkowie przemocy. Ich cierpienia są tym większe, że dzieci musiały opuścić swój dom, a w nim swoje ubrania, zabawki i zwierzęta. Zostały ponadto wyrwane ze swojego środowiska (przedszkola, szkoły, przyjaciół, krewnych). Przybywające w schronisku matki mogą im zapewnić tylko ograniczone wsparcie o opiekę.

Pracownicy schroniska muszą się włączyć do opieki nad dziećmi, zapewnić im zaspokojenie ich specyficznych potrzeb i przepracować z nimi wydarzenia z ostatniego okresu. W schroniskach przebywają dzieci ze wszystkich grup wiekowych, z różnych środowisk kultur. W pracy z tymi dziećmi pracownicy schroniska muszą dawać sobie radę z wysoką fluktuacją o różnym poziomie traumatyzacji. Niewystarczające środki na zarobki pracowników lub infrastrukturę poważnie zmniejszają szansę na postęp, jakiego można by dokonać na korzyść dzieci podczas ich pobytu w schronisku.

WSKAZÓWKI/PODSTAWOWE ZASADY PRACY Z DZIEĆMI (ARTEMIS 2001)

W pracy z dziećmi, które doznały przemocy w rodzinie lub były jej świadkami, ich bezpieczeństwo i dobre samopoczucie są najwyższym priorytetem. Schronisko istnieje po to, by powstrzymać przemoc, chronić dziecko i zaspokoić jego podstawowe potrzeby.

Praca na rzecz skrzywdzonych dzieci wymaga również pracy psychologicznej z osobami dorosłymi, zwłaszcza z tymi, na których spoczywa odpowiedzialność za ich bezpieczeństwo i pomyślność. Jednym z najskuteczniejszych sposobów pomocy dziecku jest pomoc jego matce – która jest jego opiekunem i osobą zaufaną, która powinna spełniać jego potrzeby i chronić je przed przemocą tak długo, jak to jest potrzebne. Matka dziecka powinna być

zawsze włączona w poszukiwanie optymalnych rozwiązań i wprowadzanie w życie niezbędnych zmian, zmierzających do poprawy sytuacji.

Psychologiczna praca z dzieckiem na temat przemocy, do której doszło w ostatnich dniach, może być podjęta dopiero wtedy, gdy dziecku zapewniono pełne bezpieczeństwo. Podejście terapeutyczne i metoda pracy powinny dać dziecku pewność, że nie jest winne przemocy, do jakiej doszło w jego rodzinie. Nawiązując bliski kontakt z dzieckiem należy pamiętać o tym, żeby:

- Spotkania z dzieckiem odbywały się w znanym mu miejscu.
- Wyjaśnić dziecku, dlaczego bierze udział w terapii.
- Delikatny i godny zaufania dorosły umożliwił dziecku mówienie o tym, na co ma ochotę.
- Jasno stwierdzić, że przemoc nie była w żadnym razie winą dziecka.
- Używać jasnych i prostych zdań, pytać wprost i unikać pytań rozpoczynających się od „dlaczego”, co często prowadzi do reakcji obronnych lub w sposób niejawnie sugeruje, że osoba, którą pytamy jest odpowiedzialna za to, co się zdarzyło lub była w to zamieszana.
- Rozmawiać z dzieckiem o „dobrych” i „złych” tajemnicach.
- Dać im sposobność do mówienia o problemach seksualnych, używając ich języka – czasem dzieci używają słów wulgarnych, których uczą się od sprawców przemocy.
- Używać rysunków lub kukielek – dzieciom jest na ogół łatwiej opowiedzieć o krzywdzącym wydarzeniu przy użyciu środków niewerbalnych.
- Utrzymywać kontakt wzrokowy z dzieckiem bez kontaktu fizycznego, co mogłoby dziecku przypominać sytuację przemocy, gdy było sam na sam z dorosłym, który czegoś od niego oczekiwał.
- Rozmawiać o uczuciach, zwłaszcza o lęku, poczuciu zagrożenia i ambiwalencji.
- Nie powierzać dziecku nowych tajemnic i nie dawać nowych obietnic; powiedzieć „dziękuję” na zakończenie sesji i wyjaśnić następne kroki.
- Rozumieć i brać pod uwagę w pracy z dzieckiem dynamikę kontaktu między ofiarą a sprawcą. Osoby wspierające dziecko (niestosujący przemocy rodzic i inny członek rodziny, psycholog, terapeuta, pracownicy socjalni i inni) muszą być świadomi, że powtórzenie się przemocy wobec dziecka wywoła szczególnie ciężki uraz i bardzo pogorszy jego stan.

W szczególności unikać należy „normalizacji” przemocy, która może wynikać z postaw, zachowań lub sygnałów, które umacniają stereotypy myślowe, minimalizujące zło przemocy, lub nieprzemyślane podejście w trakcie interwencji, mającej na celu przerwanie powtarzającej się przemocy wobec dziecka.

6 ZARZĄDZANIE PERSONELEM I ZARZĄDZANIE FINANSAMI

Pomoc, jakiej schroniska udzielają kobietom i dzieciom, które doznały przemocy w rodzinie, oparta jest na jasno określonych zasadach i zmierza do jasno określonego celu. Jego realizacja wymaga skutecznego zarządzania, przestrzegania profesjonalnych standardów organizacji pracy, dobrze wyszkolonego i oddanego personelu oraz kompleksowego planowania budżetu.

6.1 ZARZĄDZANIE I ORGANIZACJA

Prowadzenie schroniska wymaga profesjonalnej organizacji pracy. Schroniska wytworzyły szeroki zakres modeli zarządzania, mających na celu ułatwienie utrzymania wysokich standardów skuteczności i profesjonalizmu w realizacji swoich celów. Niektóre schroniska zarządzane są wspólnie przez cały zespół; inne zatrudniają dyrektora. Model trzeci łączy zarządzanie zespołowe z odpowiedzialnością indywidualną w określonych obszarach. W tym przypadku osoby odpowiedzialne za pewną grupę zadań osobiście opracowują plan działania i osobiście go realizują, a następnie przedstawiają zespołowi raport ze swojej pracy.

To jeszcze nie wszystkie istniejące modele organizacyjne. Każde schronisko powinno stworzyć własną strukturę zarządzania, która najlepiej odpowiada jego specyficznym potrzebom. W każdym wypadku również pracownicy schroniska powinni reagować elastycznie i z otwartym umysłem do nowych wyzwań. Powinni także rezygnować ze struktur, które nie odpowiadają zmieniającym się warunkom, i tworzyć nowe.

6.1.1 KWESTIE PODSTAWOWE

Poniżej omawiamy podstawowe problemy kwestie dotyczące pracy zespołowej, kierownictwa i odpowiedzialności, praw pracowniczych i kultury zarządzania.

PRACA ZESPOŁOWA

Rzeczą szczególnej wagi jest to, że zasady płaskiej hierarchii, struktur demokratycznych i uczestnictwa powinny być przestrzegane zarówno na szczeblu zarządzania schroniskiem, jak i w zespołach, gdzie powinny określać zasady współpracy między jego członkami. Jak zauważyliśmy wcześniej, pracownicy schroniska pełnią w pewnym stopniu rolę modelującą dla przebywających w schronisku kobiet i dzieci, a ich celem jest uzmysłowienie klientkom, iż są one zdolne do samodzielnego prowadzenia schroniska i do partnerskiej współpracy w tym zakresie.

Przesadnie hierarchiczne struktury – na przykład, gdy jedna osoba samodzielnie podejmuje wszystkie ważne decyzje – stanowią przeszkodę w procesie upodmiotowienia kobiet (patrz rozdział 3, „zasady”).

Co więcej, najnowsze badania nad zarządzaniem wykazały, że pracownicy, którzy ściśle ze sobą współpracują w ramach zespołu i biorą czynny udział w procesie podejmowania decyzji pracują wydajniej, czerpią z pracy więcej satysfakcji i osiągają lepsze wyniki.

Problemy w zarządzaniu schroniskiem powinny być diagnozowane jak najszybciej i jak najszybciej skutecznie rozwiązywane. Ich źródłem może być na przykład przewlekłość procesu decyzyjnego, wynikająca stąd, że wszyscy pracownicy schroniska biorą udział w podejmowaniu wszystkich decyzji. Szerokie konsultacje w wielu różnych sprawach mogą także prowadzić do konfliktów, które są równie poważną przeszkodą w pracy.

Zespołowe podejmowanie decyzji i prowadzenie schroniska jest bardzo trudne, gdy zespół jest zbyt liczny. Barbara Sichterman, feministyczna konsultantka do spraw zarządzania, stwierdziła, że zarządzanie zespołowe jest skuteczne, gdy zespoły liczą sześć lub co najwyżej

siedem osób (nawiasem mówiąc taka sama jest maksymalna liczba muzyków, którzy mogą grać wspólnie bez pomocy dyrygenta. Gdy zespół jest większy, pojawiają się trudności: podejmowanie decyzji staje się zbyt czasochłonne i może się obniżyć jakość pracy. Większe zespoły pracują lepiej, gdy zarządza nimi jedna osoba.

Celem wskazówek dotyczących tworzenia struktur organizacyjnych i struktur zarządzania jest osiągnięcia najwyższych możliwych standardów profesjonalizmu i wydajności pracy.

KIEROWNICTWO I ODPOWIEDZIALNOŚĆ

Choć preferowaną strukturą zarządzania jest w większości przypadków partnerskie zarządzanie zespołowe, niemal zawsze towarzyszą im formalne struktury władzy, które muszą być respektowane. Jeśli na przykład schronisko jest prowadzone przez stowarzyszenie, zwykle działa w nim zarząd i mniejsza lub większa liczba członków.

Na zarządzie stowarzyszenia spoczywa ostateczna odpowiedzialność za całą jego działalność – ponosi także odpowiedzialność finansową. Zarząd stowarzyszenia może powierzyć niektóre lub wszystkie zadania zespołowi pracowników schroniska jako całości lub jednemu czy też kilku pracownikom schroniska.

Personel schroniska stanowią w większości jego etatowi pracownicy. Zarząd stowarzyszenia może ich zatrudniać lub zwalniać. Trzeba jednak pamiętać, że decyzje personalne tego rodzaju są ważnymi elementami strategii zarządzania i w każdym przypadku powinny być rzetelnie przemyślane i zaplanowane. Nieprzemyślana polityka zatrudnienia może być źródłem poważnych kłopotów i konfliktów.

Rekomendacja: Pracownikom schronisk łatwiej jest identyfikować się ze swoim miejscem pracy i celami schroniska, jeśli nie są tylko zatrudnieni przez stowarzyszenie, ale są także jego członkami. Wiele schronisk działa w ten sposób. W niektórych schroniskach pracownicy, przynajmniej niektórzy spośród nich, są jednocześnie członkami zarządu stowarzyszenia. Trzeba jednak zwrócić uwagę, że taka sytuacja może być źródłem kłopotów, gdy członkowie zarządu schroniska, będący jednocześnie jego pracownikami, mogą się znaleźć w sytuacji konfliktu interesów. Mogą na przykład być zmuszeni, jako członkowie zarządu stowarzyszenia, do zwolnienia niektórych pracowników z powodu trudności finansowych. W tej sytuacji trudno się po nich spodziewać obiektywizmu w podejmowaniu decyzji co do tego, którzy pracownicy schroniska mają stracić pracę.

Mówić ogólnie za pożyteczne należy uznać jasne określenie i przedstawienie następujących punktów:

- Kto zajmuje jakie stanowisko.
- Jakie obowiązki i formy odpowiedzialności (również finansowej) wiążą się z jakim stanowiskiem.
- Jakie formalne struktury stosuje się w określonych sytuacjach i jaki mają one wpływ na procedury postępowania i zasady współpracy w zespole?

PRAWA PRACOWNICZE

W większości krajów pracownicy schroniska – tak jak wszyscy inni pracownicy – korzystają z pewnych praw gwarantowanych przez prawo pracy. Obejmują one na przykład prawo do pewnej ilości dni wolnych od pracy, przewidziany przez prawo okres wypowiedzenia w przypadku zwolnień grupowych itp. Mówiąc ogólnie zarząd stowarzyszenia i kierownictwo schroniska ponoszą mają obowiązek zapewnienia przestrzegania tych praw.

Zarządzanie personelem stanowi nieodłączną część obowiązków zarządu i wymaga znajomości przepisów prawa pracy oraz monitorowania zgodności stosowanych praktyk z tymi przepisami.

Oczywiście schronisko może przyznać swoim pracownikom więcej praw niż wymaga prawo pracy – ustawy określają prawa minimalne. Dodatkowe uprawnienia mogą być zapisane w statucie stowarzyszenia lub umowach o pracę między zarządem i pracownikami schroniska.

POZYTYWNA KULTURA ZARZĄDZANIA –KONSULTACJE W KWESTIACH ORGANIZACYJNYCH

Jak wszystkie inne organizacje, schroniska dla kobiet przechodzą różne fazy rozwoju. Problemy mogą wystąpić w każdej z nich.

W fazie planowania i przygotowywania schroniska do podjęcia pracy warto skorzystać z regularnej, zewnętrznej konsultacji, która może przyjąć formę indywidualnego „coachingu”, superwizji zespołu lub konsultacji organizacyjnej. Celem superwizji pracy zespołu jest poprawa jakości współpracy, podczas gdy konsultacja organizacyjna ma na ogół szerszy zakres i obejmuje zwykle konsultację organizacyjną całej organizacji – to znaczy stowarzyszenia, członków zarządu itd.

Konsultacje tego rodzaju pociągają za sobą niemałe wydatki. Powinny one być uwzględnione w projekcie budżetu. Superwizji natomiast nie powinna być tylko forum dyskusyjnym na temat problemów z zakresu terapii i poradnictwa – powinna być jednym ze środków podnoszenia jakości pracy schroniska. Jeśli sponsorzy będą mieli wątpliwości co do potrzeby konsultacji, należy im powiedzieć, że inwestycje w jakość zarządzania są bardzo potrzebne, gdyż problemy w tym zakresie mogą kosztować wszystkich wiele czasu i energii, co oznacza również marnowanie zasobów i pieniędzy. Pozytywna kultura zarządzania, satysfakcja z pracy, zmotywowany zespół zdolny do twórczego wniesienia wkładu osobistego – to ważne czynniki w pracy schroniska i walce z przemocą wobec kobiet i dzieci.

W wielu krajach działają konsultantki wyspecjalizowane w pracy z organizacjami kobiecymi, które oferują wartościowe usługi najwyższej jakości. Radzimy korzystanie z usług konsultantów od najwcześniejszych etapów planowania pracy schroniska.

6.1.2 PLANOWANIE I REALIZACJA ZADAŃ ZWIĄZANYCH Z ZARZĄDZANIEM SCHRONISKIEM

Znajomość zarządzania jest wymagana w różnych sferach pracy schroniska, wszędzie tam, gdzie wymagane jest staranne planowanie oraz wyznaczanie zadań i zakresu odpowiedzialności.

Jasne określenie obowiązków i zakresu odpowiedzialności

Jasne określanie obowiązków i zakresu odpowiedzialności jest podstawowym warunkiem skuteczności zarządzania – powinno być sporządzone na piśmie i umieszczone w planie operacyjnym schroniska. Następujące pytania mogą być pomocne w przygotowaniu planu zarządzania:

- Jakie obszary zarządzania istnieją w schronisku?
- Kto ma być odpowiedzialny i za jaki obszar?
- Jakie obowiązki i obszary odpowiedzialności wiążą się z każdym z tych obszarów?
- Kto podejmuje decyzje w każdym z tych obszarów i na jakiej podstawie? (Czy jednoosobowo, czy w uzgodnieniu z zespołem, czy w oparciu o informacje dostarczone przez członków zespołu).

Dobre planowanie

Kolejną ważną rzeczą jest przygotowanie szczegółowych planów działania dla różnych zadań w schronisku. Plany działania powinien dobrze znać każdy pracownik schroniska, aby móc ocenić poprawność i trafność planowania, dokonać jego ewaluacji i tam, gdzie to konieczne, zaproponować poprawki. Szczegółowe planowanie jest ważnym czynnikiem zapewniającym utrzymanie wysokiej jakości usług świadczonych w schronisku (patrz rozdział 11).

A oto lista wskazówek, które należy uwzględnić w pracy nad przygotowaniem planu działania:

- Opracuj wstępny zarys planu (np. na pierwszy rok działalności schroniska).
- Opracuj szczegółowe plany (cele, zadania, zasoby, harmonogramy).
- Przedstaw plan członkom zespołu.

- Podejmij decyzje.
- Wprowadź je w życie.
- Monitoruj skutki decyzji, dokonaj ewaluacji: co działa tak jak przewidywał plan, co wymaga zmian?
- Przedstaw wyniki ewaluacji członkom zespołu.
- Opracuj ostateczną wersję planu działania.

6.1.3 OBSZARY ZARZĄDZANIA W SCHRONISKU

W zależności od wybranego modelu zarządzania, obowiązki i odpowiedzialność za poszczególne obszary działalności schroniska mogą być przydzielone jednej osobie lub mogą być dzielone przez kilka osób.

Poniżej zamieszczamy krótkie charakterystyki poszczególnych obszarów zarządzania w schronisku. Odpowiedzialność za wykonywanie każdej z tych kategorii działalności schroniska powinna być powierzona jednemu lub więcej z pracowników (jednak nie zbyt wielu, bo mogłoby to zaszkodzić skuteczności zarządzania). Niezależnie od tego, komu powierzymy zadania z określonego obszaru, rzeczą najważniejszą jest, by każdy obszar zarządzania miał wyznaczoną osobę odpowiedzialną.

Obszar zarządzania: Doradztwo i wsparcie (doradztwo indywidualne, praca grupowa)

Obszar ten obejmuje planowanie i prowadzenie działań wspierających, jakie schronisko świadczy kobietom i dzieciom, które doznały przemocy (patrz rozdział 5).

W wielu schroniskach można szukać pomocy o każdej porze dnia i nocy; wiele prowadzi telefon zaufania. Jednym z celów w tym zakresie jest zorganizowanie pracy i zapewnienie pomocy przez całą dobę.

W tym obszarze istnieją różne modele organizacyjne. Obejmują one:

- Całodobowe dyżury przy telefonie zaufania.
- Członka zespołu, który przebywa w schronisku w ciągu dnia, a nocą odbiera telefon komórkowy.
- Wolontariuszy na zmianę nocną lub w weekendy.
- Prowadzenie całodobowego (lokalnego lub krajowego) telefonu zaufania. Udzielanie porad i pomocy przez telefon, a w razie potrzeby nawiązanie kontaktu ze schroniskiem.
- W niektórych schroniskach przebywające tam od dłuższego czasu kobiety zajmują się przyjmowaniem nowych klientek i dzieci, a jedna z pracownic schroniska jest zawsze dostępna pod telefonem komórkowym. (W tym modelu należy pamiętać o ryzyku wtórnej wiktyimizacji i nadmiernego obciążenia emocjonalnego. Z drugiej strony, jeśli kobieta, której przyjęła na siebie ten obowiązek, daje sobie dobrze radę, to podejście może mieć duży walor terapeutyczny dla nowoprzybyłej, która może się od razu przekonać, że kobieta, która ma za sobą podobne doświadczenia, po jakimś okresie pobytu w schronisku jest w stanie udzielić jej pomocy. Obszar ten obejmuje również opracowanie koncepcji i prowadzenie doradztwa i grup wsparcia, również dla kobiet, które opuściły już schronisko. Do zadań osoby odpowiedzialnej za ten obszar należy również monitorowanie działalności pod kątem jej zgodności z harmonogramem świadczonych usług.

Obszar zarządzania: praca z dziećmi

Obowiązki z tego obszaru podejmują na ogół ci pracownicy schroniska, którzy na co dzień zajmują się dziećmi. I w tym zakresie zajęcia prowadzone z dziećmi powinny być poddawane ewaluacji pod względem planowania, realizacji i dostosowania planowanych działań do zmieniającej się sytuacji.

Obszar zarządzania: struktury demokratyczne i życie społeczności w schronisku

W tym obszarze głównym celem jest dopilnowanie, żeby życie w schronisku było dla kobiet i dzieci jak najbardziej pozytywnym doświadczeniem, żeby było wolne od napięć, żeby

żyły bez lęku i bez stresu. W obszarze tym chodzi przede wszystkim o pielęgnowanie „kultury” schroniska jako jednego z ważnych aspektów ogólnej kultury zarządzania (patrz rozdział 8). Oznacza to aktywny udział w rozwiązywaniu problemów i stosowanie zasad zarządzania konfliktem. Obowiązki z tego zakresu należy powierzyć jednemu lub być może dwóm pracownikom schroniska, którzy – o ile to możliwe – powinni przejść szkolenia z zakresu pracy z grupą i zarządzania konfliktem.

Obszar zarządzania: komunikacja wewnętrzna, zebrania zespołu, stowarzyszenie

Nie należy zaniedbywać komunikacji wewnętrznej. Informacje powinny być przekazywane szybko i skutecznie. Inne aspekty pracy w tym obszarze obejmują: publikowanie wskazówek na temat życia w schronisku i innych niezbędnych informacji; planowanie i organizowanie regularnych zebrań zespołu; zebrania stowarzyszenia oraz zebrania zespołu z zarządem stowarzyszenia prowadzącego schronisko.

Za celowe można uznać powierzenie tym samym pracownikom zadań z zakresu życia społeczności i komunikacji wewnętrznej, gdyż można je wykonywać jednocześnie. Dzięki połączeniu tych funkcji pracownicy schroniska i zarząd stowarzyszenia mogą być na bieżąco informowani o problemach kobiet i dzieci, a klientki schroniska – o problemach, które trapią personel i zarząd.

Obszar zarządzania: bezpieczeństwo

Najważniejszym zadaniem schronisk dla kobiet jest zapewnienie im bezpieczeństwa (patrz rozdział 7). W związku z tym jeden członek zespołu powinien się zajmować tylko tym: planowaniem i wdrażaniem środków bezpieczeństwa, monitorowaniem przestrzegania procedur bezpieczeństwa, ocenianiem ich skuteczności i dostosowywaniem do zmieniających się potrzeb. Wszyscy mieszkańcy schroniska (kobiety i dzieci), jak również wszyscy członkowie zespołu, muszą w każdym przypadku być włączeni w planowanie i wprowadzanie w życie procedur bezpieczeństwa.

Obszar zarządzania: personel

Zarządzanie personelem należy do klasycznych obszarów zarządzania i dlatego powinno być w rękach osoby lub organu kierującego schroniskiem i za nie odpowiedzialnego. Praca w tym obszarze obejmuje wiele różnych zadań (patrz rozdział 6.2):

- Wyszukiwanie nowych pracowników, przygotowywanie zakresu obowiązków, prowadzenie rozmów kwalifikacyjnych i selekcji pracowników.
- Zatrudnianie i szkolenie nowych pracowników.
- Rozwiązywanie umów o pracę z osobami odchodzącymi.
- Przygotowywanie umów o pracę.
- Monitorowanie przepływu informacji do pracowników;
- Informowanie pracowników o ich prawach.
- Pomaganie pracownikom w wykonywaniu ich zadań i planowaniu kariery zawodowej (Jaką pracę wykonuję teraz? Co w związku z tym czuję? W jaki sposób powinna się rozwijać moja kariera zawodowa?).
- Udzielanie pomocy, gdy pojawiają się problemy; zapobieganie wypaleniu zawodowemu.
- Pomoc w razie konfliktów między członkami personelu.
- Organizowanie superwizji.
- Prowadzenie spraw urlopowych, załatwienia zastępstwa dla pracowników na zwolnieniu zdrowotnym.
- Troska o pozytywną kulturę zarządzania, organizowanie wycieczek dla personelu, przyjęć urodzinowych, obchodów z okazji osiągnięć, narad na temat niepowodzeń lub nierozwiązanych problemów, itd., itp.

Uwaga: pracownikom należy powiedzieć, że mają obowiązek zachować pełną poufność. Zgodę powinni wyrazić na piśmie przy podpisaniu umowy o pracę.

Obszar zarządzania: budżet i pozyskiwanie środków

Jest rzeczą oczywistą, że jest to rzecz wielkiej wagi, gdyż schroniska może działać tylko pod warunkiem, że będzie miało dostęp do odpowiednich środków finansowych (patrz rozdział 4.2). To bardzo trudne zadanie, obejmujące między innymi odpowiedzialność finansową, które należy powierzyć kierownikowi schroniska, jeśli takie stanowisko w schronisku istnieje. Pozyskiwanie środków finansowych jest kolejnym zadaniem, które powinno należeć do zarządu stowarzyszenia.

Jeśli schronisko popada w długi, może się okazać, że będzie je musiało spłacić stowarzyszenie. Niezbędne jest jasne określenie, kto ma mieć dostęp kont bankowych stowarzyszenia i ma być upoważniony do przeprowadzania transakcji finansowych. Pracownicy, na których spoczywają te obowiązki, powinni mieć odpowiednie kwalifikacje.

Obszar: „budżet i pozyskiwanie środków finansowych obejmuje następujące zadania i obowiązki:

- Pozyskiwanie środków.
- Przygotowanie projektu budżetu i preliminarza kosztów prowadzenia schroniska.
- Staranne prowadzenie księgowości zgodnie z przepisami finansowymi.
- Prowadzenie księgowości wynagrodzeń.
- Obsługę płatności podatków, ubezpieczenia pracowników i innych potrąceń.
- Zawieranie i nadzór nad realizacją umów z zewnętrznymi podwykonawcami.
- Transakcje finansowe (wypłatę pensji, regulowanie rachunków itd., itp.)
- Prowadzenie bieżących i dorocznych rachunków i bilansów.
- Przedstawianie raportów zarządowi stowarzyszenia,
- Utrzymywanie regularnych kontaktów ze sponsorami, zawieranie jasnych umów dotyczących procedur prowadzenia księgowości i realizacji płatności.

Uwaga: Wiele schronisk dla kobiet powierza niektóre z wyżej omówionych zadań (jak prowadzenie księgowości) osobom samozatrudnionym spoza schroniska. Należy jednak pamiętać, że ostatecznie odpowiedzialność za sprawy finansowe schroniska spoczywa na pracownikach odpowiedzialnych za prowadzenie finansów i/lub na zarządzie stowarzyszenia, w związku z czym praca osób wykonujących te zadania powinna podlegać ścisłej kontroli.

Sprawy finansowe schroniska muszą być prowadzone prawidłowo i rzetelnie, zwłaszcza w odniesieniu do pomocy finansowej uzyskiwanej ze środków publicznych. Każda niedokładność w księgowości może być źródłem poważnych problemów, szczególnie gdy stowarzyszenie składa nowy wniosek o dotację. Dlatego warto zawrzeć z instytucją udzielającą pomocy umowę jasno określającą wymagane procedury księgowości i rozliczeń dotacji. Jednocześnie instytucje finansujące powinny uwzględniać fakt, że większość schronisk nie dysponuje żadnym kapitałem (większość nie ma nawet prawa do posiadania kapitału), tak że muszą one polegać na szybkiej realizacji ich wniosków o dotację i przelew pieniędzy.

Obszar zarządzania: administracja

Administracja jest jednym z najbardziej pracochłonnych obszarów zarządzania. W schroniskach panuje na ogół duży ruch: jedne kobiety z dziećmi wyprowadzają się, jednocześnie przybywają i wprowadzają się inne. Meble i sprzęt znajdujący się w schronisku są ciągle używane, w związku z czym wymagają ciągłych napraw. Utrzymanie schroniska w stanie umożliwiającym przebywającym tam kobietom i dzieciom wygodne życie to bardzo trudne zadanie, które należy powierzyć co najmniej jednej pracownicy schroniska. Powinna to być osoba, która lubi pracę organizacyjną, w której będzie miała do czynienia z dużą liczbą kobiet i dzieci. W większości schronisk przebywające w nich kobiety prosi się o pomoc w wykonywaniu prac domowych. W większości przypadków kobiety chętnie się tych zadań podejmują, jednak administratorka musi pamiętać, że niektóre kobiety mogą być w złym stanie psychicznym lub mieć mnóstwo zajęć przy własnych dzieciach. Nie powinny one być poddawane nadmiernym obciążeniom. W żadnym razie nie powinno się od nich wymagać, żeby same wykonywały

wszystkie prace domowe. Radzimy na przykład wydzielić pewną część funduszy na zatrudnienie osoby do sprzątnięcia schroniska.

Obszar zarządzania: koordynacja pracy wolontariuszy i stażystów

Wiele organizacji kobiecych korzysta z pomocy wolontariuszy. Czynią to z dwóch powodów: po pierwsze organizacje te są zwykle niedofinansowane, a po drugie wydaje się właściwie, żeby w pewnych pracach brali również udział wolontariusze. Wiedza i doświadczenie, jakie zdobywają oni w dziedzinie przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i dzieci mogą przynieść korzyści gdzie indziej (patrz rozdział 6.2). Wiele schronisk przyjmuje także stażystów, którzy pracują w nich przez kilka tygodni lub miesięcy, odbywając praktyki zawodowe (np. podczas studiów na wydziałach nauk społecznych). Selekcja, szkolenie i nadzór nad pracą stażystów również powinno być starannie zaplanowane.

Przykład: Jedno z najstarszych schronisk w Wielkiej Brytanii, The Haven, korzysta z pracy wolontariuszy, którzy wykonują tam różne zadania. Więcej informacji na ten temat znajdziecie na stronie internetowej schroniska: <http://www.havenrefuge.org.uk/>

Obszar zarządzania: public relations, nawiązywanie kontaktów, lobbying

W wielu schroniskach kilka (a czasem nawet wszystkie) pracownice angażują się w działania z tego zakresu, gdyż obejmują one wiele bardzo różnych działań. Tak czy inaczej, jedna lub dwie osoby powinny być odpowiedzialne za planowanie i koordynację tego typu działań, żeby zapewnić ich ciągłość i dobrą organizację, zwłaszcza docieranie do właściwych osób (patrz rozdział 9).

Ten obszar działań obejmuje również lobbying wśród potencjalnych sponsorów, darczyńców i polityków.

Obszar zarządzania: statystyka, zbieranie danych, ewaluacja i kontrola jakości

Kolejny obszar działalności obejmuje ciągłe gromadzenie danych związanych z pracą schroniska, sporządzanie opracowań statystycznych i przygotowywanie raportów. Jest oczywiste, że zadania z tego obszaru powinni wykonywać ci członkowie zespołu, którzy mają specjalistyczne kwalifikacje. Kolejnymi zadaniami, jakie powinni wykonywać pracownicy schroniska, jest ewaluacja i kontrola jakości (patrz rozdział 11).

Obszar zarządzania: polityka, oświadczenia, rozwój i planowanie długoterminowe

Wydawanie oświadczeń w wielu szczegółowych kwestiach, przygotowywanie ocen projektów legislacyjnych, pisanie i publikowanie artykułów stanowi ważną formę przekazywania szerokiej publiczności doświadczeń i wniosków z pracy schroniska.

Problemy związane z rozwojem schroniska i długoterminowe planowanie powinny być tematem regularnych zebrań grupy roboczej, zapewniających wczesne wykrywanie niedociągnięć w pracy schroniska i wprowadzanie niezbędnych zmian.

Opracowanie długofalowej perspektywy i poszukiwanie odpowiedzi na pytanie: „Jak nasze schronisko będzie wyglądało za 10, 15 lub 20 lat, umożliwi odejmowanie decyzji zapewniających utrzymanie wybranego kierunku rozwoju.

Ponieważ: „wizje dnia dzisiejszego są rzeczywistością jutra”.

6.2 ZESPÓŁ I ZARZĄDZANIE SPRAWAMI WEWNĘTRZNYMI SCHRONISKA

Lata doświadczeń z pracy europejskich schronisk dla kobiet wykazały, że kobiety, które doznały przemocy z rąk bliskiego mężczyzny może się łatwiej otworzyć i zaufać, jeśli może porozmawiać z inną kobietą. Dlatego jedną z zasad pracy w schroniskach dla kobiet jest zatrudnianie wrażliwych na specyfikę płci kobiet. Taka polityka zatrudnienia ma również przyczyny, które można określić jako społeczno polityczne. Ponieważ ofiarami przemocy w

rodzinie są głównie przedstawiciele jednej płci, przeciwdziałaniem przemocy powinny się zajmować osoby szczególnie wrażliwe na problemy tej właśnie płci. Problem przemocy wobec kobiet nie stał się głośny z inicjatywy całego społeczeństwa. Podniosły go same kobiety i one powołały do życia ruch i organizacje, które dążą do położenia kresu przemocy. Kobiety były i w pewnym stopniu są nadal ofiarami dyskryminacji, która pogarsza ich sytuację życiową. Przemoc stanowi jedną z najgroźniejszych form dyskryminacji. Inicjując i wprowadzając w życie projekty takie jak schroniska dla ofiar przemocy w rodzinie lub telefony zaufania, kobiety zwróciły uwagę społeczeństwa na problem przemocy, ten „oddolny” model działania politycznego jest typowy dla organizacji kobiecych i innych organizacji społecznych, które chcą zwrócić uwagę na potrzeby pewnych grup społecznych.

Choć podstawowym warunkiem, który trzeba spełnić, by móc utworzyć schronisko, jest zgromadzenie odpowiednich środków, równie ważne jest pozyskanie przeszkolonego i zmotywowanego personelu.

Kobiety pracujące w schronisku muszą tego naprawdę chcieć. Powinny odznaczać się zaangażowaniem w realizację celów schroniska i przekonane co do zasad, jakim się ono kieruje (patrz rozdział 3). Celem szkoleń dla pracowników schroniska jest przekazanie im pełnej wiedzy na temat przemocy w rodzinie, bez czego niemożliwie jest udzielanie skutecznej pomocy jej ofiarom.

Bardzo ważne jest uznanie i odpowiednie wynagrodzenie dla pracowników schroniska. Powinni być opłacani zgodnie ze swoimi kwalifikacjami i nie gorzej niż pracownicy innych instytucji o podobnych kwalifikacjach (to znaczy zgodnie z grupowymi umowami płacowymi).

Planując założenie schroniska, powołujące je stowarzyszenie musi zdecydować, jakie usługi będą w nim świadczone, jakie umiejętności zawodowe będą w związku z tym potrzebne, oraz jakie umiejętności powinni mieć pracownicy pomocnicze.

W większości schronisk potrzebni są pracownicy posiadający wiele różnych umiejętności, umożliwiających wykonywanie złożonych zadań. Zwykle wymaga się następujących umiejętności i kwalifikacji: interwencji kryzysowej, doradztwa indywidualnego i grupowego, pracy z grupą, mediacji i rozwiązywania konfliktów, kwalifikacji pracownika socjalnego, znajomości zasad postępowania ofiarami traumatycznych doświadczeń, kwalifikacji psychologicznych i pedagogicznych, wiedzy prawniczej, zdolności przywódczych i umiejętności zarządzania, umiejętności pozyskiwania środków i zarządzania finansami, umiejętności z zakresu public relations, prowadzenia mediacji międzykulturowych, znajomości języków obcych itd. Schronisk zwykle nie stać na zatrudnienie profesjonalistów ze wszystkich tych dziedzin, dlatego każdy pracownik schroniska musi opanować kilka umiejętności i powinien przejść odpowiednie szkolenia.

Gdy zespół jest już przeszkolony i schronisko prowadzi działalność, ważne staje się zorganizowanie dalszych szkoleń, wzbogacających specjalistyczną wiedzę członków personelu i umożliwiających podniesienie jakości świadczonych usług, jak również rozszerzenie ich palety, konieczne na przykład w związku z planami otwarcia nowego schroniska, w którym udzielane będą inne formy pomocy.

Szkolenie wraz z regularnie prowadzoną superwizją pomagają pracownikom utrzymywać i rozwijać umiejętności zawodowe, jak również podnieść świadomość w zakresie ich zawodowych doświadczeń, zarówno na poziomie poznawczym, jak emocjonalnym.

6.2.1 LICZEBNOŚĆ ZESPOŁU

Wielkość schroniska, liczba i rodzaj świadczonych w nim usług oraz jego struktura organizacyjna (na przykład to, czy schronisko działa niezależnie, czy jest częścią większej instytucji lub czy działa przy nim poradnia), decydują o liczbie zatrudnionych w nim osób. W schroniskach, przy których działają poradnie, pracują zwykle dwa niezależne zespoły: jeden prowadzi schronisko, a drugi poradnię i telefon zaufania dla kobiet.

W rozdziale 5 omawiamy podstawowe usługi, które powinno zapewniać każde schronisko dla kobiet i dzieci, które doznały przemocy w rodzinie.

6.2.2 PRZYKŁAD: LICZBA ROBOCZOGODZIN POTRZEBNYCH DO DZIAŁANIA SCHRONISKA

Poniższe oszacowanie potrzeb powinno być traktowane jako wskazówka, co do liczby osób i czasu pracy niezbędnych w średniej wielkości schronisku świadczącym następujące usługi:

- W schronisku mieszającym od 10 do 15 rodzin, czyli od 15 do 25 osób (kobiet i dzieci);
- W którym prowadzony jest czynny całą dobę telefon zaufania;
- W którym udzielane są porady i wsparcie, o którym mowa w rozdziale 5.1'
- Tygodniowy czas pracy:
- Co najmniej 200 godzin tygodniowo (1 pełny etat = 40 godzin; 200 godzin to pięć pełnych etatów lub więcej etatów niepełnych), by móc prowadzić schronisko i czynny całą dobę telefon zaufania. Z tego od 80 do 100 godzin powinna zajmować praca specjalistów do spraw pomocy imigrantkom (ponad 50 proc. kobiet przebywających w schroniskach stanowią imigrantki lub kobiety należące do mniejszości etnicznych – patrz rozdziały 2 i 5.1).
- Doradztwo i wsparcie (co najmniej 80 godzin);
- Opieka nad dziećmi w schronisku (co najmniej 60 godzin);
- Administracja (co najmniej 40 godzin).
- Zarządzanie i „public relations” (co najmniej 40 godzin).

Z powyższej analizy wynika, że średniej wielkości schronisko świadczące profesjonalną i skuteczną pomoc kobietom wymaga zatrudnienia 10 pracowników na pełnym etacie.

Uwaga: Powyższe, przybliżone oszacowanie jest niezależne od tego, w jaki sposób praca jest dzielona między członków zespołu. W wielu schroniskach każdy pracownik może wykonywać wiele różnych zadań (wyjątkiem są na ogół osoby sprawujące opiekę nad dziećmi): udzielać porad telefonicznie lub kobietom przebywającym w schronisku, przyjmować nowe klientki, prowadzić zebranie społeczności itd.). Na wykonywanie tych zadań pracownik poświęca część swoich godzin pracy. Pozostałe godziny poświęca na doradztwo, inne formy pomocy lub inne, nierutynowe działania. (patrz rozdział 6.1).

Powyższe zestawienie nie obejmuje niektórych, wysoce wyspecjalizowanych usług prawnika, księgowego, ekspertów PR itp.

Dokonując oszacowania potrzeb tzw. zasobów ludzkich należy pamiętać, że pracownicy biorą urlopy, zwolnienia lekarskie i biorą udział w szkoleniach, które mogą się odbywać w czasie pracy. Budżet schroniska musi uwzględniać koszty zatrudnienia osób zastępujących stałych pracowników.

6.2.3 OBCIĄŻENIE PRACĄ I WYNAGRODZENIE – CZYNNIKI RYZYKA

Jak wskazaliśmy wyżej liczba pracowników w schronisku powinna być dostosowana do pracy, jaką trzeba wykonać. Również wynagrodzenie powinno być adekwatne do wymaganych umiejętności. Głównym zadaniem schroniska jest opieka nad ofiarami traumatycznych doświadczeń, tak że status jego pracowników powinien być taki sam, jak w innych instytucjach, w których profesjonaliści z różnych dziedzin świadczą specjalistyczną pomoc osobom, które tej pomocy potrzebują.

Kolejną ważną rzeczą jest monitorowanie obciążenia pracą grupy pracowników i każdego z nich indywidualnie i w razie potrzeby zmniejszenie tego obciążenia, czy to przez zatrudnienie kolejnych osób, czy zmniejszenie zakresu świadczonych usług, jeśli skromny budżet schroniska nie pozwala na zatrudnienie większej liczby osób. Wykorzystanie zasobów ludzkich musi być starannie zaplanowane, żeby w każdym przypadku zapewnić pomoc potrzebującym kobietom.

Oznacza to, że każda grupa lub każdy pracownik schroniska odpowiedzialny za pewien obszar pracy, musi mieć dość czasu, żeby swoją pracę zaplanować, żeby ją wykonać, ocenić jej skuteczność i – jeśli jest taka potrzeba – żeby wprowadzić zmiany w sposobie jej wykonywania (patrz rozdział 6.1).

Przykład: Planując czas indywidualnej sesji doradztwa należy wziąć pod uwagę następujące kroki: staranne przygotowanie każdej sesji dostosowane do potrzeb danej kobiety; dokumentację przebiegu i wyników po zakończeniu każdej sesji; czas do namysłu nad sytuacją każdej klientki i nad tym, co podczas sesji powiedziała; oraz, jeśli to konieczne, przygotowanie pytań na następną sesję superwizji, która może pomóc w zmianie podejścia i sposobie prowadzenia sesji z daną kobietą.

Przykład: W zespole: Planowanie wieczornych zebrań społeczności schroniska (na przykład na temat promocji zachowań prozdrowotnych), przeprowadzenie zebrania; spotkanie z członkami zespołu i omówienie przebiegu zebrania i reakcji uczestniczek; nowe obserwacje i spostrzeżenia, planowanie kolejnych zebrań społeczności.

Jeśli w trakcie naszej codziennej pracy zorientujemy się, że wykonanie tych wszystkich kroków nie jest możliwe, lub że nie ma nie dość czasu, powinniśmy wszystkim uświadomić istnienie problemu i spróbować znaleźć jego rozwiązanie, gdyż jego skutki mogą okazać się zgubne, tak dla organizacji założycielskiej, jak dla personelu schroniska.

Zagrożenia związane z nadmiernym obciążeniem pracą (niedostateczna liczba pracowników) lub ze zbyt niskim wynagrodzeniem (co oznacza brak uznania dla ich profesjonalizmu) są następujące:

Wypalenie:

Zespół nie jest w stanie świadczyć profesjonalnej pomocy (niski standard usług, konflikty z kolegami z zespołu, poczucie bezradności/niedostatku środków, unikanie obowiązków, brak wolności osobistej, lub nawet całkowite załamanie struktury usług).

Wysoka fluktuacja pracowników

Zjawisko to powoduje, że organizacja założycielska nie może wzbogacić swojego doświadczenia w zakresie zwalczania przemocy w rodzinie; wysoka fluktuacja powoduje, że zespół nie pogłębia swojej wiedzy i rozumienia zjawiska.

6.2.4 ROZKŁAD ZAJĘĆ

Podczas pracy nad rozkładem zajęć/grafikiem dyżurów w schronisku, osoby lub osoby wykonujące tę pracę (w zależności od wybranego modelu organizacyjnego) powinny brać pod uwagę następujące wskazówki:

- Po pierwsze jedna osoba powinna być odpowiedzialna za grafiki dyżurów i zarządzanie. Osoby te powinny opracować harmonogram, który zapewnia realizację potrzeb schroniska. Grafiki powinny być rozdane wszystkim pracownikom i przez nich zatwierdzone. Grafiki powinny zawierać zasady
- Zmiany w dyżurach (grafiki powinny między innymi określać minimalną liczbę dni koniecznych do zgłoszenia zamiaru zmiany. Propozycja powinna być zatwierdzona przez kierownika dyżurów.
- Niektóre usługi świadczone są przez całą dobę przez siedem dni w tygodniu, podczas gdy inne (jak doradztwo, zajęcia z dziećmi, terapia itp.) są zwykle świadczone tylko w godzinach urzędowania.
- Grafiki dyżurów i zmian powinny być przygotowywane na okres jednego miesiąca z możliwością wprowadzenia zmian pod warunkiem zgłoszenia takiego zamiaru z wyprzedzeniem co najmniej dwutygodniowym. Opracowując grafiki miesięcznych dyżurów, należy pamiętać o uwzględnieniu dni wolnych dla tych, którzy pracowali na zmianie nocnej oraz między innymi dodatkowe dyżury z okazji nadzwyczajnych wydarzeń lub punktów w programie działań schroniska.

W zależności od wielkości schroniska i możliwych nagłych wypadków, zwykle zaleca się, żeby (nie licząc nocnej zmiany) w schronisku przebywało co najmniej dwoje pracowników.

6.2.5 SZKOLENIA PRACOWNIKÓW

Celem szkoleń jest podniesienie kompetencji pracowników interwencji i zapobiegania przemocy wobec kobiet i dzieci oraz zaznajomienie ich z praktycznymi aspektami pracy w schronisku. Zalecamy przyjęcie podejścia feministycznego, którego głównym celem jest pełne upodmiotowienie kobiet i przywrócenie im poczucia wiary we własne siły (patrz rozdział 3).

Szkolenia powinny być prowadzone przez specjalistów z kilkuletnim doświadczeniem. Każda organizacja powinna wybierać osoby do prowadzenia szkoleń, kierując się swoimi specyficznymi potrzebami i wymaganiami.

Szkolenia powinny obejmować intensywną fazę wstępną, która powinna trwać co najmniej 80 godzin (10 całodziennych seminariów lub dwutygodniowy kurs); po czym powinny nastąpić dalsze sesje szkoleniowe i superwizje.

Program merytoryczny szkoleń dla pracowników można podzielić na następujące części:

- Moduł podstawowy, który powinien obejmować naukowe i teoretyczne aspekty przemocy ze względu na płeć (definicję, zakres zjawiska, formy przemocy wobec kobiet, cykliczny charakter zjawiska, krótko i długoterminowe skutki przemocy, strategie stosowane przez sprawców); wskazówki odnoszące się do interwencji i działań na rzecz upodmiotowienia kobiet (obejmujące zapewnienie bezpieczeństwa, nazwanie doświadczenia przemocy, właściwe przypisanie odpowiedzialności za przemoc z podkreśleniem odpowiedzialności społecznej, poparcie dla ofiary przemocy, okazanie jej zaufania, zrobienie czegoś więcej niż tylko uznanie dokonanych przez nią wyborów, wspólne opracowanie planu bezpieczeństwa, rozważenia wszystkich aspektów interwencji ...); nawiązywanie kontaktów i tworzenie sieci współpracy z innymi organizacjami i instytucjami na szczeblu lokalnym, krajowym i międzynarodowym.
- Jeden lub więcej modułów specyficznych zgodnych ze strukturą organizacyjną schroniska i obejmujących różne formy pomocy w nim świadczonej (przyjęcie, telefon zaufania, doradztwo, zapobieganie, public relations itd., itp.) oraz grupy celowe (kobiety, dzieci, młodzież, kobiety starsze, kobiety niepełnosprawne, imigrantki ...)

Zdecydowanie godne polecenia jest zorganizowanie dla kilku lub wszystkich pracowników stażu w schronisku, które działa już od dość dawna i w które świadczy te same lub podobne usługi, jakie są planowane w nowej placówce. Gdy schronisko przyjmuje nowych pracowników, należy dla nich zorganizować szkolenie wstępne w formie indywidualnych spotkań z jednym z doświadczonych pracowników schroniska oraz pracy pod nadzorem innych doświadczonych członków zespołu.

6.2.6 DALSZE SZKOLENIA PRACOWNIKÓW

Po zakończeniu szkoleń wstępnych pracownicy powinni być kierowani na dalsze szkolenia. W celu utrzymania jakości świadczonych usług schronisko powinno organizować regularne, zaawansowane szkolenia na takie tematy jak przemoc seksualna, przemoc wobec dzieci, handel kobietami, obrzezanie kobiet, zmiany w przepisach prawa, prawa imigrantek i uchodźczyń, pomoc dla kobiet i dzieci niepełnosprawnych, zespół stresu pourazowego i inne.

Inne sposoby podnoszenie umiejętności członków zespołu schroniska obejmują uczestnictwo w konferencjach, seminariach i innych formach szkoleń na temat przemocy ze względu na płeć, w połączeniu z lekturą starannie dobranych artykułów, skryptów i książek na temat przemocy. Każdy członek zespołu powinien mieć co najmniej dwa tygodnie czasu, który mógłby w całości poświęcić na naukę i doskonalenie umiejętności.

Inną cenną metodą pracy nad podnoszeniem jakości usług i skuteczności zapobiegania przemocy jest wymiana doświadczeń i udział w szkoleniach organizowanych przez inne schroniska na szczeblu lokalnym, krajowym i międzynarodowym. Kolejnym ważnym aspektem

szkoleń jest pogłębianie rozumienia i poszerzanie wiedzy na temat zjawiska przemocy wobec kobiet i dzieci.

6.2.7 SZKOLENIA DLA OSÓB PROWADZĄCYCH SZKOLENIA

Pracownicy schroniska z co najmniej dwuletnim stażem pracy powinni także mieć możliwość wzięcia udziału w szkoleniach dla specjalistów prowadzących szkolenia (nie mniej niż 40 godzin lub 5 dni szkolenia), podczas których profesjonalści tacy jak lekarze, prawnicy, policjanci, pracownicy socjalni, psycholodzy otrzymują wiedzę i zdobywają umiejętności z zakresu radzenia sobie ze skutkami przemocy wobec kobiet i dzieci (patrz WAVE 2000).

6.2.8 SUPERWIZJA

Superwizja jest jedną z ważnych metod oceny i podnoszenia jakości pracy. Superwizorzy są doskonale wyszkolonymi ekspertami, którzy doradzają zespołom, grupom i jednostkom. W wielu krajach superwizorzy są członkami stowarzyszeń zawodowych, które określają treści programów szkoleniowych dla superwizorów i publikują listy kwalifikowanych superwizorów. Zaleca się zatrudnienie superwizora, który ma wiedzę i zrozumienie dla problematyki dyskryminacji ze względu na płeć i doświadczenie w pracy w dziedzinie przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i dzieci.

Profesjonalny dystans jest warunkiem koniecznym skutecznej superwizji pracy zespołu lub całej organizacji. Dlatego pierwszym kryterium jakości superwizji jest prowadzenie jej przez osobę spoza kręgu pracowników i współpracowników organizacji zatrudniającej.

Superwizje powinny być prowadzone w ustalony sposób i w określonym miejscu, tak żeby zapewnić najbardziej sprzyjające warunki.

Poddanie się profesjonalnej superwizji powinno być obowiązkowe dla wszystkich pracowników i wolontariusz w schronisku. Nie można w pełni polegać na pracowniku, który nie chce pracować nad sobą.

Każde schronisko powinno organizować przynajmniej superwizję grupową. Superwizje indywidualne są najbardziej przydatne wobec osób prowadzących doradztwo indywidualne. Odnosi się to zwłaszcza do nowych członków zespołu.

Częstość sesji superwizyjnych zależy od liczby członków zespołu i od ich doświadczenia zawodowego. W przypadku schronisk działających już dłuższy czas wystarczająca może być jedna sesja miesięcznie; w przypadku placówek nowopowstałych konieczne są sesje częstsze, nawet cotygodniowe.

Dlaczego superwizje w schronisku są tak ważne?

Superwizje są niezbędnym elementem pracy w schronisku. Empatyczne słuchanie osób po ciężkich przeżyciach jest często przyczyną wystąpienia objawów wtórnego zespołu stresu pourazowego, co sprawia, że superwizja staje się niezbędna, nie tylko jako metoda oceny świadczonej pracy i poprawy jej jakości, ale także jako forma pomocy dla doradcy lub terapeuty. Trzeba pamiętać, że pracownicy schronisk nieustannie wysłuchują dramatycznych historii opowiadanych im przez klientki. Bywają również świadkami pełnych napięcia spotkań klientek z ich partnerami, do których dochodzi w sądach lub gdy mężczyźni uda się dostać do schroniska.

Jeśli osobista sytuacja jednej z kobiet sprawia, że pracujący z nią członek zespołu przeżywa silne emocje, takie jak złość, poczucie bezradności, żal, miłość itd. lub bolesne wspomnienia osobistych doświadczeń, albo powoduje kryzys w pracy z tą kobietą, superwizja może pomóc w opracowaniu nowego podejścia i nowej metody pracy z tą kobietą. Cel ten można osiągnąć, przepracowując z członkiem zespołu jego emocje i uświadamiając mu własne wyparte lub zapomniane treści osobistych doświadczeń, tak na poziomie poznawczym, jak emocjonalnym.

W relacji pracownika schroniska z kobietą lub jej dzieckiem mogą się czasem rodzić emocje, które mogą utrudniać lub nawet uniemożliwiać dalszą wspólną pracę, wywołując zakłopotanie lub dezorientację.

Następujące okoliczności mogą zrodzić pilną potrzebę przeprowadzenia superwizji:

- Złość wywołana przez kogoś, kto naruszył zasadę poufności.
- Żal i tęsknota za kobietą, która odeszła ze schroniska.
- Uczucie bezsilności, pojawiające się, gdy klientka postanawia powrócić do stosującego przemoc mężczyzny.
- Problemy i trudności pojawiające się w codziennych kontaktach z kobietami.
- Konflikty pomiędzy pracownikami.
- Wprowadzanie w życie przyjętych zasad współżycia w schronisku i postępowania wobec kobiet, które naruszyły te zasady.
- Prowadzenie zebrań zespołu.
- Respektowanie różnych ról pełnionych przez członków zespołu.

Przedstawienie i analiza problemów w grupie, pomoc zewnętrznego superwizora, w atmosferze bezpieczeństwa, może pomóc w rozwiązaniu konfliktów między pracownikami, które łatwo mogą powstać w sytuacji, gdy współpracuje się tak blisko w tak trudnej i pełnej napięć sytuacji.

W wyniku superwizji dochodzi na ogół do:

- Uwolnienie zablokowanych emocji.
- Poprawy samopoczucia i umocnienia motywacji do pracy z kobietami, które doznały przemocy.

Oczywiście doświadczeni pracownicy schroniska mają wystarczające kwalifikacje, by doradzać nowym kolegom i pomagać im w ocenie własnej pracy i w razie potrzeby w poszukiwaniu nowych metod pracy. Ta forma pomocy wewnętrznej określana bywa jako „interwizja” i nie jest tym samym, co superwizja.

Superwizja może być również pomocna w pracy nad rozwojem całej organizacji. Przyjmuje ona wówczas formę forum dyskusyjnego na temat struktury organizacyjnej organizacji, na temat jej celów i zadań oraz na temat tego, jak wesprzeć jej rozwój (patrz część na temat zarządzania).

6.2.9 WOLONTARIUSZE

To, czy schronisko będzie korzystało z pracy wolontariuszy, czy też nie będzie, powinno być każdorazowo decyzją zespołu lub kierownika. W naszym podręczniku popieramy przede wszystkim korzystanie z dobrze opłacanych pracowników. Schroniska nie powinny z braku środków uzależniać się od bezpłatnej pomocy ochotników. Podstawowe formy pomocy omówione w rozdziale 5 powinny być świadczone przez osoby otrzymujące należyte wynagrodzenie.

Współpracujący ze schroniskiem wolontariusze powinni spełniać następujące wymagania:

- Praca wolontariusz powinna być koordynowana przez jednego pracownika schroniska, który powinien być odpowiedzialny za wszystkie związane z nimi sprawy.
- Wolontariuszkami powinny być kobiety rozumiejące, a czym polega dyskryminacja ze względu na płeć. Kobiety te powinny mieć silną motywację do poświęcenia części swojego czasu na pracę z kobietami i dziećmi, które doznały przemocy.
- Z kobietą, którą ubiega się o pracę w schronisku w charakterze wolontariuszki, należy odbyć rozmowę kwalifikacyjną, podczas której należy ją zapytać o to, jak sobie wyobraża tę pracę i jakie ma w związku z nią oczekiwania.
- Dopiero po rozmowie kwalifikacyjnej obie strony powinny zdecydować, czy kandydatka jest odpowiednia. Jeśli tak, należy sporządzić i podpisać umowę określającą okres wolontariatu i zadania, jakie będzie wykonywać dana osoba.
- Wolontariusze muszą zaakceptować obowiązujące w schronisku zasady (poufności, zachowania itp.).

- Wolontariusze powinni otrzymać właściwe przeszkolenie i powinni być poddani regularnej superwizji.

Praca wolontariuszy powinna być szanowana, co nie znaczy, że nie mogą się wydarzyć drobne niedociągnięcia lub przejawy niedbałości wobec kolegów: Może się zdarzyć, że ktoś się spóźni na umówione spotkanie, lub że ktoś zapomni przekazać ważną informację. Tego rodzaju uchybienia mogą przynieść poważniejsze konsekwencje, jeśli ich ofiarą padnie wolontariusz. Mogą wówczas odnieść wrażenie, ich praca i oni sami nie są traktowani poważnie.

6.2.10 RÓŻNE RODZAJE PRACY WOLONTARIUSZY

W każdym schronisku znajduje się zeszyt z nazwiskami osób, które w nagłym przypadku mogą zastąpić kogoś z pracowników. Powinny to być kobiety, które interesują się zagadnieniem dyskryminacji ze względu na płeć. Schronisko może skorzystać z tych osób, poszukując nowych pracowników lub w przypadku, gdy potrzebna jest pomoc (kampanie informacyjne lub edukacyjne, zbiórki pieniędzy itd. itp.).

Istnieją różne typy wolontariatu i różne rodzaje wolontariusz:

- Wolontariusz, którzy w pełni uczestniczą w pracy i w życiu schroniska (doradztwie, zebraniach zespołu, sesjach superwizji).
- Studenci, którzy odbywają praktyki w schronisku. Ich motywacja może być nietrwała i ograniczać się do dziedziny, która jest przedmiotem ich studiów.
- Stażyści z innych schronisk; ich zaangażowanie ma bardziej profesjonalny charakter i jest bardziej trwałe.
- Sympatycy i przyjaciele, którzy od czasu do czasu wspierają schronisko dotacjami i pomagają przy specjalnych okazjach, jak kampanie lub zbiórki pieniędzy.

Wolontariusze mogą mieć bardzo różne wykształcenie, przygotowanie i doświadczenie zawodowe. Niektórzy z nich mogli się zsunąć z problemem przemocy wobec kobiet w ostatnim okresie lub włączają się w pracę schroniska tylko na krótki okres czasu, inni mogą mieć bogate doświadczenie w tej dziedzinie, a jeszcze inni mogą się włączać w pracę schroniska jako członkowie stowarzyszenia, które prowadzi schronisko lub członkowie jego zarządu. Członkinie stowarzyszenia lub jego zarządu często mają wysokie kompetencje i poważne obowiązki; niektóre z nich pracowały lub pomagały w schronisku od pierwszych chwil jego istnienia. Tworzą one specjalną grupę wolontariuszy, a jednocześnie ponoszą finansową odpowiedzialność za działalność schroniska. Formalnie rzecz biorąc należą one do zarządu schroniska.

Wolontariusze odgrywają często ważną rolę w schronisku jako osoby, które wnoszą nowe pomysły w zakresie procedur, inicjatyw, projektów, kampanii informacyjnych na temat przemocy wobec kobiet oraz na temat roli i zadań schronisk. Ich wkład może być bardzo cenny, choć ma na ogół nieco inny charakter niż w przypadku etatowych pracowników schroniska lub członków stowarzyszenia prowadzącego schronisko.

6.3 PROJEKT FINANSOWANIA SCHRONISKA

Staranne i przemyślane przygotowanie projektu finansowania schroniska jest konieczne już w pierwszych etapach prac nad jego utworzeniem. Ta sama staranność powinna cechować prace nad projektem rocznych budżetów lub budżetów konkretnych działań lub imprez. Jest rzeczą bardzo ważną, by mieć jasny obraz rzeczywistych kosztów utworzenia schroniska, zanim przystąpi się do poszukiwania źródeł finansowania.

Z drugiej strony podanie dokładnych kosztów utworzenia i prowadzenia schroniska nie jest możliwe. Zbyt wiele zależy od lokalnych cen i zarobków. Jednak poniższy, szacunkowy projekt budżetu może służyć jako narzędzie do przeprowadzenia starannej kalkulacji kosztów, które na pewno będzie trzeba ponieść, bez względu na lokalizację schroniska.

Poniższy, orientacyjny projekt budżetu nie powinien jednak być traktowany jako ostateczny. Najprawdopodobniej wynikną inne koszty, w zależności od zakresu świadczonych usług i prowadzonej działalności.

6.3.1 PROJEKT BUDŻETU NOWEGO SCHRONISKA

Podanie dokładnych kosztów utworzenia nowego schroniska dla kobiet jest oczywiście niemożliwe. Poza różnicami cen między różnymi lokalizacjami, koszty mogą być większe lub mniejsze w zależności od tego, czy trzeba zakupić budynek, w którym będzie się mieścić schronisko, czy trzeba kupić działkę budowlaną, czy założyciel otrzymuje budynek, który wymaga adaptacji itd., itp. Pewne koszty stałe wystąpią jednak niemal z całą pewnością.

W pracy nad budżetem radzimy skorzystać z porady eksperta, zwłaszcza jeśli tworzymy nowe schronisko od zera. Oczywiście najlepiej w tym przypadku skorzystać z kontaktów osobistych. Pomocy w tym zakresie mogą także udzielić władze publiczne lub inne organizacje kobiece. W każdym razie niezbędne jest skorzystanie z pomocy eksperta podczas planowania i instalacji elektronicznych zabezpieczeń oraz podczas pracy nad projektem finansowania tych instalacji.

Poniższa tabela powinna być traktowana jako ogólna wskazówka; konkretne sumy związane z poszczególnymi kategoriami wydatków mogą być bardzo różne.

Koszty prowadzenia schroniska

Suma

Zakup lub wynajęcie domu lub mieszkania; ewentualnie zakup działki +

Koszty budowy (w oparciu o kalkulacje kosztów jednego metra kwadratowego według cen lokalnych) z uwzględnieniem kosztów:

Elektryka, hydraulika, parkieciarza, malarza, itd., itp.

Instalacji urządzeń alarmowych.

Urządzeń i wyposażenia

Umeblowania pokoiów dla kobiet (łóżek, szaf, stołów, krzeseł)

Jadalni

Pokoju dziennego

Kuchni (z uwzględnieniem garnków, naczyń, sztuców)

Łazienek

Pomieszczeń administracyjnych

Gabinetów dla doradców

Pokoi dla dzieci

Zabawek, gier, pomocy i materiałów naukowych

Wyposażenia bezpiecznego wejścia do schroniska

Wyposażenia powierzchni magazynowej

Ogrodu (roślin, narzędzi ogrodniczych, mebli ogrodowych, placu zabaw dla dzieci).

Ubrań i pralek

Sprzętu biurowego (telefonów, komputerów osobistych, kopiarek, faksów itd., itp.)

Łącznie

6.3.2 PROJEKT BUDŻETU ROCZNYCH KOSZTÓW PROWADZENIA SCHRONISKA

Roczny projekt finansowania schroniska dla kobiet wymaga równie starannego przygotowania. W każdym przypadku za podstawę szacunków należy przyjąć ceny lokalne. Odnosi się to także do kosztów personelu: wynagrodzeń dla członków zespołu i kosztów pracy innych osób wykonujących w schronisku jakieś zadania. Przeciętne wynagrodzenia w schronisku nie powinny być niższe niż w innych instytucjach zatrudniających pracowników z podobnymi kwalifikacjami.

Sumy, które wchodzą w grę, mogą się różnić z roku na rok, co może wynikać ze zmian/podwyżek wynagrodzeń, zmian w strukturze zatrudnienia, w wydatkach specjalnych i inwestycjach, cenach zatrudnienia itd.

Na ogół uwzględnić należy następujące koszty:

Wydatki

przewidywane sumy

Koszty utrzymania zespołu (patrz rozdział 7)

Doradcy dla kobiet i dzieci

Doradcy dla klientek spoza schroniska

Pracownicy na zmiany nocne

Księgowy

Osoby prowadzące szkolenia

Niezależni współpracownicy, konsultanci

Sprzątaczkę lub sprzątacze

Doradca podatkowy

Infrastruktura

Czynsz

Koszty stałe pośrednie

Koszty energii (elektrycznej, ogrzewania, wody itp.)

Naprawy i remonty

Ubezpieczenie

Zakupy mebli i ciężkiego sprzętu biurowego

Samochód osobowy lub mikrobus (ubezpieczenie, naprawy, koszty eksploatacji)

Koszty bieżące

Telefon

Przesyłki pocztowe

Sprzątanie

Public relations i podnoszenie świadomości

Koszty podróży

Dalsze szkolenia

Superwizji

Literatura specjalistyczna

Materiały szkoleniowe i biurowe

Zakupy na potrzeby gospodarstwa domowego

Wydatki na dzieci

Koszty związane z pobytem dzieci

Koszty wyżywienia

Łącznie

Przygotowanie projektu budżetu jest tylko jednym z zadań z tej grupy obowiązków. Innym jest na przykład szacownie przyszłych potrzeb finansowych, a tym samym wysokości dotacji, o które powinno się ubiegać schronisko. W przypadku niektórych źródeł finansowania i niektórych kategorii wydatków (na przykład kampanii), konieczne jest planowanie z kilkuletnim wyprzedzeniem.

Oto przykład planowanych źródeł finansowania:

Przychody

Przychody regularne

Dotacje ze środków publicznych (krajowych, regionalnych lub lokalnych)

Subskrypcje

Przychody zmienne

Dotacje

Sponsorowanie

Czynsz płacony przez kobiety/władze publiczne

Łącznie

7 ŚRODKI BEZPIECZEŃSTWA

Kobietom i dzieciom poszukującym schronienia przed przemocą potrzebne jest bezpieczne miejsce, w którym będą miały zapewnioną ochronę przed agresją ze strony partnera i ojca. Niektórzy stosujący przemoc mężczyźni nie rezygnują z gróźb i przemocy wobec kobiet i dzieci nawet wtedy, gdy przebywają one w schronisku. Często domagają się, żeby ich żona lub partnerka powróciła do domu i podejmują najróżniejsze działania, żeby do tego doprowadzić: żądają, błagają, przynoszą kwiaty i obiecują, że już nigdy nie użyją przemocy. Nieskuteczność tych wysiłków może prowadzić do nagłych wybuchów agresji. Niektórzy z tych mężczyzn mogą być bardzo niebezpieczni. Za żadną cenę nie chcą się pogodzić z rozstaniem i niekiedy uciekają się do skrajnej, groźnej dla życia przemocy.

A zagrażają nie tylko swojej byłej partnerce i swoim dzieciom przebywającym w schronisku; w niebezpieczeństwie mogą się znaleźć pracownicy schroniska lub inne, przebywające w nim osoby. W Sankt Pölten w Austrii agresywny mężczyzna, który zdołała wtargnąć do schroniska dla kobiet, wyciągnął pistolet, zastrzelił policjanta i ciężko zranił jedną z kobiet i jej syna. Mężczyzna ten zawiadomił pracowników schroniska, że podłożył w nim bombę i dostał się do budynku podczas ewakuacji i przeszukiwania pomieszczeń w poszukiwaniu ładunku. W innym przypadku, podczas przyjęcia zorganizowanego w ogrodzie schroniska dla kobiet w Lucernie, w Szwajcarii, brutalny mężczyzna, którego żona i dzieci przebywały znalazły w nim schronienie, zabił i ciężko zranił kilka innych kobiet i dzieci. Schroniska w całej Europie musiały wielokrotnie radzić sobie z agresją porzuconych mężczyzn, choć skutki tych ataków nie zawsze są aż tak tragiczne, jak we wspomnianych wyżej przypadkach. W każdym razie schroniska dla kobiet muszą być zawsze przygotowane na groźby i napady zdesperowanych i agresywnych mężczyzn.

Zapewnienie bezpieczeństwa jest sprawą kluczową i głównym celem schronisk dla kobiet. Za krótkowzroczne trzeba uznać próby oszczędzania na wydatkach w tej dziedzinie, gdyż w sytuacjach nadzwyczajnych właściwe środki bezpieczeństwa mogą ratować życie kobiet, dzieci lub personelu placówki.

Na policji spoczywa obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, a zatem także bezpieczeństwa w schroniskach. Dlatego funkcjonariusze powinni brać udział w pracy nad przygotowaniem strategii i szczegółowego planu bezpieczeństwa.

Poniżej zamieszczamy listę ważnych środków bezpieczeństwa:

7.1 ZABEZPIECZENIA TECHNICZNE

Ważnym elementem systemu bezpieczeństwa w schronisku są zabezpieczenia techniczne. Należy zadbać o spełnienie następujących warunków:

- Należy zapewnić bezpieczne wejście do schroniska, które nie może być sforsowane siłą.
- Wejścia muszą być zawsze zamknięte na klucz i powinny być monitorowane. Zalecany jest monitoring elektroniczny (kamery, sterowane centralnie zamki do drzwi).
- Do budynku, w którym znajduje się schronisko powinno prowadzić tylko jedno wejście. Jeśli drzwi wejściowych jest więcej, powinny one być zamknięte na klucz i wzmocnione sztabą lub kratą, żeby nie można ich było sforsować siłą.
- Podwórze lub ogród są z jednej strony atutem schroniska, z drugiej jednak mogą stanowić zagrożenie. Wejścia na teren ogrodu lub podwórka powinny być zabezpieczone, nie powinno także być możliwe zagładanie do na jego teren, wrzucanie tam przedmiotów lub strzelanie. Ogród lub podwórze powinno być otoczone wysokim murem lub płotem. Powinny także być chronione systemem alarmowym.
- Podwórze lub ogród również powinny być chronione. Pracownicy schroniska powinni zamykać na klucz prowadzące do nich furtki lub bramy, zwłaszcza nocą.

- Pewne zagrożenie wiąże się z oknami na parterze. Znajdujące się tam pomieszczenia, których okna wychodzą na ulicę, nie powinny być używane jako pomieszczenia mieszkalne lub miejsce pracy.
- W Okach na parterze oraz te, do których można się dostać z zewnątrz powinny być zabezpieczone kratami.
- W każdym schronisko dla kobiet powinien być zainstalowany system alarmowy, który może wezwać policję w nagłym przypadku. Może to być na przykład bezpośrednia linia łącząca schronisko z najbliższym posterunkiem policji (Patrz część 7.2.2 na temat ochrony przez policję).

Podsumowanie najważniejszych punktów określających środków bezpieczeństwa.

- Mocne, bezpieczne drzwi.
- Drzwi zamknięte na klucz, monitorowane wejście do schroniska.
- Kraty w oknach.
- Bezpośrednie łącze telefoniczne z policją.

Przykład: Nowe schronisko dla kobiet, otwarte w Wiedniu w 2002 roku, znajduje się w nowym budynku, do którego prowadzi specjalnie chronione wejście, przez dwoje drzwi, z których drugie można otworzyć dopiero po zamknięciu pierwszych. Kilka kamer monitoruje okolicę przed wejściem do budynku. Ogród, otoczony wysokim murem, jest dodatkowo chroniony elektronicznym systemem alarmowym.

7.2 BEZPIECZEŃSTWO W POMIESZCZENIACH TYMCZASOWYCH

Na niektórych obszarach schroniska są bardzo małe, często mieszczą się w niewielkich mieszkaniach, i nie zawsze zatrudniają pracowników przez całą dobę. Takie tymczasowe pomieszczenia również powinny przestrzegać przynajmniej minimalnych standardów bezpieczeństwa. Kobiety szczególnie zagrożone, które niedawno opuściły stosującego przemoc mężczyznę, nie powinny – o ile to możliwe – zatrzymywać się w mieszkaniach pozbawionych zabezpieczeń, w których nie ma całodobowych dyżurów.

7.3 POUFNOŚĆ ADRESÓW, ANONIMOWOŚĆ

Adresy wielu schronisk są trzymane w tajemnicy w celu zapewnienia bezpieczeństwa przebywającym w nich kobietom i dzieciom. Do publicznej wiadomości podaje się tylko numer telefonu schroniska. Kobietom szukającym pomocy adres podaje się dopiero wtedy, gdy mają się tam udać. W niektórych przypadkach pracownicy schroniska umawiają się z klientkami w jakimś publicznym miejscu, skąd one i ich dzieci są zabierane do schroniska. Jednak nawet wtedy, gdy adres schroniska nie jest publikowany, osoby zainteresowane mogą go zdobyć, zwłaszcza wtedy, gdy schronisko istnieje od dłuższego czasu. Dlatego tak ważne jest istnienie środków i przestrzeganie zasad zapewniających bezpieczeństwo.

W małych miastach adresu schroniska często nie można zachować w tajemnicy. W takich przypadkach radzimy przyjąć strategię ofensywną: każdy mieszkaniec miasta powinien znać adres schroniska, a policja i władze lokalne powinny być włączone w prace nad planem bezpieczeństwa i aktywnie uczestniczyć w jego ochronie.

Na terenach wiejskich należy zadbać o bliskie stosunki i współpracę z sąsiadami. Może to pomóc we wczesnym wykryciu ewentualnego zagrożenia i zorganizowaniu szybkiej pomocy. Właściwe instytucje i zamieszkałe w pobliżu osoby powinny mieć szczegółowe określoną rolę w planie bezpieczeństwa (częste patrole policji, sąsiedzi informują pracowników schroniska lub policję, jeśli zauważą coś podejrzanego).

Każde schronisko powinno samodzielnie zdecydować w zależności od swojej lokalizacji i dostępnych zasobów, jaką przyjąć strategię, a następnie opracować własny plan bezpieczeństwa (patrz „plan bezpieczeństwa” w części 7.2.4). Rzeczą podstawową w zakresie

bezpieczeństwa jest ściśle przestrzeganie zasad i zapewnienie, że wszystkie osoby, których to dotyczy, będą przestrzegać przyjętych procedur.

7.4 ROLA POLICJI W ZAPEWNIENIU BEZPIECZEŃSTWA

Nieodzowna jest skuteczna współpraca z policją w sprawach bezpieczeństwa. Wspólny plan bezpieczeństwa należy opracować jeszcze przed otwarciem schroniska. Plan ten powinien podlegać systematycznej weryfikacji.

Konieczne środki bezpieczeństwa powinny obejmować:

- W schronisku powinien być zainstalowany elektroniczny system bezpieczeństwa, który w sytuacji poważnego zagrożenia powinien alarmować policję (włączany przyciskiem alarm, bezpośrednio połączony z policją – taki, jakiego używają banki).
- Policja powinna posiadać plan schroniska, wskazujący między innymi położenia wejść i innych pomieszczeń oraz urządzeń.
- Należy przygotować plan awaryjny, wprowadzany w życie w nagłych wypadkach.
- Pracownicy schroniska powinni się regularnie spotykać z policją w sprawie zapewnienia bezpieczeństwa.
- Plan bezpieczeństwa w schronisku, tak jak inne plany bezpieczeństwa, powinien być poddany okresowej ocenie (nie rzadziej niż raz na rok) i w razie potrzeby aktualizowany.

7.5 OSOBISTY PLAN BEZPIECZEŃSTWA I OCENA ZAGROŻENIA

Niektóre kobiety i dzieci są szczególnie zagrożone, gdyż stosujący wobec nich przemoc mężczyźni są wyjątkowo niebezpieczni. Zagrożają przy tym nie tylko swojej własnej partnerce i dzieciom, ale także innym osobom przebywającym w schronisku, jak pokazują wyżej podane przykłady.

Dlatego ważne jest, żeby ocenę zagrożenia, jakie stanowi sprawcy przeprowadzić indywidualnie dla każdej kobiety przebywającej w schronisku – dla każdej też należy przygotować osobisty plan bezpieczeństwa:

- Na okres jej pobytu w schronisku.
- Na wypadek, gdyby kobieta zdecydowała się powrócić do domu, w którym mieszkała razem ze stosującym przemoc mężczyzną.
- Na wypadek, gdyby kobieta zdecydowała się definitywnie opuścić stosującego przemoc mężczyznę i znaleźć sobie nowe mieszkanie.

Wszyscy mieszkańcy schroniska powinni wiedzieć, którzy mężczyźni zostali uznani za szczególnie niebezpiecznych. Niekiedy należy także wdrożyć specjalne środki bezpieczeństwa. Rzeczą szczególnie ważną jest wyraźne uzmysłowienie sprawcy przemocy, że pewnie jego zachowania nie będą tolerowane – na przykład, jeśli będzie czekał przed wejściem do schroniska lub w jego okolicy w nadziei, że spotka swoją partnerkę lub dzieci i będzie mógł z nią porozmawiać. Rozmowy przed schroniskiem są bardzo niebezpieczne i wielokrotnie w przeszłości dawały początek kolejnym aktom przemocy. Na przykład w jednym ze schronisk wiedeńskich, kobieta podeszła do drzwi wejściowych, że porozmawiać ze swoim partnerem i nieco go uspokoić, a skończyło się na tym, że została ciężko zraniona. Mężczyzn kazał jej wracać do domu, a gdy odmówiła, wyciągnął nóż i ją dźgnął. Z tych samych powodów ryzykowne mogą być wszelkie spotkania poza schroniskiem.

Jak wyjaśniliśmy w rozdziale 2 zagrożenie staje się szczególnie wysokie, niekiedy nawet zagrażające życiu, w okresie separacji lub rozwodu, i w tym okresie względem bezpieczeństwa należy poświęcić szczególnie wiele uwagi.

W wielu schroniskach stosuje się specjalne kwestionariusze do oceny zagrożenia ze strony sprawcy przemocy lub listy szczególnie ważnych zabezpieczeń do opracowania osobistych planów bezpieczeństwa dla przebywających w schronisku kobiet (patrz załącznik pt. „Plan bezpieczeństwa”).

7.6 PLANOWANIE BEZPIECZEŃSTWA

Poza osobistymi planami bezpieczeństwa należy opracować plan bezpieczeństwa dla schroniska jako takiego. Należy to uczynić w celu:

- Określenia środków zapobiegawczych, które mają wykluczyć powstanie niebezpiecznej sytuacji.
- Upewnienia się, że każdy wie, co robić w sytuacji zagrożenia, żeby uniknąć improwizacji w nagłych przypadkach.
- Umożliwienia mieszkańcom i pracownikom schroniska szybkiej i profesjonalnej reakcji w obronie przed przemocą i jej skutkami.
- Po niebezpiecznym zajściu lub akcie przemocy, w celu przygotowania klientek na niebezpieczne sytuacje i przypadki przemocy, żeby każdy mógł sobie poradzić z szokiem i traumą i umiał wyciągnąć wnioski z takich dramatycznych doświadczeń.

Względy bezpieczeństwa powinny być przedmiotem ciągłej uwagi w codziennym życiu schroniska. Wszystkie mieszkanki i ich dzieci powinny być poinformowane o istniejących zagrożeniach i pouczone, co mają robić w celu utrzymania wysokich standardów bezpieczeństwa (np. nigdy nie zostawiać otwartych drzwi). Względy bezpieczeństwa powinny znaleźć ważne miejsce wśród zasad rządzących życiem w schronisku, powinny także być omawiane podczas zebrań społeczności.

Gdy chodzi o bezpieczeństwo, ważną rolę odgrywa także dyscyplina. Środki bezpieczeństwa i zasady przyjęte w osobistych planach bezpieczeństwa muszą być przestrzegane przez wszystkich w schronisku. Konieczne jest prowadzenie okresowych ćwiczeń w zakresie bezpieczeństwa oraz ewaluacji plany bezpieczeństwa schroniska i w razie potrzeby wprowadzania doń poprawek.

7.7 SAMOOBRONA

Nauka samoobrony jest skutecznym sposobem przeciwstawienia się zagrożenia przemocą. Celem nabycia tych umiejętności nie jest pobicie sprawy przemocy, ale raczej przechrztenie go przy pomocy wyrafinowanych metod walki w celu rozładowania napięcia lub umożliwienia sobie ucieczki. Techniki samoobrony opracowane specjalnie dla kobiet, takie jak WenDo, w wielu przypadkach dowiodły swojej skuteczności. W treningach tego rodzaju powinny uczestniczyć zarówno kobiety przebywające w schronisku, jak jego pracownicy.

7.8 ZABEZPIECZENIA PRZECIWOŻAROWE I INNE

Jest rzeczą oczywistą, że w schroniskach muszą być przestrzegane również inne zasady bezpieczeństwa, na przykład przeciwpożarowe. W niektórych schroniskach wybuchły pożary. W ten bolesny sposób ich personel i mieszkanki uczyły się, jak ważne jest przestrzeganie przepisów przeciwpożarowych i opanowanie technik gaszenia. W większości schronisk duża liczba mieszkańek mieszka na stosunkowo niewielkiej przestrzeni, co zwiększa ryzyko wybuchu pożaru i zagrożenie dla życia i zdrowia przebywających w nim osób.

W większości krajów wymaga się ścisłego przestrzegania przepisów przeciwpożarowych. Jest rzeczą niezwyklej wagi, żeby wszyscy przebywający w schronisku znali te przepisy i ściśle się ich trzymali. Władze publiczne, które finansują działalność schronisk, nie powinny oszczędzać na środkach gwarantujących bezpieczeństwo przeciwpożarowe. To samo oczywiście odnosi się do innych zabezpieczeń, jak bezpieczne dla dzieci kontakty elektryczne zabawki, sprzęt gospodarstwa domowego, itd., itp.

8 ŻYCIE SPOŁECZNOŚCI W SCHRONISKU

Schroniska dla kobiet powinny świadczyć usługi na najwyższym poziomie profesjonalnym, co wymaga pewnego stopnia instytucjonalizacji. Struktury instytucjonalne odgrywają ważną rolę, jednak z ich istnieniem wiąże się ryzyko, że zasady działania instytucji okażą się ważniejsze niż ludzie, na rzecz których instytucja została utworzona. Są ważne. Anie tak ważne, żeby ograniczać wolność kobiet i przejmować kontrolę nad ich życiem. Schroniska powinny się troszczyć o zachowanie równowagi pomiędzy interesami jednostek, społeczności i instytucji.

Mówiąc najogólniej, życie w schronisku powinno być zorganizowane w taki sposób, żeby możliwie najskuteczniej:

- Chronić najwyższy możliwy poziom wolności indywidualnej – poszanowanie dla prywatności i praw człowieka.
- Zapewnić, że w każdej sytuacji stosuje się tylko tyle wymagań i przepisów, ile jest to konieczne.
- Zachęcać klientki do udziału w życiu schroniska, do współdecydowania i konsultacji.
- Tworzyć klimat solidarności i wspólnoty.
- Zachęcać klientki do przedstawiania pracownikom swoich uwag na temat sytuacji w schronisku i do składania skarg,

Podstawowymi wartościami, jakie powinny być chronione w schroniskach są: autonomia, solidarność, poszanowanie dla różnorodności i prawa człowieka. Wartości te określają zarówno strukturę organizacyjną schroniska, jak jego charakter, kreując jego niepowtarzalny wizerunek i tożsamość.

8.1 WSKAZÓWKI DOTYCZĄCE ZASAD ŻYCIA W SCHRONISKU: PRAWA I OBOWIĄZKI KLIENTEK

Kobiety i dzieci, które szukają pomocy w schronisku, są zależnione i zestresowane. W tej sytuacji należy im przede wszystkim zapewnić poczucie bezpieczeństwa i orientacji w nowej sytuacji. Dlatego wszystkim nowoprzybyłym należy szczegółowo wyjaśnić strukturę organizacyjną i zasady życia w schronisku.

Informacje te powinny być sporządzone na piśmie i przetłumaczone na różne języki. Powinny zawierać szczegółowe omówienie zasad życia w schronisku, prawa i obowiązki przebywających w nim kobiet i dzieci, obowiązujący w nim regulamin świadczone w nim formy pomocy. Wskazówki nie powinny się składać wyłącznie z zakazów i nakazów. Takie jednostronne podejście przypominałoby wielu kobietom zasady, jakie rządziły w ich domach rodzinnych lub w hotelach dla młodzieży. Kobiety muszą być traktowane poważnie i z poszanowaniem ich autonomii.

Regulamin stanowi podstawę życia społecznego w schronisku, dlatego powinien być przestrzegany. Trzeba wszakże pamiętać, że motywacja do przestrzegania przepisów jest znacznie większa, gdy podlegające im osoby rozumieją ich znaczenie i wagę. Dlatego konieczne należy wyjaśnić ich sens. Klientki powinny postrzegać regulamin jako narzędzie ułatwiające im pokojowe współżycie, nie jako formę przymusu. W schronisku nie może panować rygor.

W życiu codziennym ludzie mają skłonność do zapominania o przepisach, dlatego trzeba je regularnie przypominać – zanim dojdzie do poważnych naruszeń regulaminu, a nie dopiero potem. W pierwszych dniach pobytu w schronisku kobietom i dzieciom może być trudno pamiętać o wszystkich obowiązujących w nim regułach; klientki potrzebują czasu, żeby poznać i zrozumieć zasady jego działania.

Przestrzeganie zasad bezpieczeństwa może być sprawą życia lub śmierci; dlatego przebywającym w nim kobietom i dzieciom należy nieustannie przypominać, jak są ważne.

8.1.1 ZAKRES TEMATYCZNY WSKAZÓWEK

Wskazówki powinny zawierać informacje na temat:

- Struktury i zasad obowiązujących w schronisku.
- Form pomocy udzielanej kobietom i dzieciom.
- Pracowników schroniska.
- Zasad odwiedzin
- Obowiązków z zakresu opieki nad dziećmi.
- Praw rezydentek.
- Zakresu uczestnictwa w podejmowaniu decyzji
- Regulaminu i obowiązków klientek
- Osoby kontaktowej w przypadku konfliktów lub skarg
- Zasad opuszczania schroniska

8.1.2 ZMIANY W REGULAMINIE

Przepisy regulaminu schroniska powinny być przestrzegane, nie znaczy to jednak, że są niezmiennie. Od czasu do czasu należy je badać pod kątem ich przydatności dla potrzeb klientek i zespołu schroniska. Mieszkanki schroniska powinny być zaangażowane w proces formułowania i przyjmowania nowych przepisów – na przykład podczas zebrań społeczności. Jednakże zespół schroniska powinien określić przepisy, które bezwzględnie muszą być przestrzegane – na przykład zasady bezpieczeństwa.

Mieszkanki schroniska powinny wiedzieć i rozumieć, które przepisy mogą być zmienione, a które nie mogą. Zasady, w oparciu o które schronisko jest prowadzone, stanowią fundament jego tożsamości i jako takie nie mogą być zmieniane wedle uznania. Kwestię tę należy starannie wyjaśnić mieszkankom schroniska.

8.1.3 WOLNOŚĆ WYBORU

Podkreślić należy przysługujące każdej mieszkance schroniska prawo do samodzielnego decydowania o swoim życiu. W praktyce oznacza to, że każda mieszkanka ma prawo opuścić schronisko w dowolnej chwili lub powrócić do swojego stosującego przemoc partnera, jeśli sobie tego życzy. Kobieta, która podjęła taką próbę, może w każdej chwili powrócić do schroniska i uzyskać tam wszelką pomoc. Wiele kobiet wyprowadza się ze schroniska umocniona i wyposażona w nowe umiejętności, ułatwiające jej definitywne rozwiązanie związku, w którym panuje przemoc.

8.1.4 PRZEJRZYSTE PROCEDURY – POSIEDZENIE WYJAŚNIAJĄCE

Jedną z najtrudniejszych decyzji, jakie podejmuje się w schronisku, jest decyzja o przedwczesnym usunięciu mieszkanki, która naruszyła regulamin lub ważne punkty umowy, jaką zawarła z kierownictwem schroniska. Wiele kobiet nie ma gdzie się wyprowadzić, co czyni decyzję o wydaleniu wyjątkowo trudną, zwłaszcza wtedy, gdy kobieta ma dzieci, które również mają ponieść konsekwencje postępowania swojej matki lub opiekunki. Jeśli jednak decyzja nie zostanie podjęta, ucierpieć mogą inne kobiety i dzieci.

Jedną z najważniejszych kwestii, jakie należy rozstrzygnąć, jest to, jakie zachowania i jakie naruszenia obowiązujących reguł mogą być przyczyną usunięcia mieszkanki ze schroniska. Ponieważ konsekwencje tej decyzji są bardzo poważne, tę formę sankcji należy stosować tylko wyjątkowo. Regulamin powinien przewidywać również inne kary grożące mieszkance za naruszenia regulaminu. Powinniśmy także pamiętać, że przepisy regulaminu są tylko

wskazówkami, określającymi zasady współżycia w społeczności, i nierealistyczne byłoby oczekiwanie, że nie będą one nigdy łamane.

Regulaminy schronisk często zawierają normy postępowania, nie określając jednak procedur i sankcji grożących za ich łamanie. Niezbędne jest przyjęcie formalnych, konstruktywnych procedur postępowania w takich przypadkach. Procedury takie muszą w każdym przypadku brać pod uwagę i respektować prawa kobiet, których dotyczą.

Przykład: Jak już powiedzieliśmy, decyzje o usunięciu mieszkanki ze schroniska należą do najtrudniejszych, jakie od czasu do czasu muszą podjąć członkowie jego zespołu. Pracownicy schroniska dla bezdomnych kobiet w Wiedniu, w Austrii, we współpracy z ekspertem zewnętrznym przygotowali procedurę postępowania w takich przypadkach.

Procedura taka powinna uwzględniać następujące aspekty badanej sprawy:

- Na czym dokładnie polegało naruszenie reguł, które jest przedmiotem badania i w razie stwierdzenia winy ma być ukarane?
- Kto z pracowników wystąpi w roli prokuratora? (Kto w schronisku jest odpowiedzialny za monitorowanie zgodności zachowania mieszkanek z obowiązującym regulaminem i przedstawianie raportów w przypadku naruszenia regulaminu?)
- Czy badany przypadek jest pierwszym naruszeniem regulaminu, czy poprzedzały go inne naruszenia? Jeśli dana osoba już wcześniej dopuszczała się naruszeń regulaminu, w jaki sposób na te przypadki reagowano?
- Kto będzie wchodził w skład zespołu, który przeprowadzi rozmowę wyjaśniającą okoliczności danego zachowania? Kto będzie odpowiedzialny za prawidłowy przebieg pracy tego zespołu?
- Kiedy odbędzie się rozmowa wyjaśniająca?
- Kto przedstawi argumenty na rzecz obrony regulaminu schroniska?
- Jak będzie reprezentowana kobieta, której zarzucono naruszenie regulaminu? Czy kobieta ta ma prawo być obecna na posiedzeniu wyjaśniającym?
- Kto będzie prowadził „obronę: mieszkanki, której zarzucono naruszenie regulaminu? Jej doradczyni, czy inny członek zespołu schroniska? Wyznaczenie obrońcy jest bardzo ważne. Osoba taka nie powinna być postrzegana jako ktoś kto „zdradza” przyjęte w schronisku reguły postępowania.
- Czy podczas posiedzenia wyjaśniającego powinny być obecne przedstawicielki społeczności?
- W jaki sposób posiedzenie powinno przebiegać?
- W jaki sposób będzie podjęta decyzja? Jakie mogą być rozwiązania alternatywne?
- Kto podejmie ostateczną decyzję?
- Kto, kiedy i w jaki sposób ją wykona?
- Kto i w jaki sposób decyzję uzasadni i przedstawi zainteresowanej kobiecie oraz pozostałym mieszkankom schroniska?

Rzetelne i zrozumiałe postępowanie wyjaśniające może się przyczynić do budowy i umocnienia zaufania wśród mieszkanek schroniska. Jasne i zrozumiałe procedury pozwalają uniknąć sytuacji, w których decyzje podejmowane przez członków zespołu odbierane są przez mieszkanki jako arbitralne. Jest to jeden ze sposobów niwelowania nierównowagi w rozkładzie sił między mieszkankami i członkami zespołu.

8.2 FORMY UDZIAŁU

Mieszkanki schroniska powinny brać udział w jego prowadzeniu i zarządzaniu. Podejście takie, promujące zasadę „pomóż sobie samemu”, zakłada udział kobiet w prowadzeniu schroniska i jest ważnym czynnikiem upodmiotowienia kobiet w procesie odzyskiwania wiary we własne siły.

Większość kobiet i dzieci szukających pomocy w schronisku padła ofiarą drastycznej przemocy i różnych form nadużyć. Niektóre z kobiet żyły przez całe lata w izolacji narzuconej przez męża lub partnera. Poczucie własnej wartości wielu z nich uległo stopniowej erozji. Życie w

schronisku, oparte na takich zasadach, jak niestosowanie przemocy, solidarność, zaangażowanie i demokratyczne podejmowanie decyzji, stanowią alternatywę wobec życia, jakie wiodły w związku, w którym panowała przemoc. W tym podrozdziale przedstawimy kilka propozycji form, w jakich może realizować się zasada udziału kobiet w prowadzeniu schroniska i jakie mogą przyjmować demokratyczne struktury podejmowania decyzji.

8.2.1 ZEBRANIE ZESPOŁU

W wielu schroniskach najważniejszą formą, w jakiej realizują się zasady udziału i współdecydowania o życiu w schronisku jest zebranie zespołu. Podczas zebrań, które odbywają się na ogół raz w tygodniu, mieszkanki przedstawiają swoje bolączki i propozycje.

Cel zebrania zespołu można zdefiniować następująco: Zebrania zespołu powinny stanowić integralną część stosowanych w schronisku praktyk demokratycznych. Zebrania powinny być traktowane jako ważna sposobność do budowania umiejętności społecznych mieszkanek, jako pomoc w przystosowaniu się do innych, występowaniu w obronie własnych interesów (bez lekceważenia interesów innych osób) oraz pomoc w nauce rozróżniania między oczekiwaniami realistycznymi i uzasadnionymi, a nierealistycznymi i nieuzasadnionymi. (BMFSFJ 2000, vol. 191,2,31)

Podczas przygotowań do zebrań społeczności, uwzględnić należy następujące punkty:

- W zebraniu powinny uczestniczyć wszystkie mieszkanki schroniska.
- Program zebrania powinien być przygotowany i ogłoszony z odpowiednim wyprzedzeniem.
- Wszystkie kobiety powinny być zachęcane do składania propozycji do programu zebrania.
- Porządek zebrania może uwzględniać takie punkty, jak: przyjęcie regulaminu schroniska lub wprowadzenie doń poprawek, wybór reprezentantów schroniska, planowanie wspólnych przedsięwzięć lub dyskusja na konkretne, specyficzne tematy (np. z ekspertami z zewnątrz) itp.
- Zebrania zespołu powinny prowadzić dwie osoby; najlepiej, żeby jedną z nich była mieszkanka schroniska, a drugą członek zespołu.
- Nie należy zapominać o jasnym określeniu praw i kompetencji zebrań zespołu. Może do nich należeć przyjęcie regulaminu lub wniesienie do niego poprawek.
- Każda decyzja podjęta przez zebranie powinna być zapisana i wywieszona na tablicy informacyjnej lub w inny sposób podana do publicznej wiadomości.

8.2.2 ZEBRANIA DZIECI

Zamieszkujące w schronisku dzieci również powinny mieć zebrania społeczności i omawiać podczas nich ważne dla siebie sprawy. Młodzież również często chce odbywać zebrania we własnym gronie. Zebranie dzieci są zwykle prowadzone przez opiekuna z zespołu schroniska; zebrania młodzieży organizowane są i prowadzone samodzielnie przez młodych ludzi.

8.2.3 ZEBRANIA ORGANIZACYJNE

W schroniskach dla kobiet występuje wiele wymagających rozwiązania problemów organizacyjnych. W wielu z nich kobiety pełnią czynną rolę w prowadzeniu wspólnego gospodarstwa domowego. Wymaga starannego planowania i rozdzielania zadań. Dyskusje w tego typu sprawach raczej nie powinny odbywać się podczas zebrań społeczności, ponieważ istnieje ryzyko, że pozostanie wtedy zbyt mało czasu na zajęcie się tymi bieżącymi sprawami schroniska, które przewidziano w porządku zebrania.

8.2.4 RADA SCHRONISKA

Ważną rzeczą jest, aby mieszkanki schroniska miały możliwość przedstawienia swoich problemów i życzeń w obecności pracowników schroniska i członków zarządu. Możliwość taką stwarza powołanie do życia rady schroniska. Powinna ona odbywać regularne spotkania z udziałem przedstawicieli mieszkanek, zespołu i zarządu organizacji prowadzącej schronisko. Mieszkanki powinny otrzymać pomoc w wyborze swoich przedstawicieli. Rada Schroniska wydaje się być odpowiednim forum do przeprowadzenia takich wyborów. Rada schroniska jest również ważnym czynnikiem w procesie upodmiotowienia mieszkanek. Jej zadaniem jest dopilnowanie, żeby mieszkanki (a) brały udział w podejmowaniu decyzji dotyczących schroniska; (b) żeby osoby dominujące spośród mieszkanek nie wywierały nieproporcjonalnie dużego wpływu na bieg spraw.

8.2.5 ZESPÓŁ DO SPRAW ROZWIĄZYWANIA KONFLIKTÓW

W schronisku może panować ciasnota, co często prowadzi do konfliktów, które powinny być jak najszybciej rozwiązywane. Kierownictwo powinno dopilnować, aby przynajmniej kilku członków zespołu poszło rzetelne szkolenie w zakresie mediacji i sztuki rozwiązywania konfliktów. Powinni oni stworzyć zespół specjalizujący się w rozwiązywaniu tego typu zadań. Warto również, żeby członkowie tego zespołu przekazywali swoje umiejętności mieszkankom schroniska.

8.2.6 BARIERY W UDZIALE

Kobiety i dzieci w schronisku mogą niechętnie angażować się w pracę placówki, zwłaszcza w pierwszych dniach swojego pobytu. Potrzebują czasu, żeby się oswoić z nową sytuacją. Zanim to jednak nastąpi, pracownicy powinni uwzględnić ich wkład w planach zajęć i bieżących zadaniach związanych z prowadzeniem schroniska. Skuteczne działanie na rzecz zachęcenia kobiet do udziału w życiu społeczności i w pracach schroniska wymaga sporego wysiłku. Wynikające stąd zaangażowanie w spory, dyskusje, podejmowanie decyzji, pomoc w rozwiązywaniu konfliktów, stanowią – jak powiedziano wyżej – cenny wkład w proces uczenia się wszystkich jego uczestników.

Gdyby zespół schroniska podejmował wszystkie decyzje, mogłoby to zaoszczędzić trochę czasu, jednocześnie jednak mieszkanki miałyby poczucie, że się nimi zarządza, że nie pomaga im się w procesie upodmiotowienia, w samodzielnym podejmowaniu decyzji dotyczących ich życia prywatnego i życia społeczności. Inną wadą hierarchicznej struktury decyzyjnej jest to, że ludzie traktowani jak dzieci zaczynają zachowywać się jak dzieci. Rezygnują z oporu, stają się pasywni, i nie zachowują się jak obdarzeni niezależnym umysłem dorośli.

8.3 DALSZY ASPEKTY ŻYCIA SPOŁECZNOŚCI W SCHRONISKU

Poza prawami i obowiązkami życie kobiet i dzieci w schronisku kształtowane jest przez wiele innych czynników. Ważnymi, choć nie zawsze łatwymi w realizacji, celami są działanie bez przemocy i sprawiedliwa dystrybucja kompetencji. Kobiety powinny odgrywać czynną rolę w życiu schroniska: przedstawiać swoją ocenę pracy zespołu w ramach ewaluacji wewnętrznej i zewnętrznej i angażować się w proces społecznych zmian, Różnorodność i solidarność stwarzają możliwości, które powinny być wykorzystane tak szeroko, jak to możliwe.

8.3.1 ZAPOBIEGANIE PRZEMOCY

Wszystkie schroniska ściśle przestrzegają zasady niestosowania przemocy. Gdy duża liczba ludzi tłoczy się pod jednym dachem, nieuniknione są konflikty i gwałtowne emocje. Do

przemocy fizycznej i psychologicznej może dochodzić także w schronisku: pomiędzy dziećmi i nastolatkami, pomiędzy kobietami lub między nimi i dziećmi.

Jednym z ważnych filarów życia społeczności w schronisku jest konstruktywne podejście do przeciwdziałania przemocy. Nie wystarczy ogłosić, że stosowanie przemocy jest zakazane. Współżycie bez przemocy wymaga od każdego członka społeczności czynnego wkładu: wykrywania i zapobiegania potencjalnie gwałtownym konfliktom, praktykowania konstruktywnego podejścia do rozwiązywania konfliktów (patrz wyżej). Ważną rzeczą jest to, by kobiety i dzieci nauczyły się bronić własnych interesów w obliczu zagrożenia przemocą.

Dzieci i młodzież powinny się także nauczyć, że schronisko jest miejscem, w którym przemoc nie jest tolerowana. Dlatego konieczne jest szkolenie matek w zakresie wychowania bez przemocy.

8.3.2 RÓWNOWAGA SIŁ

Nawet w schroniskach dla kobiet, mimo starań i najlepszych intencji, siły i władza nie są rozłożone zupełnie równo i sprawiedliwie. Pozycja pracowników schroniska jest silniejsza niż jego mieszkanki, a pozycja dzieci słabsza niż ludzi dorosłych. Kobiety, które znają język urzędowy kraju, w którym znajduje się schronisko są w lepszej sytuacji niż te, które go nie znają itd. Nie wszystkie odstępstwa od równowagi można wyeliminować, jednak trzeba się starać zrobić wszystko, co można.

Cele są następujące:

- Uświadomienie braku równowagi sił i potrzeby ich eliminowania
- Rekompensowanie nierówności, przez aktywną obronę praw mieszkanki i zachęcanie ich do bardziej aktywnego udziału w życiu schroniska
- Traktowanie różnic i różnorodności raczej jako silnych stron niż słabych (np. przez podkreślanie cech charakterystycznych sposoby wypowiedania się kobiet przybyłych z innych krajów zamiast twierdzenia, że dana kobieta w ogóle nie zna lokalnego języka.
- Dokładanie wszelkich wysiłków na rzecz zapobiegania nadużyciom władzy

Jak wspomnieliśmy już wyżej ważnym sposobem redukcji nierówności, zapobieganie przemocy i nadużyciom władzy jest aktywny udział w działających w schronisku strukturach demokratycznych.

8.3.3 PROPOZYCJE I SKARGI

Jedną z cech demokratycznej i profesjonalnej organizacji schroniska jest to, że kobiety, które korzystały z jego usług, proszone są o przedstawienie swojej oceny jego pracy. Celem jest przeprowadzenie wewnętrznej ewaluacji i w ten sposób podniesienie standardów (patrzy rozdział 11). Oceny powinny zawierać zarówno pochwały jak uwagi krytyczne na temat organizacji życia w schronisku.

Istnieje wiele sposobów pozyskiwania informacji zwrotnych. Jedną z nich jest kwestionariusz wypełniany przez kobiety opuszczające schronisko. Inną jest „skrzynka na listy”, do której mieszkanki mogą wrzucać swoje uwagi i propozycje. Oceny powinny być anonimowe: mieszkanki są w pewnym stopniu uzależnione od życzliwości i gotowości do pomocy ze strony personelu, dlatego osobiste przedstawianie zarzutów mogłoby być trudne.

W schronisku powinien także istnieć organ lub osoba, gdzie mieszkanka może złożyć skargę, gdy uzna, że jej prawa zostały naruszone. Osobą tą może być na przykład członek zarządu organizacji prowadzącej schronisko. Powinna także istnieć możliwość złożenia skargi w instytucji zewnętrznej, na przykład w Krajowej Sieci Schronisk, która może wystąpić w roli rzecznika praw mieszkanki schroniska i podjąć się mediacji w sytuacji konfliktu. Może to być także inna, niezależna instytucja. W większości krajów demokratycznych utworzono instytucje, w których obywatele mogą składać skargi na naruszenia swoich praw.

Bez względu na to, w jaki sposób kwestia składania skarg jest zorganizowana, istotne jest, żeby każda mieszkanka uzyskała informację (np. we wskazówkach na temat życia w schronisku),

gdzie i w jakim trybie może złożyć skargę. Pracownicy schronisk są na ogół ludźmi bardzo oddanymi swojej pracy i robią wszystko, co w ich mocy, żeby zaspokajać potrzeby mieszkanek. Jednak i oni mogą popełnić błąd i przeoczyć niektóre problemy mieszkanek, zwłaszcza wtedy, gdy pracują w pośpiechu. Prawo do złożenia skargi powinno być traktowane z całą powagą jako podstawowe prawo obywatelskiej w demokratycznym kraju.

8.3.4 UDZIAŁ W EWALUACJACH ZEWNĘTRZNYCH

Regularne ewaluacje zewnętrzne są jeszcze jedną ważną metodą monitorowania i podnoszenia jakości usług świadczonych w schronisku. Kobiety i dzieci korzystające z pomocy schroniska powinny być zapraszane do udziału w tego rodzaju ocenach (więcej na ten temat znajdziecie w rozdziale 1).

8.3.5 ZAANGAŻOWANIE W PROCES ZMIANY SPOŁECZNEJ

Zaangażowanie mieszkanek nie powinno się ograniczać do spraw wewnętrznych schroniska i udziału w życiu społeczności. Kobietom należy stwarzać możliwość włączenia się w działania zewnętrzne, takie jak promocje lub podnoszenie świadomości.

Oczywiście nikogo nie należy zmuszać do tego typu zaangażowania, a pierwszeństwo powinno mieć przede wszystkim zapewnienie kobietom i ich dzieciom pełnego bezpieczeństwa i anonimowości. Z drugiej strony kobiety powinny być traktowane jako osoby aktywne i społecznie dojrzałe i powinny być zachęcane do udziału w różnych formach aktywności zgodnych z ich potrzebami i zainteresowaniami.

Przykłady:

Mieszkanek schroniska biorą udział w przygotowaniach do obchodów międzynarodowego dnia kobiet 8 marca oraz 16 dni przeciwko przemocy od 25 listopada do 10 grudnia.

Mieszkanek biorą udział w spotkaniach pracowników schroniska z politykami.

Podczas zebrań społeczności dyskutowane są takie kwestie, jak rozpowszechnienie ubóstwa wśród kobiet.

8.3.6 ROŻNORODNOŚĆ

Wśród wartości, którymi kierują się pracownicy i mieszkanki schronisk ważną rolę odgrywają poszanowanie i tolerancja wobec wszystkich kobiet i dzieci. Szanowana jest różnorodność. W większość schronisk zamieszkują kobiety różnej narodowości, różnych wyznań, różnej przynależności etnicznej, kulturowej i religijnej. To zróżnicowanie powinno być uważane za wzbogacające.

Różnice tego rodzaju mogą jednak być przyczyną konfliktów i wywoływać negatywne reakcje, takie jak izolacja lub dyskryminacja. Takie postawy społeczne jak rasizm, seksizm, ksenofobia lub homofobia mogą występować również w schroniskach dla kobiet. Jednym z wielu ważnych zadań schronisk jest wykrywanie i zmiana tych postaw.

Następujące działania mogą być pomocne w skutecznym przestrzeganiu zasady poszanowania różnorodności:

- Polityka zatrudnienia powinna przewidywać rekrutację osób różnego pochodzenia etnicznego: mieszkankom na ogół jest łatwiej otworzyć się przed kobietami tej samej narodowości; łatwiej też jest porozumiewać się w ojczystym języku.
- Imigrantki i kobiety pochodzące z grup mniejszościowych powinny być specjalnie zachęcane do aktywnego udziału w życiu schroniska; powinny na przykład podejmować się funkcji takich, jak reprezentantka schroniska.
- Szkolenia dla pracowników: kobiety z różnych kultur proszone są o zaznajomienie pracowników schroniska ze specyficznymi cechami swoich kultur.
- Obchody dni świątecznych z różnych tradycji religijnych i kulturowych. Mieszkanek i pracownicy schroniska mogą wspólnie obchodzić prawosławne Boże Narodzenie lub Nowy Rok, albo święta muzułmańskie lub żydowskie.

- Wspólne działania skoncentrowane na poznaniu specyficznych cech różnych kultur: Na przykład kobiety z grup etnicznych Roma lub Sinti lub kobiety ze wsi mogą opowiadać o swoich kulturach podczas zebrań społeczności lub ugotować dla wszystkich mieszkanki potrawy z kręgu swojej tradycji kulinarnej.

8.3.7 SOLIDARNOŚĆ

Innym ważnym celem realizowanym przez schroniska jest promocja solidarności kobiet. Jej umacnianie dokonuje się w toku wielu wspólnych działań, podczas pracy w schronisku, dzięki wzajemnej pomocy i podczas rozmów o wspólnych problemach.

Kobiety, które spędziły już jakiś czas w schronisku, są często wzorem dla nowoprzybytych. Mogą one wchodzić w rolę „menterek”, pomagających kobietom, które nie uzyskały jeszcze w pełni poczucia orientacji w nowej sytuacji. Niektóre kobiety, które korzystały z pomocy schroniska, powracają tam jako wolontariuszki lub pracownice. Pomoc, jaką świadczą sobie mieszkanki, stanowi bardzo ważny czynnik w procesie upodmiotowienia kobiet i przywracania im wiary we własne siły.

9 KAMPANIA WIZERUNKOWA I PODNOSENIE ŚWIADOMOŚCI

Celem kampanii wizerunkowej i podnoszenia świadomości jest kreowanie dyskursu społecznego, wpływanie na postrzeganie przemocy mężczyzn wobec kobiet oraz na rolę i zadania schronisk dla kobiet i dzieci, które doznały przemocy w rodzinie. PR jest niezbędny! Któż inny miałby się troszczyć o wizerunek schronisk dla kobiet, jeśli nie działaczki organizacji kobiecych i pracownice tych schronisk? Przemoc mężczyzn wobec kobiet wciąż stanowi tabu w wielu krajach. Małe jest też zainteresowanie społeczne tym problemem. Nieliczne kontakty i sponsorzy nie mogą zapewnić ciągłej pracy wielu schronisk. Pracownice schronisk potrzebują całej sieci wsparcia, by móc sobie zapewnić skuteczny PR.

9.1 INFORMACJE O SCHRONISKACH DLA Kobiet

Myśląc o założeniu schroniska dla kobiet i rozpoczynając jego działalność należy pamiętać, że nawet schronisko wymaga pewnego rodzaju reklamy. Informacje na temat pracy schronisk powinny być upowszechniane z następujących powodów:

- Istnienie schroniska powinno dotrzeć do publicznej wiadomości
- Korzyści z istnienia schroniska i jego rola powinny być znane i zrozumiałe
- Należy wytworzyć pozytywny wizerunek schroniska w lokalnej społeczności
- Należy stworzyć klimat zaufania w otoczeniu społecznym i politycznym schroniska
- Należy przekonać wpływowe osobistości i całą społeczność do popierania celów i zadań schroniska
- Należy stworzyć sieć przyjaciół i sponsorów schroniska w celu wzmocnienia lobbingu politycznego i skuteczniejszego pozyskiwania funduszy

Podczas pracy nad wszechstronną koncepcją polityki informacyjnej i przesłaniem dla lokalnej społeczności bezwzględnie należy wziąć pod uwagę o poszukać odpowiedzi na następujących pięć pytań. Odpowiedź na pierwsze z nich jest decydująca dla tożsamości tworzonej instytucji:

- Kim jesteśmy?
- Dwa kolejne odnoszą się ogólniej do celów istnienia schroniska:
- Jakie są grupy celowe dla schroniska?
- Jakie metody pracy zapewnią najlepsze wyniki przy najmniejszych nakładach
- Dwa ostatnie pytania odnoszą się bezpośrednio do merytorycznych aspektów koncepcji schroniska:
- Jak definiujemy pomoc świadczoną w schronisku? Czym jest nasz schronisko, a czy nie jest?
- Jakie mogą być konsekwencje upowszechnienia informacji o schronisku z punktu widzenia zasady poufności i bezpieczeństwa jego klientek?

9.1.1 KTO JEST AUTOREM PRZESŁANIA?

Po pierwsze należy wyjaśnić, kto jest autorem przesłania i kto chce z nim dotrzeć do świadomości publicznej. Czym jest schroniska i jakie pomocy udziela? Jak postrzegają swoje zadania pracownice schroniska i inne kobiety odpowiedzialne za jego działalność? Odpowiedzi na te pytania powinny pomóc w stworzeniu tożsamości i wizerunku schroniska. Pracownice schroniska powinny uzgodnić cele i charakter działań na rzecz jego wizerunku. Niezbędnym warunkiem sukcesu kampanii wizerunkowej jest pozytywny obraz samych siebie (my, pracownice schroniska jesteśmy dumne z naszej pracy”) i zadaniowe podejście do pracy.

9.1.2 GRUPY CELOWE:

W warunkach idealnych dobrze by było przemyśleć starannie, do kogo chcemy dotrzeć z naszą kampanią informacyjną. Kto przede wszystkim ma być odbiorcą naszego przesłania? Odpowiedź na to pytanie wpłynie decydująco na metody i charakter kampanii. Radzimy skoncentrować się na adekwatnych grupach celowych w schronisku i poza nim.

Schronisku informacje są kierowane do pracowników, członków zarządu, stowarzyszenia i jego członków, mieszkank schroniska i koleżanek z innych schronisk i organizacji, działających na rzecz kobiet. Informacje wewnętrzne powinny obejmować wszystkie obszary działalności schroniska, publikacje, wyniki badań i zachętę do udziału w dalszych szkoleniach. Komunikacja wewnątrz schroniska prowadzona jest przede wszystkim podczas regularnych zebrań: pracownicy schroniska uczestniczą w cotygodniowych zebraniach zespołu, a mieszkanki schroniska w regularnych zebraniach społeczności. Zarząd powinien otrzymywać wyczerpujący raport dwa lub trzy razy do roku. Pracownicy z różnych schronisk powinni się spotykać od czasu do czasu w celu wymiany doświadczeń i przedyskutowania kampanii lub innych inicjatyw, które mogą wykraczać poza zwykłe zajęcia w schronisku. Co jakiś czas mogą się też spotykać na szkoleniach zawodowych.

Zewnętrzna kampania wizerunkowa powinna być kierowana do trzech głównych grup: do ekspertów i zespołów ekspertów z wybranych federacji, instytutów, partii politycznych, deputowanych, organów doradczych; po drugie: do sponsorów społecznych i z kręgu biznesu, do kobiet, które doznały przemocy w rodzinie, członków rodzin kobiet zamordowanych przez partnerów, sponsorów i osób wspierających; a po trzecie do przedstawicieli mediów (reporterów i redaktorów) oraz widzów, radiosłuchaczy i czytelników czasopism i gazet codziennych.

Dobrym pomysłem może być opracowanie listy obejmującej nie tylko grupy celowe, ale także główne treści adresowane do poszczególnych grup i środowisk. Po przygotowaniu listy wszystkich grup i najważniejszych treści, możemy się przekonać, że te same środki mogą być stosowane w przekazie do różnych grup, jednak najprawdopodobniej uzyskamy lepsze wyniki, jeśli decyzje w tej sprawie podejmiemy świadomie, po starannym przemyśleniu.

A oto kilka przykładów grup celowych i najważniejszych treści, które należy im przekazać:

Grupa celowa:

Główna wiadomość:

Kobiety w związkach, w których
Pani

„Jesteśmy po to, żeby pani pomóc”, „Ma

panuje przemoc

prawo do bezpieczeństwa osobistego”.

Inne placówki (np. ośrodki
bitym

Schroniska zapewniają bezpieczeństwo

opiekuncze dla dzieci

kobietom i dzieciom.

Potencjalni sponsorzy

Potrzebujemy waszego wsparcia w celu
zapewnienia bezpiecznego schronienia
kobietom i dzieciom i podjęcia działań,
mających na celu upodmiotowienie klientek
i przywrócenie im wiary we własne siły.

9.1.3 METODY

Biorąc pod uwagę skromne środki, jakimi dysponują schroniska, ważny jest taki wybór metod prowadzenia kampanii wizerunkowej, które zapewnią największą skuteczność przy minimalnych nakładach. Zanim to jednak uczynimy, musimy zdecydować, czy z naszą kampanią chcemy dotrzeć do wybranych grup na szczeblu lokalnym, regionalnym, czy na krajowym.

Po podjęciu tej decyzji warto zorganizować burzę mózgów na temat mediów, które najlepiej jest wykorzystać w danych warunkach geograficznych, jak również skuteczność

wybranego medium i związane z tym wyborem koszty. Na przykład media elektroniczne, zarówno radio, jak telewizja, docierają do wysokiego procenta populacji, dzięki czemu grupa celowa może uzyskać informacje nawet wtedy, gdy wcale ich nie poszukuje. Jednocześnie wykorzystanie tych mediów wiąże się z najwyższymi kosztami produkcji materiału informacyjnego, a ponadto wykupienie czasu antenowego jest bardzo drogie. Dlatego, jeśli schronisko zdecyduje się skorzystać z tego medium, szczególnie wiele uwagi należy poświęcić pozyskiwaniu środków lub wykorzystaniu materiałów gotowych (na przykład filmów video wyprodukowanych przez inną organizację, które można zaadoptować dla własnych celów), lub też skorzystaniu, na ile to możliwe, z wkładu rzeczowego stacji telewizyjnej lub radiowej, w której film lub inny materiał ma być wyemitowany. Inną opcją jest wykorzystanie zainteresowania mediów (więcej na ten temat w podrozdziale 9.3. „kampanie i inne działania z okazji specjalnych wydarzeń”), co może być bardzo skuteczne, jeśli jednak nie robiliśmy tego wcześniej, wynik takiego działania jest o wiele bardziej niepewny niż w przypadku wykupienia czasu antenowego.

Najważniejsze w tego typu staraniach jest wyszukanie dziennikarzy o otwartych umysłach i zainteresowanych problemem przemocy w rodzinie. Warto poświęcić sporo czasu na rozmowę z nimi, w której można wyjaśnić uwarunkowania kulturowe przemocy wobec kobiet, a zwłaszcza jej skutki. W wielu przypadkach nie ma potrzeby informowania wszystkich mediów; lepiej skontaktować się i przekazać informacje grupie dziennikarzy zaufanych i wspólnie z nimi zastanowić się, w jaki sposób przestawić problem przemocy w medium, dla którego pracują. Jedną ze spraw, które wymagają bezwarunkowych ustaleń jest sposób prowadzenia wywiadu z ofiarami przemocy. W obliczu zasad, jakimi kieruje się wielu dziennikarzy, w wielu przypadkach lepiej jest wziąć na siebie trudne zadanie rozmowy z kobietą, która doznała przemocy. Ogólnie rzecz biorąc, najlepiej jest uwzględnić potrzeby obu stron, a edukacja wybranych dziennikarzy jest bardziej realistyczna i bardziej skuteczna niż próba wyedukowania i zmiany świadomości całej grupy zawodowej.

Istnieją wszakże również inne metody, które mogą się okazać bardzo skuteczne. Czasem można osiągnąć cuda, łącząc dwie oszczędne metody, z których każda ma różne słabe strony. Przykładem może być dystrybucja ulotek i strona internetowa. Ulotki można wydrukować bardzo tanio (między innymi dlatego, że część powierzchni można wykorzystać na informacje o sponsorach, a drukarnie mogą się zgodzić na wsparcie rzeczowe i udzielić nam rabatu lub wręcz wyprodukować ulotki po kosztach papieru). Jeśli jednak chcemy wydrukować ich bardzo dużo, nakład nie może być bardzo duży. Z drugiej strony coraz większa liczba kobiet ma dostęp do Internetu. Sam w sobie Internet jest medium dla tych, którzy już są przekonani; informacje można uzyskać tylko wtedy, jeśli się jej aktywnie poszukuje. Jeśli jednak na małej ulotce podamy adres strony internetowej schroniska, na której można pomieścić zasadniczo nieograniczoną ilość informacji, będzie to znaczyło, że skutecznie połączyliśmy dwie niedrogie metody kampanii informacyjnej. Co do utworzenia strony internetowej, warto wiedzieć, że wiele nowych firm informatycznych poszukuje klientów, dla których wykonuje strony internetowe za darmo lub za półdarmo, dzięki czemu powstają prace, które później można przedstawić klientom biznesowym. Jeśli żadne z pracowników lub wolontariuszy współpracujących ze schroniskiem nie potrafi utworzyć dobrej strony internetowej, warto skorzystać z tego rodzaju możliwości.

Kampanie wizerunkowe mogą być prowadzone z wykorzystaniem następujących instrumentów:

- Nalepki do autobusów, taksówek i innych środków komunikacji publicznej.
- Plakaty w szkołach, hotelach, szpitalach, przychodniach lekarskich i kancelariach prawniczych, placówkach służb społecznych i w kościołach.
- Materiały informacyjne, ulotki, foldery.
- Strona internetowa.
- Biuletyn informacyjny schroniska.
- Biuletyny prasowe i artykuły w prasie.
- Udział w dyskusjach panelowych, spotkaniach ekspertów, konferencjach i wykładach.
- Organizacja imprez w rodzaju balów charytatywnych, wystaw, marszów itd.
- Udział w imprezach organizowanych przez partie polityczne, stowarzyszenia i inne organizacje społeczne.

- Wywiady w radiu, telewizji i gazetach.
- Współpraca z politykami i innymi decydentami.
- Publiczne wystąpienia z udziałem ofiar przemocy i członków ich rodzin

9.1.4 DEFINICJE (CZYM JEST, A CZYM NIE JEST SCHRONISKO)

Głównym celem niniejszego poradnika jest przedstawienie najważniejszych standardów, jakie powinny spełniać schroniska. Jak wiemy, w niektórych krajach nie istnieją instytucje, które można by określić mianem schroniska. Co do tych krajów, wiedza o naszej grupie celowej jest czysto hipotetyczna i szczątkowa. Pochodzić może z doniesień prasowych i pośrednich lub bezpośrednich kontaktów zagranicznych. Z drugiej strony znane nam są kraje, w których istnieje rozwinięta sieć schronisk świadczących najróżniejsze formy pomocy.

Tak czy inaczej, gdy planujemy dotrzeć z informacją na temat schroniska do wybranej grupy celowej, musimy wziąć pod uwagę, że być może członkowie tej grupy zupełnie inaczej rozumieją używane przez nas określenia świadczonych przez nas form pomocy. Mając powyższe na względzie, w opracowanych materiałach informacyjnych powinniśmy zawrzeć odpowiedzi na pytanie, czym schronisko jest i co może zrobić, a czym schronisko nie jest. Próbując pomieścić najważniejsze informacje na niewielkiej powierzchni, jak mamy do dyspozycji, warto skorzystać z doświadczeń pracowników o wolontariuszy. Ich rady mogą być pomocne w określeniu najczęściej występujących niejasności i nieporozumień, takich jak regionalne limity przyjęć, maksymalny okres pobytu w schronisku lub mitów, jak ten, że schroniska przyczyniają się do rozpadu rodzin.

9.1.5 BARIERY – JAKICH INFORMACJI NIE POWINNIŚMY UPOWSZECHNIAĆ?

Poniższe wnioski wynikają wyłącznie z rzeczywistych wydarzeń.

Gdy ulotka, lub nawet urzędowe pismo skierowane do określonego adresata opuści nasze ręce, nie mamy wpływu na to, do kogo ono trafi i jaki będzie jego dalszy los. Nawet jeśli materiał przeznaczony jest tylko dla pracownic i klientek schroniska, trzeba pamiętać, że odkąd wprowadzamy go do obiegu, zaczyna on żyć własnym życiem. Biorąc to pod uwagę, należy pamiętać, że jeśli przywiązujemy wagę do utrzymania adresu schroniska w tajemnicy, w żadnym materiale informacyjnym nie wolno zamieścić ani tego adresu, ani zdjęcia budynku, w którym schronisko się znajduje. Radzimy zwrócić uwagę na nagłówek firmy listu – on również nie może zawierać adresu schroniska. Ważnym elementem polityki bezpieczeństwa może być także zachowywanie anonimowości pracownic schroniska. Należy się zastanowić i uzgodnić to z całym zespołem zanim w rocznym raporcie z działalności schroniska zamieścimy listę nazwisk jego pracownic ze zdjęciami. Za nierealistyczne trzeba uznać założenie, że osoby, do których zwracamy się z prośbą o dotację, i osoby, przed którym za wszelką cenę powinniśmy ukryć adres schroniska, nie mają ze sobą nic wspólnego. Choć pomysł, by imprezę połączoną ze zbiórką funduszy zorganizować w samym schronisku wydaje się kuszący, lepiej jest rozważyć inną lokalizację. Sponsorzy muszą zrozumieć, że przestrzegając ściśle zasady utrzymywania adresu schroniska w tajemnicy, po prostu rzetelnie wykonujecie swoje obowiązki, a ceną za ich wsparcie nie może być przedsięwzięcie, które zagraża istnieniu schroniska.

9.2 PODNOSZENIE ŚWIADOMOŚCI PROBLEMU PRZEMOCY WOBEC Kobiet

Jednym z najważniejszych celów istnienia schronisk jest upowszechnianie wiedzy i zrozumienia zjawiska przemocy mężczyzn wobec kobiet, jego przyczyn, skutków i strategii uwalniania się ze związków, w których panuje przemoc. Inaczej przemoc wobec kobiet i dzieci nigdy się nie zakończy.

Biorąc pod uwagę skromne środki, jakimi dysponuje większość schronisk, są dwa ważne względy, które koniecznie trzeba wziąć pod uwagę w celu uzyskaniu maksimum skuteczności kampanii informacyjnej, skierowanej do wybranej grupy celowej. Jednym z nich jest efekt „pomnożenia informacji”, o którym była już mowa w punkcie „metody” w poprzednim podrozdziale w związku z kampaniami informacyjnymi. Kampanie nie są jednak jedynymi sposobami podnoszenia świadomości społecznej. Równie skuteczne może być zwrócenie się do grup o wysokim potencjale „mnożenia” informacji, jak nauczyciele, przedstawiciele innych grup zawodowych, świadczących pomoc poszkodowanym, jak funkcjonariusze policji. Innymi słowy, powinny to być osoby, które same pracują z osobami, które doznały przemocy lub prowadzą szkolenia w tym zakresie.

Inną sprawą jest kooperacja na różnych szczeblach, dzięki której wzrasta się skuteczność działań podejmowanych indywidualnie przez różne podmioty.

Współpraca na szczeblu krajowym

Najbardziej oczywistą formą kooperacji jest współpraca organizacji o podobnym profilu, a w naszym przypadku schronisk dla kobiet, lub pomiędzy schroniskiem a innymi organizacjami kobiecymi zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy wobec kobiet. Podzielenie się zadaniami i kosztami działalności powoduje, że więcej pracy i pieniędzy można skierować na faktyczne dotarcie z informacją do wybranych grup celowych.

Wśród pomysłów na zorganizowanie współpracy wymieć można między innymi:

- Finansowanie projektów, tekstów etc., które w każdym przypadku trzeba wytworzyć, a kosztują tyle samo bez względu na to, czy są zamawiane przez jedną organizację, czy przez kilka.
- Koordynacja działań, które dzielą grupy celowe ze względu na kryterium geograficzne lub przez instytucje wśród współpracujących ze sobą organizacji.
- Wspólne zbiórki funduszy
- Uwzględnianie różnych doświadczeń z tego samego zakresu. Na przykład schroniska mają głębszy wgląd w losy kobiet, a pracownicy telefonów zaufania bardziej zróżnicowany obraz problemu w szerszych kręgach społecznych.

Inną częstą formą współpracy jest działanie wielosektorowe. Może ona być prowadzona między dwoma lub więcej typami organizacji pozarządowych lub pomiędzy jedną organizacją i organem władz lokalnych lub centralnych. W obu formach współpracy schroniska najczęściej występują w roli ekspertów przedstawiających związane z problemem analizy jakościowe i ilościowe, podczas gdy organizacja partnerska wnosi większy potencjał promocyjny, dzięki któremu trudno dostępne grupy celowe mogą się bardziej otworzyć na przekaz i okazać naszej sprawie więcej zrozumienia. Przykładem tej formy współpracy może być globalna kampania Amnesty International przeciwko przemocy wobec kobiet, w ramach której AI dobiera sobie regionalnych i krajowych partnerów, którymi są organizacje kobiece zaangażowane w zwalczanie przemocy wobec kobiet. W zakresie współpracy pomiędzy organizacjami kobiecymi i instytucjami rządowymi, najbardziej owocna była jak dotąd współpraca przy organizowaniu seminariów szkoleń dla funkcjonariuszy policji na temat przeciwdziałania przemocy rodzinie.

9.3 KAMPANIE I INNE PRZEDSIĘWZIĘCIA Z OKAZJI WYDARZEŃ NADZWYCZAJNYCH

Dla wielu organizacji społecznych, zwłaszcza dla tych, które są bezpośrednio zaangażowane w świadczenie usług takich, jak schroniska, zainteresowanie mediów jest jedynym sposobem dotarcia do szerokiej publiczności. Jeśli macie szczęście, dziennikarze z mediów lokalnych i ogólnokrajowych dobrze wiedzą, że w pewnych sprawach warto jest do ciebie zwrócić się o wypowiedź. Jeśli tak nie jest w twoim przypadku, być może powinnaś przedstawić prasie i innym mediom swoje stanowisko w niektórych sprawach. Powstaje tylko pytanie, jak to zrobić, żeby zwrócić uwagę i osiągnąć najlepszy skutek.

Dziennikarzy należy informować aktywnie i regularnie. Wymaga to tworzenia profesjonalnych materiałów informacyjnych (krótkich i dokładnych), aktualnych statystyk i rzetelnych folderów. Regularne biuletyny prasowe powinny zawierać omówienia najważniejszych wydarzeń. Warto jest przygotować listy odbiorców lokalnych, regionalnych i krajowych (gazet, stacji telewizyjnych i radiowych, stowarzyszeń i dziennikarzy). Lista powinna być zawsze aktualna.

9.3.1 PRZESKODY

Każdy, kto próbował wzbudzić zainteresowanie mediów dobrze wie, że biuletyny prasowe, lub nawet konferencje – bez względu na to, w jak ważnej sprawie próbujemy je zwołać – nie są szczególnie atrakcyjne dla przedstawicieli mediów. Dziennikarze szukają zawsze związku sprawy, w której się do nich zwracamy, z bieżącymi wydarzeniami. Jednak pracownicy schronisk mogą nie chcieć czekać aż wydarzy się jakaś nadzwyczajna tragedia. Jedną z możliwych strategii jest staranne śledzenie doniesień prasowych i przesyłanie komentarzy w każdym przypadku, gdy ukazuje się informacja na temat przemocy wobec kobiet i związanych z nią kwestii.

9.3.2 DOBRE PRAKTYKI

Kampanie rozłożone w czasie mają znacznie większe szanse na zauważenie niż te, które trwają krótko. Długie kampanie wcale nie muszą być bardziej kosztowne niż krótkie. Często najważniejszym i najbardziej zauważalnym elementem jest uroczyste otwarcie. Oto kilka przykładów:

Każdego roku jest kilka świąt międzynarodowych, poświęconych prawom kobiet oraz kwestii przemocy wobec kobiet. W dniu obchodów wasze oświadczenie ma większą szansę na zwrócenie uwagi mediów, gdyż zaspokaja ono wspomnianą wyżej potrzebę związku informacji z aktualnym wydarzeniem,

Istnieje kilka innych krajowych międzynarodowych dni lub rocznic, którym media drukowane i elektroniczne poświęcają zwykle sporo uwagi. Należą do nich między innymi: Międzynarodowy Dzień Praw Człowieka, Międzynarodowy Dzień Chorych na AIDS lub Dzień Wszystkich Świętych. Nasze (NANE?) doświadczenie wskazuje, że ponieważ te dni obchodzi się każdego roku, dziennikarze rozpaczliwie poszukają nowych punktów widzenia i nowych sposobów potraktowania tematu. Dlatego warto wyszukać takie dni w kalendarzu, wyznaczyć sobie termin nie później niż na tydzień przed odpowiednim dniem, i przesłać do mediów oświadczenie lub inne pismo pokazujące na przykład związki między przemocą w rodzinie i tematem obchodów danego dnia. Możemy wówczas mieć nadzieję, że nasza wypowiedź będzie cytowana w publikowanych z okazji obchodów artykułach.

Można oczywiście samodzielnie ustanowić nowy, specjalny dzień, na przykład w rocznicę utworzenia schroniska.

W każdym z wyżej opisanych przypadków, szansa na zwrócenie uwagi mediów i na stosowną publikację będzie znacznie większa, jeśli nie ograniczycie się do przesłania komunikatu, lecz zorganizujecie jakąś imprezę.

PRZYKŁAD WYSTAWY „MILCZĄCYCH ŚWIADKÓW”

Stowarzyszenie na rzecz praw kobiet NANE zorganizowało projekt „milczących świadków” w 1998 roku z okazji kolejnych obchodów „16 dni aktywności przeciw przemocy ze względu na płeć”. Każdego roku organizujemy z tej okazji jakąś imprezę z udziałem szerokiej publiczności. Pomysł wystawy „liczący świadkowie” wzięliśmy z podobnego działania, którego zorganizowano wcześniej w Stanach Zjednoczonych. Skontaktowałyśmy się z organizatorkami oryginalnej wystawy i otrzymałyśmy od nich mnóstwo materiałów informacyjnych i zachęt do zorganizowania wystawy. Pierwszych piętnaście rzeźb zrobiliśmy same, co było możliwe dzięki dotacji i pomocy naszych wolontariuszek. Rzeźby wykorzystane podczas pierwszej wystawy zużyły się w trakcie kolejnych wystaw, zwłaszcza podczas różnych zajęć organizowanych na wolnym powietrzu.

W 2002 roku skorzystałyśmy z funduszy OSI-NWP przeznaczonych na kampanię medialną 16 dni, dzięki czemu powstało aż 40 postaci – niemal dokładnie tyle, ile kobiet traci co roku życie z rąk mężów lub partnerów. Ten sposób wydatkowania Śródków był raczej niezwykły. Większość organizacji w innych krajach przeznaczyła uzyskane fundusze na billboardy lub na wyprodukowanie i emisję reklam społecznych w telewizji. Ponieważ jednak w warunkach węgierskich nawet bardzo duża suma była relatywnie skromna a także dlatego, że węgierskie koncerty medialne nie przejawiają skłonności do działalności charytatywnej, postanowiłyśmy zorganizować jakąś imprezę, która mogłaby przyciągnąć uwagę mediów. Projekt spełnił nasze oczekiwania – wzbudził większe zainteresowanie i stał się inspiracją do większej ilości materiałów prasowych i telewizyjnych niż moglibyśmy wykupić za pieniądze uzyskane z OSI-NWP. Po pierwszym marszu i wystawie, które odbyły się w listopadzie 2003 roku, codziennie w wieczornych wiadomościach pokazywano wystawę i nadawano rozmowy z pracownicami i klientkami schroniska. Następnego dnia wszystkie gazety codzienne zamieszczały artykuły na temat naszych przedsięwzięć; a niektóre z nich dodatkowo przygotowały obszerne materiały w wydaniach weekendowych.

Wystawa z wykorzystaniem atrakcyjnych wizualnie postaci „milczących świadków” okazała się dobrym pomysłem. Nasze doświadczenie pokazuje, że efekt, jaki uzyskałyśmy, jest bardziej trwały niż można było się spodziewać. Postacie „milczących świadków” wykorzystaliśmy ponownie w międzynarodowym dniu kobiet i przy innych okazjach, zawsze wzbudzając zainteresowanie mediów.

Nasz projekt zyskał także uznanie innych organizacji kobiecych. Kobiety z innych krajów, które widziały naszą wystawę (np. Centrum Młodzieży Europejskiej w Budapeszcie) lub dowiedziały się o niej z prezentacji przygotowanych przez OSI, podjęły pomysł i zorganizowały podobne wystawy w kilku krajach Europy Wschodniej i Centralnej.

Pewna kobieta z pięcioletnim synkiem oglądała postacie „świadków” i uważnie czytała ich historie. Powiedziała do syna: „Mogłam być jedną z tych kobiet!”. Inna kobieta w średnim wieku: „Robicie tutaj coś bardzo ważnego. Sama byłam w takiej sytuacji dwadzieścia lat temu. Nie było nikogo, z kim mogłabym o tym porozmawiać. Teraz widzę, że miałam dużo szczęścia. Żyje i mieszkam się dobrze”. (Cytaty z wypowiedzi osób odwiedzających wystawę).

9.4 KONFERENCJE, SEMINARIA, KONSULTACJE

Organizowanie konferencji ma szereg zalet. Jak w każdym innym przypadku należy rozważyć efekt „mnożnika” – co oznacza zapewnienie maksymalnej skuteczności przy jak najmniejszych nakładach.

Konferencje same w sobie są wydarzeniami, które mogą zwrócić uwagę mediów. Dobra promocja konferencji zapewnia, że od pierwszego dnia skorzysta z nieznacznie więcej osób niż w niej uczestniczy. Ponieważ konferencje stanowią bardziej konwencjonalny rodzaj działalności, sam fakt że odbywa się konferencja na temat przemocy w rodzinie lub na temat zadań schronisk dla kobiet może sprawić, że wiele osób, które o niej usłyszą, będzie bardziej poważnie odnosić się do tych problemów.

Niemniej jednak, konferencje i inne formy spotkań mają przede wszystkim służyć ich uczestnikom. Niżej zamieszczamy kilka punktów, które warto wziąć pod uwagę, chcąc zapewnić, że konferencja przyniesie spodziewane korzyści. (Patrz ulotka).

9.5 KURSY SZKOLENIOWE

9.5.1 SZKOLENIA WEWNĘTRZNE

Nie istnieją standardowe dziedziny ani stopnie naukowe kwalifikujące do pracy w schronisku; większość z nich zaprasza nowych rekrutów, zarówno pracowników, jak wolontariuszy, na organizowane przez siebie szkolenia. Jak dotąd wydaje się, że jest to najlepsza metoda zapewnienia wysokiej jakości i ciągłości pracy schronisk. Samodzielne organizowane szkolenia nie ograniczają się do przekazania wiedzy na temat problemu przemocy wobec kobiet i metod pracy z nimi; sprzyjają także integracji nowych pracowników i wolontariuszy. Dlatego zalecamy włączanie do programów szkoleniowych doświadczonych pracowników i ochotników z długim stażem pracy w schronisku. Mogą oni pełnić funkcję pomocnicze, jak eksperci, lub wręcz prowadzić szkolenia.

9.5.2 SZKOLENIA DLA PARTNERÓW

Schroniska – bez względu na to czy prowadzą czynny 24 godziny na dobę telefon zaufania, czy nie – uzależnione są w dużym stopniu od innych instytucji, które kierują do nich klientki, lub które pracują z kobietami i dziećmi przebywającym w schronisku. Bez względu na to, czy organizowane są samodzielnie przez schronisko, czy wspólnie przez kilka placówek, instytucji lub agencji, szkolenia dla pracowników instytucji partnerskich należy uznać za bardzo pożyteczne. Temat i treści szkolenia mogą być bardzo różne w zależności od instytucji, której pracownicy mają nim być objęci i innych okoliczności. Zależy na przykład od tego, jaką wiedzę na temat przemocy w rodzinie dysponują potencjalni uczestnicy. W niektórych krajach przeciętny poziom tej wiedzy jest znacznie wyższy niż w innych. Dlatego niektóre szkolenia mogą przedstawiać bardziej szczegółowo pracę schronisk i to, jakie usługi świadczą one swoim klientkom, podczas gdy inne ograniczają się do omawiania podstaw wiedzy na temat przemocy w rodzinie.

A oto garść zaleceń odnoszących się do zasad organizowania takich szkoleń:

- Kiedykolwiek jest to możliwe, szkolenia powinny być organizowane poza zwykłym miejscem pracy ich uczestników;
- Szkolenia powinny obejmować niewielką grupę uczestników (nie więcej niż 15), co umożliwi prowadzącym skuteczniejszą pracę w formie interaktywnych ćwiczeń zamiast wykładów dla całej grupy.
- W skład zespołu szkoleniowego powinna wchodzić zarówno profesjonalistka ze schroniska, jak osoba związana z instytucją, dla której szkolenie jest prowadzone. W przypadku grup, w których uczestniczą kobiety i mężczyźni, w skład zespołu prowadzącego szkolenie również powinny wchodzić osoby różnej płci.

Przykład: Podręcznik szkoleniowy WAVE

9.6 SPECJALNE USŁUGI DLA SPONSORÓW I FUNDATORÓW

Bardzo ważną rzeczą jest organizowanie specjalnych prezentacji dla sponsorów i potencjalnych fundatorów, mających pokazać, że schronisko wykorzystuje uzyskiwane dotacje zgodnie z ich przeznaczeniem.

Prezentacje te i informacje dla sponsorów mogą przyjmować różne formy:

- Można wydawać regularny biuletyn, zawierający streszczenia raportów finansowych, które i tak musimy sporządzać. Biuletyn powinien być wysyłany do wszystkich aktualnych i potencjalnych sponsorów i fundatorów.
- Należy zapraszać sponsorów na wszystkie, organizowane przez schronisko imprez.
- Koniecznie trzeba wymienić i podziękować fundatorom w specjalnym miejscu na stronie internetowej i w publikacjach.

Przeszkody

Większość schronisk przyjmuje formę organizacyjną stowarzyszenia, czyli organizacji pozarządowej. Zapewnia ona stosunkowo wysoki stopień niezależności w pewnych obszarach. Jednak może być ona także źródłem problemów finansowych. Ponadto, w niektórych krajach organizacje tego typu budzą nieufność, gdyż wielokrotnie wychodziło na jaw, że są one powiązane z partiami politycznymi, zajmują się praniem brudnych pieniędzy, uwikłane w korupcję lub w inny sposób nadużywają szczególnego statusu organizacji pozarządowej.

10 SIEĆ WSPÓŁPRACY

Schroniska dla kobiet są ważnym elementem sieci instytucji i ośrodków, które mogą udzielać skutecznej pomocy kobietom, które doznały przemocy, pod warunkiem wszakże, że ich pracownicy dysponują rzetelną wiedzą na temat dynamiki przemocy w rodzinie. Pracownicy schroniska powinni uzgadniać z klientkami, jakie procedury będą stosowane i z którymi z tych instytucji warto jest się w danej sytuacji skontaktować, gdyż może ona udzielić realnej pomocy. Towarzyszą oni klientkom podczas wizyt w tych instytucjach, na przykład na policji lub w sądzie, jeśli jest to zgodne z wolą klientek. Wskutek tego większość schronisk blisko i stale współpracuje z innym agendami publicznymi. Dlatego warto we właściwym czasie uzgodnić strategię współpracy i tworzenia sieci placówek wsparcia dla kobiet, żeby nie robić tego w pośpiechu w sytuacji kryzysowej.

10.1 ROLA SCHRONISK DLA KOBIET W BUDOWANIU SIECI WSPARCIA

Tworzenie sieci wsparcia przez schroniska dla kobiet przebiega na dwóch poziomach:

- Z jednej strony ważne jest utworzenie sieci z innymi schroniskami dla kobiet i innymi instytucjami, które udzielają wsparcia kobietom i działają na rzecz zapobiegania przemocy w rodzinie. Wśród instytucji wspierających należy wymienić przede wszystkim poradnie dla kobiet oraz telefony zaufania działające regionalnie lub na terenie całego kraju. Członkowie sieci schronisk i innych instytucji wspierających krzywdzone kobiety i ich dzieci pomagają sobie wzajemnie, wymieniają się doświadczeniami i występują wspólnie na zewnątrz przeciwko przemocy wobec kobiet. Ta skoncentrowana na jednej, ale bardzo ważnej sprawie koalicja może być rozszerzona przez włączanie innych organizacji kobiecych, dzięki czemu wystąpienia na rzecz praw kobiet mogą być lepiej słyszalne.
- Z drugiej strony współpraca między schroniskami i innymi instytucjami jest często niezbędna dla efektywnej pomocy ofiarom przemocy i ich dzieciom oraz dla skutecznego zapobiegania przemocy w rodzinie.

Schroniska kobiece organizują szkolenia na temat przemocy w rodzinie dla specjalistów z różnych instytucji rządowych lub prowadzonych przez władze lokalne, takich jak pracownicy systemu ochrony zdrowia, pracownicy socjalni, policjanci, sędziowie, prokuratorzy i nauczyciele.

Zaangażowanie schronisk w edukację i podnoszenie świadomości społecznej jest bardzo ważne, choć to na rządzie spoczywa odpowiedzialność za wykształcenie profesjonalistów. Schroniska również mogą inicjować szkolenia, kampanie informacyjne i inne tego typu działania.

W ramach sieci współpracy członkowie zespołów schronisk dla kobiet mogą podejmować działania na rzecz praw ofiar przemocy w tych instytucjach i w społecznościach, w których one działają.

W niektórych przypadkach jednak współpraca z innymi instytucjami może okazać się trudna. Wśród przyczyn tego stanu rzeczy wymienić można:

- Brak wiedzy na temat specyfiki pracy, celów i problemów potencjalnych partnerów.
- Myślenie w kategoriach interesów i barier sektorowych lub w kategoriach terytorialnych;
- Skłonność do dominacji.
- Negatywna konkurencja.
- Brak środków finansowych.
- Problematyczne postawy; przesady i złe doświadczenia.
- Sposoby zachęcania do współpracy.

Istnieją różne sposoby i metody poprawy jakości kontaktów i współpracy między pracownikami schroniska i przedstawicielami instytucji i ośrodków zatrudniających profesjonalistów z innych dziedzin. Obejmują one między innymi:

- Wspólne szkolenia dla przedstawicieli różnych grup zawodowych, seminaria interdyscyplinarne
- Wspólne projekty
- Grupy działania z udziałem profesjonalistów z różnych grup zawodowych
- Tworzenie sieci koordynatorów
- Lokalne plany działania na rzecz zapobiegania przemocy wobec kobiet w związkach intymnych.

10.2 GRUPY CELOWE DLA SIECI WSPÓŁPRACY

Współpraca nie powinna się ograniczać do okazjonalnych kontaktów podejmowanych przy okazji kolejnych klientek. Osobiste i zawodowe kontakty i sieci wsparcia są niezbędne do utworzenia systemów wsparcia dla kobiet, które doznały przemocy i ich dzieci.

Sieci schronisk i innych organizacji działających na rzecz praw kobiet

Schroniska dla kobiet utworzyły sieci na szczeblu lokalny, krajowym i europejskim. Ich głównym celem jest wymiana doświadczeń. Ponadto sieci schronisk udzielają sobie wsparcia, organizują kampanie i prowadzą wspólnie lobbing wśród polityków.

Przykład: Wśród sieci krajowych wymienić można (patrz także Załącznik: WAVE Focal Points):

- Women's Aid Federation England, www.womensaid.org.uk
- Austrian Women's Shelter Network, www.a oef.at
- ROKS, www.roks.se
- Northern Ireland Women's Aid, www.niwaf.org
- ZIF- Zentrale Informationsstelle der autonomen Frauenhäuser, www.zif-frauen.de
- LOKK (Denmark) , www.lokk.dk

Inne przykłady sieci organizacji na rzecz praw kobiet:

- WIDE – Women in Development Europe, www.wide.org
- EWLA – European Women's Lawyers Association, www.ewla.org
- EWL – European Women's Lobby, www.womenlobby.org
- Network of East-West Women, www.neww.org
- Profem, www.profem.cz
- Women's International League for Peace and Freedom, www.wilpf.int.ch
- Women in Black , <http://womeninblack.net>

Ośrodki opiekuńcze dla dzieci

Niezbędna jest bliska współpraca z pracownikami socjalnymi z ośrodków opiekuńczych, poradni rodzinnych, ośrodków terapii rodzinnej, ośrodków pomocy socjalnej dla młodzieży. Głównym priorytetem musi być bezpieczeństwo kobiet i dzieci.

Ośrodki pomocy społecznej

Celem jest zapewnienie pomoc finansowej (zasiłków) dla kobiet uzyskujących niskie dochody lub bez dochodów.

Ośrodki dla kobiet imigrantek

Najważniejszym celem jest edukacja w zakresie wpływu, jak znęcanie się nad kobietami w rodzinie ma na życie społeczne oraz informacja na temat praw kobiet i ustawodawstwa kraju, w którym przebywają kobiety.

Władze imigracyjne

Mówiąc ogólnie celem jest uświadomienie urzędnikom szczególnie trudnej sytuacji imigrantek i ich specyficznych problemów, w dużej mierze związanych z ich statusem prawnym.

Ośrodki ochrony zdrowia

Główne cele współpracy na tym polu obejmują: zapobieganie zbędnej medykalizacji ofiar przez lekarzy (znęcanie się nie jest psychiatrycznym problemem ofiary), poprawę jakości pomocy medycznej dla ofiar przemocy i zachęcanie do prowadzenia pełnej dokumentacji urazów odniesionych przez ofiary przemocy w rodzinie. Cel ten można osiągnąć przez informowanie lekarzy o wpływie przemocy na zdrowie kobiet i dzieci. Pracownicy schroniska mogą towarzyszyć kobietom podczas wizyt na badaniach lekarskich.

Policja

Głównym celem jest zapewnienie kobietom skutecznej ochrony ich praw przez szkolenia dla policjantów na temat wpływu przemocy na życie kobiet. Szkolenia dla policji należą do najważniejszych zadań realizowanych w ramach sieci.

System prawny

Głównym celem na tym polu jest upowszechnianie większej wrażliwości w podejściu do kobiet, które doznały przemocy.

Zarządy budynków mieszkalnych

Głównym celem współpracy jest zapewnienie kobietom bezpiecznego mieszkania i ekonomicznej niezależności.

Instytucje polityczne

W tym przypadku celem jest docieranie do decydentów z informacjami na temat potrzeb i problemów ofiar przemocy, a zwłaszcza na temat potrzeby zapewnienia im pełnego bezpieczeństwa.

Współpraca między wieloma organizacjami i instytucjami

Współpracować ze sobą może jednocześnie kilka różnych organizacji i instytucji. Połączenie sił wielu podmiotów zwalczających przemoc wobec w rodzinie musi prowadzić do zwiększenia skuteczności ich pracy. Należy pamiętać, że współpraca między nimi powinna mieć charakter systematyczny.

Wśród przykładów udanej współpracy i programów interwencyjnych wymienić należy:

- BIG (www.big-intervenzionszentrale.de)
- Szwajcarskie programy interwencyjne (www.frauenhaus-schweiz.ch/d_links.html#bip)
- Fora dyskusyjne na temat przemocy w rodzinie w Zjednoczonym Królestwie (www.womensaid.org.uk/network/a-z_for_a.htm)
- Grupy okrągłego stołu w Niemczech i innych krajach
- Austriackie ośrodki interwencyjne w przypadkach przemocy w rodzinie (www.interventionsstelle-wien.at).

10.3 NAWIAZYWANIE WSPÓŁPRACY OPARTEJ NA SZACUNKU

Każda grupa zawodowa ma własne podejście do przeciwdziałania przemocy. Podejście to, a także role i zakres odpowiedzialności każdej z zaangażowanych grup wymaga jasnego określenia. Wszyscy partnerzy powinni też poznać problemy i ograniczenia każdej z instytucji. Bez szacunku dla pracy innych grup zawodowych współpraca nie może być skuteczna i przebiegać bezkonfliktowo.

Wybrane zalecenia dotyczące zasad współpracy:

- Działaj asertywnie
- Pozwól innym zakończyć wypowiedź zanim zaczniesz mówić
- Broń twardo swojego stanowiska
- Podejmuj samodzielne decyzje co do tego, co uważasz za słuszne
- Spróbuj zrozumieć uczucia innych zanim opiszesz swoje własne uczucia
- Spróbuj rozmawiać o problemach zanim nastąpi kryzys
- Nie ukrywaj problemów przed innymi ani przed samym sobą
- Myśl o sobie jako o osobie twardej i kompetentnej, ale zasadniczej równiej z innymi
- Wywiąż się ze swoich zobowiązań wynikających z sytuacji i podejmuj niezbędne działania

(Źródło: *Examples of people working together. Ideas for collaboration At work. Interdisciplinary Project on domestic violence. A resource kit from Canada*)

Dziewięć etapów współpracy

1. Uzgodnienie wspólnej orientacji filozoficznej, celów i zasad. Najważniejsze zasady to bezpieczeństwo ofiar, odpowiedzialność karna i cywilna sprawcy i unikanie wtórnej wiktymizacji ofiar.
- 2) Opracowanie wspólnych procedur. Wrażliwość na doświadczenia ofiar.
- 3) Monitorowanie pracy wszystkich partnerów w celu zapewnienia, że praca każdej grupy zawodowej będzie podlegać ocenie. Jasne określenie ról i zadań każdej grupy profesjonalistów. Monitorowanie poszczególnych spraw może ujawnić błędy w pracy i luki w systemie nadzoru.
- 4) Koordynacja wymiany informacji między różnymi grupami zawodowymi przez uzgodnienie wspólnego rozumienia zasady poufności.
- 5) Dostarczanie niezbędnych środków i pomocy dla ofiar;
- 6) Zapewnienie sankcji, ograniczeń i w razie potrzeby pomocy psych-pedagogicznej dla sprawców.
- 7) Pojęcie kroków w celu przeciwdziałania szkodom ponoszonym przez dzieci. Opracowanie programu terapii dla dzieci w odpowiedzi na ich traumatyczne doświadczenia.
- 8) Ewaluacja pracy policji i wymiaru sprawiedliwości (prokuratorów, sędziów, kuratorów sądowych)
- 9) Organizacja wspólnych szkoleń.

Oparta na szacunku współpraca opiera się na wzajemnym zrozumieniu i zaufaniu. Rozumienie i zaufania można zbudować zapoznając się z doświadczeniami i punktami widzenia partnerów i dyskutując z nimi na ten temat. Współpraca nie może się rozwijać, jeśli jednak ze stron ograniczy się tylko to wskazywanie błędów popełnionych przez partnera.

Relacje współpracy mogą być budowane w następujący sposób:

- Organizowanie spotkań i dyskusji między profesjonalistami z dwóch różnych grup zawodowych. W dużych grupach ludzie odnoszą się do siebie z rezerwą, a budowanie zaufania może trwać długo, jednak ta metoda może stworzyć trwałą podstawę owocnej współpracy.
- Po tych spotkaniach można zorganizować kolejne, z udziałem przedstawicieli wszystkich zaangażowanych grup zawodowych.

- Po serii tego rodzaju spotkań można jasno określić zadania i zakres odpowiedzialności każdej z grup zawodowych.
- Należy uzgodnić osoby odpowiedzialne za koordynację współpracy
- Należy określić sieć współpracujących instytucji i zasady jej działania.
- Należy stworzyć grupę działania z udziałem głównych koordynatorów oraz większą grupę pomocniczych koordynatorów
- Grupa głównych koordynatorów spotyka się częściej niż koordynatorzy pomocniczy

Wyżej scharakteryzowana metoda może być szczególnie użyteczna szczególnie wtedy, jeśli schroniska dla kobiet i ich praca nie są znane pracownikom innych instytucji, jeśli dotąd ze sobą nie współpracowały lub jeśli między różnymi instytucjami istnieją spory kompetencyjne. (w oparciu o: Waltz/Derry 1999)

Przykład: Dialogi antycypacyjne (DA). Dialogi antycypacyjne to zespół metod opracowanych przez National Research and Development Center for Welfare and Health (STAKES). Metody te były zastosowane w praktyce przez STAKES we współpracy z władzami kilku miast i grupą profesjonalistów w Finlandii. Metody kładą nacisk na współpracę między podmiotami, a ich celem jest przekraczanie barier sektorowych. W ich ramach opracowuje się system obejmujący współdziałanie służb socjalnych, ochrony zdrowia i innych podmiotów. Kładzie się też nacisk na poprawę jakości pracy każdej z nich. Metody są wysoko strukturalizowane, a dyskusje „okrągłego stołu” są prowadzone przez dwóch niezależnych moderatorów. Zestaw metod obejmuje bardzo zróżnicowane działania. Na przykład na dyskusje okrągłego stołu i spotkania poświęcone planowaniu przyszłych działań mogą być zapraszane klientki, które zachęca się do zapraszania przyjaciół lub innych zaufanych osób. (Patrz: Arnkil/Ericsson/Arnkil 1999 oraz Seikkula/Arnkil/Eroksson 2003).

11 ZARZĄDZANIE JAKOŚCIĄ, DOKUMENTACJA I EWALUACJA

Zarządzanie jakością jest ważnym obszarem odpowiedzialności dla zarządu schroniska dla kobiet. Jego celem jest zapewnienie, że schronisku świadczy usługi najwyższej jakości. Dokumentacja i ewaluacja stanowią kluczowe czynniki w procesie samooceny i zmian, jakie w jej wyniku okazują się niezbędne. Są one również punktem wyjścia do informacji i raportów sporządzanych dla sponsorów i szerokiej publiczności.

W procesie ewaluacji powinny być zaangażowane kobiety i dzieci, które korzystały z jego pomocy. Jako końcowi użytkownicy mogą oni kompetentnie udzielić informacji zwrotnej co do tego, co w schronisku okazało się szczególnie pomocne, a co powinno ulec poprawie. Podstawowym celem oceny jakości pracy schronisk jest reagowanie na wszelkie niedociągnięcia i poprawa świadczonych przez nie usług. Zarówno dokumentacja jak ewaluacja powinny być starannie zaplanowane i wprowadzane w życie, żeby uniknąć błędów i nadużyć.

11.1 ZARZĄDZANIE JAKOŚCIĄ

Nie należy zapominać, że samo pojęcie zarządzania jakością ma swoje korzenie w patriarchalnym świecie gospodarki, co samo w sobie jest problemem w kontekście schronisk dla kobiet i zasad, jakimi się one kierują. Pracownicy schronisk i związani ze schroniskami badacze powinni w związku z tym poszukiwać innowacyjnych rozwiązań mających na celu dostosowanie koncepcji zarządzania jakością do realiów schronisk dla kobiet. Co więcej, niektórzy sponsorzy mogą utrzymywać, że utrzymywanie wysokich standardów może być kosztowne i nalegać na ich obniżenie.

Brigitte Sellach proponuje przyjęcie dwojakiej strategii. Z jednej strony schronisko powinno określić szczegółowo uzgodnione standardy, których należy bezwzględnie przestrzegać. Ponadto schronisko może określić maksymalne standardy dobrych praktyk. Powinny one podlegać odrębnej ocenie z punktu widzenia ich efektywności.

Nasz podręcznik zawiera definicje standardów postępowania, przyjęte w oparciu o 25 lat doświadczeń. Standardy jakości muszą być oparte na jasno określonym systemie wartości podstawowych (porównaj rozdział 3). Wartości te można traktować jako prawa kobiet, które są zmuszone szukać pomocy w schronisku.

Sellach (2000) proponuje następujące prawa:

Kobiety mają:

- Prawo do nietykliwości fizycznej i bezpieczeństwa emocjonalnego;
- Prawo o ochrony i pomocy ze strony państwa dla siebie i dla swoich dzieci w formie bezpiecznego miejsca zamieszkania i pomocy udzielonej przez wysokiej klasy profesjonalistów;
- Prawo do decydowania o osobie, do pełnej podmiotowości i godności osobistej;
- Maja Heiner (w Sellach 2000) definiuje holistyczne zarządzanie jakością jako nieprzerwany proces samodzielnego uczenia się obejmujący cztery elementy:
- Opracowanie standardów jakości;
- Zastosowanie tych standardów w pracy zawodowej i/lub w działaniu (w praktyce).
- Ocene wyników tego zastosowania (ewaluację/auto-ewaluację) i w jej świetle:
- rewizję standardów jakości.(koncepcji schroniska)
- W pracy nad koncepcją kontroli jakości pracy w schronisku należy wziąć pod uwagę następujące względy:
- Kontrola jakości powinna pomóc:
- W realizowanej przez schronisko pracy nad upodmiotowieniem kobiet;
- W pracy nad zmiany postaw profesjonalistów wobec kobiet, które doznały przemocy w rąk swoich partnerów; oraz
- W opracowaniu strategii na rzecz umocnienia praw kobiet w społeczeństwie.

Wśród metod pomocnych w realizacji tych celów wymienić należy:

- Regularne monitorowanie pracy i adaptowanie koncepcji i stosowanych praktyk do potrzeb kobiet i dzieci korzystających z pomocy schroniska;
Do monitorowania swojej pracy schroniska mogą stosować:
 - 1) anonimowe kwestionariusze wypełniane przez ofiary przemocy;
 - 2) wywiady z kobietami i dziećmi, które doznały przemocy w rodzinie;
 - 3) kwestionariusze dla profesjonalistów świadczących usługi dla lokalnej społeczności;
 - 4) informacje zwrotne po spotkaniach w szkołach itp.;
 - 5) kontrole prowadzone przez specjalistów spoza schroniska.
- Kobiety, które doznały przemocy mają możliwość przedstawienia swoich ocen i uwag na temat pracy schroniska.

Trzeba koniecznie podkreślić, że wszelkie stosowane metody dokumentacji i ewaluacji muszą być zgodne odpowiednimi przepisami na temat ochrony danych osobowych oraz z zasadą zachowania anonimowości klientek schroniska. Każdy, kto angażuje się w proces dokumentacji i ewaluacji, musi zobowiązać się do zachowania wszelkich danych w tajemnicy.

11.2 DOKUMENTACJA

W schroniska stosuje się różne metody prowadzenia dokumentacji. Można je uporządkować w następujące grupy:

- Dane osobowe;
- Statystyki wewnętrzne;
- Raporty.

11.2.1 DANE OSOBOWE

Dokumentowanie faktów jest niezbędnym warunkiem skutecznej pomocy na rzecz kobiet. Trzeba jednak pamiętać, że wszelkie informacje na klientek schronisk muszą być traktowane jako ściśle poufne. Szczególnie ważne jest, że żadne dane nie trafiły do rąk stosujących przemoc partnerów klientek. Jakikolwiek informacje mogą być przekazane władzom publicznym tylko pod warunkiem wyrażonej wprost zgody przez kobietę, której dotyczą. Wyjątki można zrobić tylko w przypadku zagrożenia dla zdrowia i życia kobiet lub ich dzieci (porównaj rozdział 3). Doradczynie może także zdecydować, że informacje nie będą przekazane, nawet jeśli kobieta wyrazi na to zgodę, jeśli uzna że mogłoby to być niebezpieczne lub niekorzystne dla kobiety lub jej dzieci. W niektórych regionach lub krajach przepisy nakazują zbieranie i przekazywanie danych na temat klientów, jeśli chce się uzyskać wsparcie finansowe ze środków publicznych. W innych przypadkach kobiety muszą być zameldowane w schronisku, gdyż władze miejskie pokrywają koszty działania schroniska przy uwzględnieniu liczby przebywających w nim klientek. Ten system finansowania wydaje się bardzo problematyczny, gdyż zagraża naruszeniem zasady przestrzegania anonimowości klientek.

Większość schronisk zbiera dane na temat przebywających w nich kobiet i sytuacji ich dzieci. Zbierają również odpowiednie informacje na temat stosujących przemoc mężczyzn. Informacje te są niezbędne z punktu widzenia bezpieczeństwa kobiet, dzieci i schronisk (ocena zagrożenia ze strony sprawcy przemocy).

11.2.2 STATYSTYKI

Schroniska powinny prowadzić wewnętrzne opracowania statystyczne, w których wszelkie dane osobowe powinny być anonimowe. Jakie dane są zbierane i analizowane i jak szczegółowe powinny być, zależy od każdego schroniska i jego specyficznych potrzeb w tym zakresie.

Gromadzone dane powinny jednak w każdym przypadku obejmować:

- Liczbę mieszkańców (kobiet i dzieci osobno) każdego dnia, tygodnia i miesiąca.
- Okres pobytu każdej klientki;
- Czy jest to ich pierwszy, drugi, trzeci itd. pobyt;
- Wiek każdej klientki;
- Liczbę dzieci;
- Wiek dzieci;
- Stan cywilny;
- Charakter związku klientek ze sprawcą przemocy;
- Okres pozostawania przez klientki w opartym na przemocy związku
- Jakim formom przemocy poddane były kobiety szukające pomocy w schronisku
- Jakim formom przemocy poddane były ich dzieci
- Przez jaki czas dzieci były ofiarą przemocy
- Okoliczności towarzyszące opuszczeniu schroniska (czy kobieta powraca do stosującego przemoc partnera; czy przeprowadza się do nowego mieszkania itp.)

Statystyki mogą także obejmować dane dotyczące:

- Narodowość kobiet;
- Ich miejsce zamieszkania;
- Ich status prawny.

Należy pamiętać, że niektóre z wyżej podanych danych nie powinny być ujawniane. Należy starannie przemyśleć, które informacje mogą być ujawnione na zewnątrz, a które powinny pozostawać jedynie do wiedzy osób zaufanych w schronisku.

11.2.3 RAPORTY

Wiele instytucji finansujących żąda przedstawiania (zwykle dorocznych) raportów z działalności i raportów finansowych. Są one właściwym miejscem do szczegółowego opisanego pełnego zakresu świadczonych przez schronisko form pomocy i innych form aktywności.

11.3 EWALUACJA

Ewaluacja pracy schroniska może być prowadzona przez pracownika schroniska lub przez specjalistów spoza schroniska. W zależności od używanych metod oraz celu prowadzonej ewaluacji ewaluacja może mieć być prowadzona w trybie ciągłym lub w regularnych odstępach czasu, np. co pięć lat.

W instytucjach świadczących pomoc społeczną, ewaluacja jest traktowana jak narzędzie wspierające te formy pracy, które są skierowane bezpośrednio do klienta. Sytuacja i zadowolenie klientek jest rzeczą najważniejszą, dlatego kobiety powinny być uwzględnione w procesie zbierania informacji, stanowiących podstawę ewaluacji. Powinniśmy poznać potrzeby i opinie klientek korzystających z pomocy schronisk i uznać wagę ewaluacji prowadzonej przez nie same.

W schroniskach można to zrobić przy użyciu informacji zwrotnej z kwestionariuszy wypełnianych przez klientki przed opuszczeniem schroniska. Można również prowadzić standaryzowany wywiad. Trzeba wszakże dołożyć wszelkich starań, że udzielone w kwestionariuszu lub w wywiadzie informacje pozostały anonimowe, żeby kobiety nie obawiały się przestawić szczerze swoich uwag i ocen. Kwestie te należy również rozpatrzyć w stosownym kontekście kulturowym; w niektórych krajach w pełni anonimowe kwestionariusze mogą być znacznie lepszym i rzetelnym źródłem informacji niż wywiady.

11.3.1 PRZYKŁAD KWESTIONARIUSZA EWALUACYJNEGO

Ocena wpływu, jaki miała na kobiety pomoc udzielona w fińskim schronisku Espoo: Odpowiedzi na niżej zamieszczone pytania omawiane są z kobietami przed opuszczeniem przez nie schroniska. Zaleca się, że jej dotychczasowa doradczyni nie uczestniczyła w spotkaniu. W schronisku Espoo wywiady z kobietami prowadzi kierowniczka schroniska. Kierownik jest również odpowiedzialny za opracowanie narzędzi i metod podniesienia jakości pomocy świadczonej w schronisku.

Pytania:

- Jakie formy udzielanej w schronisku pomocy przyniosły Pani największe korzyści?
- Jak się Pani czuła podczas rozmów z pracownikami schroniska?
- Jak się pani czuła w kontaktach z innymi mieszkankami schroniska?
- Jakimi praktycznymi sprawami zajmowała się Pani podczas pobytu w schronisku?
- W jakich sprawach uzyskała Pani pomoc od pracowników schroniska?
- Czy podczas pobytu w schronisku uzyskała Pani jakieś nowe informacje?
- Jakie informacje były dla Pani najbardziej korzystne?
- W jaki sposób poprawiłaby Pani jakość pracy schroniska?

11.3.2 TREŚĆ I PROWADZENIE BADANIA EWALUACYJNEGO

Ewaluacja może być prowadzona przez pracowników schroniska lub przez specjalistów z zewnątrz. W tym drugim przypadku zaleca się zawarcie z tą osobą pisemnej umowy. Powinna ona zawierać szczegółowe omówienie planowanej procedury ewaluacji, jej kolejnych etapów i końcowych wyników. W trakcie selekcji zewnętrznego ewaluatora, warto wziąć pod uwagę stopień nacisków politycznych, jakim może ona lub on być poddany. Jego autonomia jest bardzo ważna. Ewaluacja jest działaniem społecznym. Powinna zatem uwzględniać potrzeby i interesy wszystkich, którzy biorą w niej udział, a mogą one być bardzo zróżnicowane. Etyczne aspekty procesu ewaluacji, potrzeby i interesy powinny być uzgodnione przed podpisaniem pisemnej umowy z osobą, która ma prowadzić ewaluację.

Ewaluacja może łączyć elementy oceny zewnętrznej z samooceną. Pozytywnym aspektem samooceny jest to, że sama organizacja uczy się oceniać swoją działalność i może wykorzystać pozyskaną w ten sposób wiedzę do doskonalenia swojej pracy. Z drugiej strony, słabą stroną samooceny jest to, że osobom zaangażowanym w pracę trudno jest dostrzec niektóre problemy, ich przyczyny i związki między różnymi aspektami pracy. Samoocena może być tańsza niż ocena prowadzona przez osobę spoza schroniska. Warto jednak przeprowadzić staranną kalkulację, biorąc między innymi pod uwagę godziny pracy tych członków zespołu, którzy mają prowadzić ewaluację. Jeśli samoocena jest jedyną zastosowaną formą ewaluacji, należy zwrócić szczególną uwagę na jej jakość.

Profesjonalnie prowadzona ewaluacja charakteryzuje się tym, że:

- Jej bezpośrednie cele są jasno określone;
- Określone są także jej cele dalekosiężne;
- Ewaluacja koncentruje się na tych aspektach pracy schroniska, które miały być jej poddane;
- Wyniki ewaluacji są rzetelnie przedstawione;
- Wynikające z ewaluacji wnioski są starannie przeanalizowane z szerokiej perspektywy i przedstawione wszystkim, których dotyczą.

Samoocena jest szczególnie przydatna w przypadku pilnej potrzeby naprawy niektórych elementów pracy schroniska. Ewaluacja zewnętrzna ma jednak tę przewagę, że prowadzona jest z innej perspektywy. Pracownicy schronisk mają na ogół wysoką motywację do pracy, co może oznaczać, że brakuje im niezbędnego obiektywizmu. Jednym ze sposobów zaoszczędzenia

środków jest zamówienie ewaluacji zewnętrznej prowadzonej w ramach pracy seminaryjnej lub naukowej.

Ewaluacja może obejmować analizę jakości świadczonych przez schronisko usług, jego zasady działania i ich wpływ na przebywające w nim kobiety. Rzetelna ocena wpływu może być trudna do przeprowadzenia, jednak nie należy przesadzać z trudnościami związanym z prowadzeniem rzetelnej ewaluacji. Wpływ pracy schroniska wyraża się w zmianach w życiu osób, korzystających z jego pomocy. Szczególnie ważne jest określenie celów i wskaźników ewaluacji, sposobów jej pomiaru i kryteriów ocen dokonywanych na podstawie informacji uzyskanych od klientek i członków zespołu. Kryteria te mogą być przyjęte na podstawie diagnozy potrzeb kobiet, na podstawie celów przyjętych przez zespół schroniska lub przez prowadzących ewaluację, w oparciu o standardy profesjonalne, ogólnie przyjęte praktyki i normy, przepisy prawa, system wartości, okoliczności lub koszty.

Ewaluacja powinna być prowadzona zgodnie z pewnymi zasadami. Najważniejszymi osobami w schroniskach są ich klientki i to ich potrzeby powinny decydować o celach i sposobie prowadzenia ewaluacji. Klientki powinny mieć w niej swój udział. Na przykład w trakcie ewaluacji nastawionej na badanie skuteczności działań, mających na celu upodmiotowienie kobiet, w której szczególnie ważne jest uczestnictwo klientek, one same pełnią rolę głównych ewalatorek – one także określające główne cele i kryteria, na których oparta ewaluacja. Ewaluacja skuteczności procesu upodmiotowienia ułatwia klientkom uczestnictwo i uczenie się – poszerza także i zakres samodzielności. Ostatecznym celem jest umocnienie zdolności kobiet do decydowania o własnym życiu.

12 DODATKOWE POTRZEBY SPOŁECZNE, REKOMENDACJE

Pomoc i interwencja w przypadkach przemocy wobec kobiet musi być wszechstronna i dostosowana do specyficznych potrzeb kobiet i ich dzieci. Tym, co jest niezbędne, jest pomoc w sytuacji kryzysowej, po której powinny być stosowane średnio i długoterminowe programy pomocowe.

Schroniska dla kobiet powinny być włączone do systemu zapobiegania i przeciwdziałania przemocy. Niniejszy rozdział zawiera krótkie omówienie najważniejszych aspektów takiego systemu.

CAŁODOBOWY TELEFON ZAUFANIA

Bezpłatny telefon zaufania, w którym można uzyskać pomoc i poradę w sytuacji kryzysowej, w którym można także uzyskać informacje na temat tego, gdzie można uzyskać pomoc bezpośrednią, taką jak w schroniskach, poradniach i na policji, stanowi niezbędny element systemu pomocy dla kobiet, które doznały przemocy. Pomoc udzielana przez telefon zaufania jest w wielu przypadkach pierwszym krokiem do bezpiecznego życia.

W każdym kraju powinien istnieć co najmniej jeden ogólnokrajowy telefon zaufania. W większych krajach powinny także istnieć regionalne telefony zaufania. Osoby prowadzące telefon ogólnokrajowy udzielają bitym kobietom wstępnej porady, co znalazło swój wyraz w decyzji Rady Ministrów (Decyzja ramowa Rady z 15 marca 2001 roku w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym).

Telefony zaufania powinny być finansowane przez rządy centralne, a prowadzone przez organizacje kobiece, mogące się wykazać wieloletnim doświadczeniem w zakresie doradztwa i innych form pomocy dla kobiet, które doznały przemocy.

Przykłady: Telefon zaufania dla kobiet przeciwko męskiej przemocy w Austrii (www.frauenhelpline.at)

Krajowy telefon zaufania dla kobiet w Finlandii (www.finnishwomenline.com)

Krajowy telefon zaufania dla ofiar przemocy w rodzinie w Zjednoczonym Królestwie. (www.womensaid.org.uk/help/national_helpline.htm)

PORADY I POMOC DLA KOBIEC SPOZA SCHRONISKA

Poza pomocą, którą można uzyskać w schronisku, kobiety, które doznały przemocy powinny mieć możliwość zwrócenia się o pomoc dla kobiet, które nie przebywają w schronisku. Wiele kobiet potrzebuje porady i wsparcia, nie chcąc jednak (być może jeszcze) przeprowadzić się do schroniska. Należy zatem stworzyć dla nich sieć poradni. Z myślą o kobietach i dzieciach, które doznały szczególnie drastycznej przemocy, lub takich, dla których przemoc z różnych względów była szczególnie traumatycznym doświadczeniem, należy stworzyć ośrodki kryzysowe, w których mogą oni odpocząć przez kilka godzin, uzyskać poradę specjalisty, zostawić dziecko pod fachową opieką, zjeść posiłek, uzyskać pomoc lekarską i inną, która może im pomóc w przezwyciężeniu kryzysu. Jak dotąd w wielu krajach nie istnieją tego rodzaju wyspecjalizowane ośrodki.

POMOC DŁUGOTERMINOWA I TERAPIA

Kobiety, które doznały przemocy powinny mieć możliwość skorzystania z pomocy długoterminowej, które w niektórych przypadkach może trwać rok lub nawet dłużej. Herman (autorka Trauma and Recovery), że uraz wynikający z doświadczenia przemocy w rodzinie może być skutecznie leczony tylko wtedy, gdy kobieta będzie miała poczucie bezpieczeństwa. Po opuszczeniu opartego na przemocy związku kobieta może przeżywać kryzys emocjonalny i

popaść w depresję. Kobiety w tym stanie powinny mieć możliwość bezpłatnego uczestnictwa w długoterminowej psychoterapii.

POMOC I ZAPEWNIENIE BEZPIECZEŃSTWA DZICIOM

Jak z naciekem podkreślaliśmy wcześniej, dzieci są zawsze ofiarami przemocy w rodzinie, pośrednio lub bezpośrednio, w każdym przypadku potrzebują wszechstronnej, fachowej pomocy i opieki. Jeśli chcemy odwrócić skutki długotrwałej przemocy, każde dziecko, które jej doznało, powinno otrzymać doraźną pomoc, a następnie być poddane psychoterapii.

Niezbędne jest także opracowanie metod (np. z myślą o szkołach) rozpoznawania dzieci, które doznały przemocy (i/lub przemocy seksualnej) oraz metod pomocy poszkodowanym.

COFNIĘCIE PRAW OPIEKUŃCZYCH I PRAWA DO ODWIEDZIN DLA STOSUJĄCYCH PRZEMOC OJCÓW

W okresie separacji dzieci są bardzo narażone na przemoc. Badania brytyjskiej (Hester 1998) wykazały, że dzieci często poddane są różnym formom przemocy podczas odwiedzin ojca. Mężczyźni nierzadko mszczą się na żonach, bijąc dzieci.

Stosujący przemoc ojcowie czynią krzywdę swoim dzieciom, dyskwalifikują się tym samym jako ojcowie. Dlatego każdy ojciec lub opiekun, kto chce korzystać z prawa do opieki i prawa do odwiedzin musi najpierw zaprzestać stosowania przemocy, uznać fakt, że ma problem ze skłonnością do przemocy (na przykład przez udział w grupie terapeutycznej dla stosujących przemoc w rodzinie), podjąć stosowne, niespieszne i wolnej od presji starania, mające na celu pomoc dzieciom w odbudowie zaufania do agresywnego ojca. Tak więc na wstępnym etapie separacji stosujący przemoc ojciec nie powinien mieć prawa do odwiedzin. Kontakty mogą być przywrócone dopiero wtedy, gdy zaprzestanie on stosowania przemocy i w sposób odpowiedzialny zacznie pracować nad swoją skłonnością do agresji. Wszystko to pod warunkiem, że dzieci chcą widywać ojca, od którego doznały tylu krzywd.

IMIGRANTKI I ICHRONA PRZED PRZEMOCĄ

Kobiety ze środowisk imigracyjnych powinny mieć prawo do doradztwa i terapii prowadzonej w ich języku ojczystym lub w języku, który znają najlepiej.

Imigrantki powinny mieć ustawowo zapewnione prawo do uzyskania prawa pobytu niezależnie od swoich mężów; powinny także mieć prawo do pracy i zasiłków socjalnych.

Kobiety, które nie mają prawa pobytu, a stały się ofiarą przemocy ze strony swoich partnerów, unikają kontaktu z policją i rzadko zgłaszają zawiadomienie o przestępstwie. Ryzykują przecież wydalenie z kraju pobytu, podczas gdy sprawcy często sprawa uchodzi na sucho. Kobiety, które znajdują się w takiej sytuacji, nie powinny być wydalane, powinny natomiast uzyskać prawo pobytu ze względów humanitarnych.

KOBIETY NIEPEŁNOSPRAWNE

Środki pomocy i wsparcia dla kobiet niepełnosprawnych powinny obejmować dostosowanie schronisk dla kobiet i poradnio do potrzeb osób na wózkach inwalidzkich, publikację materiałów informacyjnych uwzględniających specyficzne potrzeby kobiet o słabym wzroku lub słuchu i przeszkolenie personelu do pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi lub niedorozwojem intelektualnym.

NIESKUTECZNOŚĆ MEDIACJI, TERAPII RODZINNEJ I INTERPERSONALNEJ W PRZYPADKACH PRZEMOCY W RODZINIE

Mediacja, terapia rodzinna lub interpersonalna to podejścia niewłaściwie w przypadkach przemocy w rodzinie, gdyż nie biorą one w dostatecznym stopniu pod uwagę zagrożenia dla ofiar nierównowagi sił pomiędzy sprawcą przemocy i jego ofiarami. Przemoc wobec kobiet w rodzinie

nie jest problemem dysfunkcyjnego związku, lecz jest winą sprawcy przemocy. Dlatego praca nad położeniem kresu przemocy powinna się ograniczyć do osoby sprawcy (porównaj niżej).

PRACA ZE SPRAWCAMI

Położenie kresu przemocy wymaga skutecznej pracy ze sprawcami. Programy terapeutyczne dla sprawców są jedną z wielu form interwencji i jako takie powinny być zintegrowane z całym systemem przeciwdziałania przemocy, wraz z działaniami zapewniającymi ochronę prawną i pomoc dla ofiar. (Gondolf 2001, w Logar/Rossmann/Zurcher 2002).

Podstawowym priorytetem w programach pracy ze sprawcami musi być zagwarantowanie bezpieczeństwa kobietom i zapewnienie im realizacji podstawowych potrzeb. Dlatego instytucje prowadzące te programy powinny ściśle współdziałać ze schroniskami i innymi placówkami udzielającymi pomocy kobietom, które doznały przemocy.

Przykład: Od roku 1999 poradnia dla mężczyzn i wiedeński ośrodek interwencji wspólnie prowadzą program terapii dla sprawców przemocy, zgodny z międzynarodowymi standardami w tym zakresie (interventionsstelle-wien.at)

POMOC PRAWA I OCHRONA PRZED PRZEMOCĄ

Kobiety, które doznały przemocy powinny mieć prawo do bezpłatnych porad prawnych i pomocy w kwestiach prawnych, która powinna być świadczona w ośrodkach świadczących pomoc dla kobiet.

Prawo musi zapewniać skuteczną ochronę. Oznacza to, że policja musi mieć prawo do wydalenia sprawcy przemocy z miejsca zamieszkania, jednocześnie umożliwiając ofierze pozostanie w domu. Takie przepisy prawa istnieją w krajach takich jak Austria, Niemcy i Luksemburg. Podobne ustawy chroniące przed przemocą przyjęto także w Hiszpanii, we Włoszech i w Turcji, jednak rozporządzenia regulujące sposób stosowania tych ustaw nie są dostosowane do potrzeb.

PROGRAMY INTERWENCYJNE

Prawa, które istnieją tylko na papierze, nie pomagają nikomu. Muszą być stosowane w praktyce. Jeśli tak się nie dzieje, musimy sobie zadać pytanie, dlaczego ofiary przemocy nie mogą skutecznie powoływać się na prawa, które mają je chronić. Ustawom o przeciwdziałaniu przemocy muszą towarzyszyć takie działania praktyczne, jak tworzenie ośrodków pomocy dla kobiet i centrów interwencji, koordynujących działania na rzecz ofiar przemocy (porównaj Logar na stronie www.interventionsstelle-wien.at). W Szwajcarii, tak jak w Austrii i w Niemczech wprowadzono w życie tego typu programy praktycznej pomocy (porównaj Gloor 2000, Kavemann 2001).

ŚCIGANIE PRZEMOCY W RODZINIE

Podmiotem odpowiedzialnym za wniesienie oskarżenia w sprawie o przemoc w rodzinie w każdym przypadku powinno być państwo, a nie ofiara przemocy. Biorąc pod uwagę uzależnienie ofiary od sprawcy, łatwo zrozumieć, że kobietom jest często trudno wejść na drogę prawną przeciwko partnerowi.

Zasada, zgodnie z którą wszczęcie postępowania przeciwko sprawcy przemocy w rodzinie jest obowiązkiem państwa znalazła wyraz w wielu dokumentach międzynarodowych. Komisja Narodów Zjednoczonych do spraw Zapobiegania Przemocy i Wymiaru Sprawiedliwości przygotowała modelowe strategie działania w tym zakresie, które zostały zatwierdzone przez Zgromadzenie Ogólne (Organizacja Narodów Zjednoczonych 1997).

Na ustawodawstwo można spojrzeć jako na wskaźnik tego, co społeczeństwa uważają za dobro, a co za zło. Systemy prawne wszystkich krajów europejskich i organizacje międzynarodowe, takie jak Unia Europejska muszą jasno stwierdzić, że nierówność między kobietami i

mężczyznami nie będzie tolerowana, oraz że przemoc wobec kobiet jest przestępstwem, którego ofiarom należy się wszelka pomoc i ochrona.

Każda forma przemocy wobec kobiet musi być uważana za naruszenie prawa i jako taka musi być ścigana przez właściwe organy państwa. Ścigane musi być gwałt małżeński, prześladowanie, handel kobietami, okaleczenia narządów płciowych kobiet, przymusowe małżeństwa, zmuszanie do nierządu i inne. (Logar w Keeler 2000).

WSKAZÓWKI DLA PROKURATORÓW I SPECJALNYCH WYDZIAŁÓW W SĄDACH KARNYCH

Wytyczne dotyczące postępowania w sprawach przemocy w rodzinie powinny być przygotowane przez prokuraturę krajową i sądy kryminalne z godnie z wytycznymi dla działania policji. Warto zwrócić uwagę, że w dużych miastach nie wszyscy prokuratorzy i sędziowie mogą być specjalnie przeszkoleni w zakresie przemocy wobec kobiet, dlatego przy instytucjach wymiaru sprawiedliwości należy tworzyć specjalne wydziały do tego typu spraw. Tam, gdzie to uczyniono (na przykład w Berlinie), przestępstwo przemocy w rodzinie wydaje się być traktowane poważniej, więcej uwagi poświęca się sytuacji ofiary i ogólnym przyczynom występowania tego zjawiska (Logar w Keeler 2000).

POMOC I WSPARCIE DLA OFIAR

Wszystkie państwa członkowskie Unii Europejskiej są zobowiązane do wprowadzenia w życie **DECYZJI RAMOWEJ RADY**, z dnia **15 marca 2001r.** w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym. Przewiduje ona między innymi zapewnienie kobietom i dzieciom, które doznały przemocy w rodzinie, pomocy prawnej przed sądem.

Ponieważ postępowanie karne pociąga za sobą ryzyko poddania ofiar przemocy dalszej traumatyzacji, kobietom występującym przed sądem powinny towarzyszyć specjalnie przeszkolone osoby z organizacji udzielających pomocy kobietom. Kobiety te powinny mieć również możliwość bezpłatnego uzyskania pomocy przez rozumiejących specyfikę problemów związanych z płcią prawników. Ofiary nie powinny spotykać swoich oprawców, powinny zeznawać tylko jeden raz i powinny mieć prawo występowania o odszkodowanie podczas postępowania karnego (porównaj Decyzję ramową Rady).

WSPARCIE MATERIALNE I MIESZKANIOWE

Poszkodowane kobiety potrzebują wsparcia materialnego, umożliwiającego im znalezienie bezpiecznego miejsca i uwolnienie się od stosującego przemoc partnera. Kobiety bez dochodów lub o niskich dochodach powinny mieć prawo do zasiłku socjalnego w okresie pobytu w schronisku dla ofiar przemocy lub w okresie, w którym sprawca otrzymuje nakaz opuszczenia wspólnego mieszkania.

Władze samorządowe powinny zapewnić ofiarom mieszkanie. Schroniska nie mogą służyć jako ostateczne miejsce pobytu tylko dlatego, że kobieta nie może znaleźć mieszkania, na które ją stać.

KWALIFIKACJE I PRACA NA RZECZ KOBIEC

Ekonomiczne uzależnienie i ubóstwo sprawiają, że kobiety w takiej sytuacji są bardziej narażone na przemoc. Skutecznej pomocy w takiej sytuacji mogą udzielić osoby, które przejdą specjalne szkolenia i uzyskają odpowiednie kwalifikacje. Poza względami praktycznymi, szkolenia te mogą być ważnym czynnikiem rozwoju osobistego, pomagając kobietom zrozumieć związki między ich sytuacją życiową a kulturą, w jakiej żyją, umożliwiając im tym samym, czynny udział w procesie postępu społecznego.

ZAPOBIEGANIE PRZEMOCY I EDUKACJA SPOŁECZNA

Przeciwdziałanie przemocy we wszystkich obszarach życia społecznego ma szczególne znaczenie, gdyż w wielu przypadkach sięga samych korzeni zjawiska. Organizacje kobiece odgrywają pod tym względem wyjątkowo ważną rolę: organizują szkolenia dla różnych grup zawodowych, wykłady w szkołach, opracowują materiały szkoleniowe etc. – niekiedy we współpracy z władzami państwowymi – tak jak w przypadku kampanii na rzecz podniesienia świadomości społecznej. Na realizację tych celów muszą być przyznane wystarczające środki finansowe, gdyż problem przemocy wobec kobiet nie może być rozwiązany wyłącznie przez udzielanie pomocy w indywidualnych przypadkach.

Z przykładami tego rodzaju kampanii można się zapoznać na stronie internetowej WAVE: www.wave-network.org

PROGRAMY NASTAWIONE NA ZAPOBIEGANIE I PODNOSZENIE ŚWIADOMOŚCI W SZKOŁACH I OŚRODKACH DLA MŁODZIEŻY

Ponieważ przemoc jest głęboko zakorzeniona w naszych społeczeństwach, jest bardzo ważne, by dzieci i młodzi ludzie uczyli się rozwiązywania konfliktów bez przemocy, zasad współżycia i rozwiązywania problemów tak wcześnie jak to możliwe. Lekcje, warsztaty i szkolenia uczące działania bez przemocy powinny być częścią programów edukacyjnych dla dzieci na każdym etapie. W pracy nad przygotowaniem i wprowadzaniem w życie programów oświatowych z tego zakresu powinny uczestniczyć ekspertki z organizacji kobiecych i specjalistki z zakresu praw kobiet.

INTEGRALNA CZĘŚĆ SZKOLEŃ DLA POCZĄTKUJĄCYCH I ZAAWANSOWANYCH PROFESJONALISTÓW

Profesjonaliści pracujący z kobietami i dziećmi, które doznały przemocy muszą być świadomi, że przemoc wobec kobiet jest przestępstwem. Muszą wiedzieć, jak reagować i w jaki sposób pomagać. Szkolenia z zakresu przemocy wobec kobiet muszą być integralną częścią (nie alternatywnym czy uzupełniającym kursem) programów szkoleniowych dla wszystkich grup profesjonalistów, mających do czynienia z kobietami i dziećmi, które doznały przemocy. Należą do nich pracownicy wymiaru sprawiedliwości, policji, służby zdrowia, systemu oświaty, służb socjalnych itp. Co więcej, dla tych, którzy chcą poszerzać swoją wiedzę na temat przemocy w rodzinie, należy organizować szkolenia na wyższym szczeblu zaawansowania. W roku 2000 specjalistki z biura WAVE, dzięki środkom uzyskanym z inicjatywy DAPHNE – opracowały wszechstronny program szkoleń dla różnych grup zawodowych.

ŚRODKI RÓWNOŚCI

Organizacje międzynarodowe i kobiece przyjmują na ogół, że przemoc wobec kobiet jest wynikiem ukształtowanej historycznie nierówności między kobietami i mężczyznami (porównaj rozdział 2). Dlatego możemy zasadnie przyjąć, że przemoc wobec kobiet będzie staniała tak długo, jak długo będą istniały nierówności pomiędzy płciami. Gwarancje równości kobiet i mężczyzn i rozwiązania sprzyjające równości płci w praktyce powinny być wprowadzane w życie we wszystkich dziedzinach, takich na przykład jak gospodarka, a zwłaszcza rynek pracy. Rzeczą bodaj najważniejszą jest zapewnieniem kobietom uzyskiwania własnych dochodów, dzięki którym mogą żyć niezależnie, również wtedy albo wręcz przede wszystkim wtedy, gdy mają dzieci.

Co więcej rynek pracy musi się dostosować do potrzeb kobiet. Nie można dłużej tolerować sytuacji, w której jakość życia kobiet jest obniżana w wyniku wymogów gospodarczych. Kobiety na ogół ponoszą główny ciężar wychowania i opieki nad dziećmi. Państwa muszą im zapewnić wysokiej jakości opiekę nad dziećmi. Dla kobiet, które nie mają własnych dochodów, lub których dochody są niskie, usługi te powinny być bezpłatne.

KRAJOWY PLAN DZIAŁANIA – GWARANCJE REALIZACJI PRZY UDZIALE ORGANIZACJI KOBIECYCH

Krajowy plan działania przeciwko przemocy wobec kobiet to wymóg minimalny. Podczas Piątej Światowej Konferencji w sprawie Kobiet, uczestniczące w niej państwa zobowiązały się przygotować i wprowadzić w życie plany działania zmierzające do obrony interesów kobiet i przeciwdziałające wszelkim formom dyskryminacji (patrz Narody Zjednoczone 1996). Przyjęcie krajowych planów działania może być traktowane jako wskaźnik rzeczywistego zainteresowania problemami kobiet.

Przykład: W roku 2001 władze lokalne hiszpańskiej Andaluzji zatwierdziły plan działania, na mocy którego, do końca roku 2004, 38 milionów euro będzie przeznaczony na przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet.

UWAGI OGÓLNE

W ostatnich latach wiele krajów europejskich poczyniło znaczne postępy w walce z przemocą wobec kobiet. W kilku krajach (między innymi w Austrii) weszły w życie ustawy. Dające prawo policji do usunięcia z domu sprawcy przemocy, podczas gdy ofiary i ich dzieci mają prawo w nich pozostać, nawet gdy nie są formalnie właścicielami. (Dearing/Haller 2000, Logar 1998) w kilku krajach europejskich przeprowadzono także kampanie na rzecz podniesienia świadomości społecznej w zakresie przemocy wobec kobiet (Heiliger/Hoffman 1998, Heiliger 2000). W 1999 roku Unia Europejska podjęła szeroko zakrojoną kampanię przeciwko przemocy wobec kobiet.

Pomimo tych starań, wciąż utrzymują się uprzedzenia i przesady, które utrudniają zapewnienie kobietom potrzebnej pomocy. Obwinianie ofiar – skłonność do przypisywania im winy za przemoc jakiej doznają – nie zostało całkowicie wyeliminowane. Kobiety nadal spotykają się z uprzedzeniami ze strony funkcjonariuszy policji i pracowników wymiaru sprawiedliwości – z uprzedzeniami, które działają na korzyść sprawców przemocy i na niekorzyść ich ofiar. Przesady i tendencja do obwiniania ofiar jest kluczowym czynnikiem decydującym o dalszym istnieniu przemocy wobec kobiet, gdyż dają one agresywnym mężczyznom poczucie, że ich zachowanie cieszy się poparciem społecznym.

Innym poważnym problemem są środki materialne przeznaczane na przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet. Jest ich stanowczo zbyt mało. Choć przemoc oznacza przede wszystkim naruszenie praw człowieka, nie wolno zapominać, że pociąga ona za sobą również wysokie koszty na terapię, leczenie, urlopy zdrowotne, działania policji, śledztwa, koszty utrzymania w więzieniach itd. (porównaj rozdział 2). Wynikające z przemocy koszty mogą też obejmować odszkodowania, jeśli ofiara lub jej rodzina wniesie skargę na państwo pod zarzutem niewywiązania się państwa z obowiązku udzielenia pomocy o o naruszenie międzynarodowych norm gwarantujących ochronę życia, zdrowia i wolności (Europejska Konwencja o Ochronie Praw człowieka i Podstawowych Wolności – CEDAW). Zapewniając szybkie i skuteczne działania zmierzające do zapobiegania i zwalczania przemocy państwa mogą ograniczyć tego rodzaju koszty. Ochrona i przeciwdziałania przemocy wobec kobiet, na którą nie przeznaczają się stosowanych środków nie może być skuteczna, tak jak nie może być skuteczna niedostatecznie finansowana walka z terroryzmem.

W ciągu najbliższych dziesięciu lat wszystkie kraje europejskie powinny uznać za priorytet wyeliminowanie postaw społecznych, które prowadzą do tolerowania i w istocie przyzwolenia na przemoc wobec kobiet. Będzie to wymagało przyjęcie na szczeblu Unii Europejskiej wiążących państwa członkowskie wytycznych w sprawie wyeliminowania przemocy wobec kobiet i zachęcających rządy do zapewnienia odpowiedniego finansowania schronisk dla kobiet i innych, udzielających pomocy organizacji. Rządy powinny także finansować lub przynajmniej współfinansować kampanie edukacyjne, programy szkoleniowe i działania prewencyjne, ponieważ przemoc wobec kobiet stanowi naruszenie praw człowieka i jest przeszkodą na drodze do równości kobiet i mężczyzn.

BIBLIOGRAFIA

Amnesty International USA, *End Domestic Violence. End Torture. A Fact Sheet on Domestic Violence as Torture*, 2003. <http://www.amnestyusa.org/stopviolence/factsheets/humanrights.html>, 2004-09-21

Appelt, Birgit , Höllriegl, Angelika, Logar, Rosa, *Gewalt gegen Frauen und ihre Kinder*, w: Bundesministerium für Soziale Sicherheit und Generationen (red.), *Gewalt in der Familie. Gewaltbericht 2001. Von der Enttabuisierung zur Professionalisierung*, Wiedeń 2001, ss. 377 – 502.

Arnkil, Tom Erik : Eriksson, Esa : Arnkil, Robert, *Themes from Finland. Anticipation dialogues*, in: *Themes 3:1999*. National Research and Development Center for Welfare and Health (STAKES), Helsinki 1999.

Association of Women Against Violence – ARTEMIS, *Ghid de lucru pentru intervenție în violența domestică*, Rumunia 2001; kontakt: www.artemis.com.ro

Austin, Juliet : Dankwort, Juergen, *A Review of Standards for Batterer Intervention Programs. Violence Against Women Online Resources* 1998. <http://www.vaw.umn.edu/vawnet/standard.htm>, 20 września 2004.

Baeriswyl, Pascale : Büchler, Andrea : Gloor, Daniela : Meier, Hanna, *Interventionsprojekte gegen Gewalt in Ehe und Partnerschaft*. Grundlagen und Evaluation zum Pilotprojekt Halt – Gewalt, Bern, Stuttgart, Wiedeń 2002.

Bowker, Lee H. : Arbitell, Michelle : McFerron, Richard J., *On the Relationship Between Wife Beating and Child Abuse*, in: Yllö, K. : Bograd, M. (Eds.), *Feminist Perspectives on Wife Abuse*. Newbury Park, Londyn, New Delhi 1989.

Brückner, Margrit, *Wege aus der Gewalt gegen Frauen und Mädchen. Eine Einführung*, Frankfurt nad Menem 1998.

Bunch, Charlotte : Reilly, Niamh, *Demanding Accountability. The Global Campaign and Vienna Tribunal for Women's Rights*, Nowy Jork 1994.

Bundesministerium für Soziale Sicherheit und Generationen (red.), *Gewalt in der Familie. Gewaltbericht 2001. Von der Enttabuisierung zur Professionalisierung*, Wiedeń 2001.

Burton, S. : Regan, L. : Kelly, L., *Domestic Violence: Supporting Women and Challenging Men. Lessons from the Domestic Violence Intervention Project*, The Policy Press, Bristol 1998.

Campbell, J. C. (red.), *Assessing dangerousness: Violence by sexual offenders, barterers, and child abusers*, Thousand Oaks, Londyn, New Delhi 1995.

Chatzifotiou, Sevaste, *Keeping Domestic Violence in Silence: The Case of Greece*, Selected Proceedings from the International Conference on Family Violence: A Plan for Action, Nikozja, Cypr, kwiecień 2000, ss. 113-121.

Chatzifotiou, Sevaste, *Towards an International Approach for the Measurement of Violence Against Women: The Case of International Violence Against Women Survey*, Sprawozdanie ze spotkania ekspertów na temat zwalczania przemocy wobec kobiet w rodzinie i handlu kobietami , które zorganizowano pod auspicjami greckiej prezydencji Unii Europejskiej, w Atenach, 30-31 maja 2003.

Chatzifotiou, Sevaste, *Violence Against Women and Institutional Responses: The Case of Greece*, *European Journal of Social Work*, Vol. 6, Nr 3, 2003, ss. 242-256

Chatzifotiou, S. : Dobash, R., *Marital Violence Against Women in Greece. Seeking Informal Support*. Wydanie specjalne, *Global Examples of Violence Against Women*, w: *Violence Against Women*, Vol. 7, nr 9, Sage, Londyn 2001, ss. 1024-1050.

Komisja ds. Równości i Praw Kobiet (red.), *Violencia contra as mulheres*, Caderbis Condicao Feminina, nr 48, Lizbona 1997.

Cedaw, Konwencja w sprawie Eliminacji Wszelkich form Przemocy wobec Kobiet (uchwalona przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych w dniu 18 grudnia 1979 roku).

Decyzja ramowa Rady z dnia 15 marca 2001 roku w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym (2001:220:WSiSW)

Rada Europy, Grupa Specjalistów ds. Zwalczania Przemocy wobec Kobiet; Raport końcowy z działalności zawierający Plan zwalczania przemocy wobec kobiet, Strasburg, czerwiec 1997.

Rada Europy, Zalecenie nr. 4 w sprawie przemocy w rodzinie, Strasburg 1979.

Rada Europy, Zalecenie nr R (85)11 Komitetu Ministrów w sprawie pozycji ofiary w prawie i procesie karnym. Strasburg 1987.

Rada Europy, Zalecenie nr R (87)21 Komitetu Ministrów w sprawie pomocy dla ofiar i zapobieganiu wiktyimizacji, Strasburg 1987

Rada Europy, Zalecenie nr R (90) 2 w sprawie środków społecznych dotyczących przemocy w rodzinie, Strasburg 1990.

Rada Europy, Zalecenie nr R (2000)11 w sprawie przeciwdziałania handlowi ludźmi w celu seksualnego wykorzystywania, Strasburg 2000.

Rada Europy, Ochrona kobiet przed przemocą, Zalecenie Rec (2002) 5 komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie ochrony kobiet przed przemocą, przyjęte 30 kwietnia 2002 oraz Memorandum wyjaśniające z 2002 roku.

Crawford, M., Gartner, R., *Woman Killing. Intimate femicide in Ontario 1974 – 1990*. Report for the Women We Honor Action Committee, Ontario 1992.

Dearing, Albin, Förg, Elisabeth, *Police combating violence against women: Documentation of the conference of experts*. Verlag Österreich, Wiedeń 1999.

Dearing, Albin, Haller, Birgitt, *Das österreichische Gewaltschutzgesetz*, Wiedeń 2000.

Dobash, R.E., Dobash, R.P., *Women, violence and social change*, Londyn 1992.

Dobash, R.E., Dobash, R.P. (red.), *Rethinking Violence Against Women*, Sage, Londyn 1998.

Dobash, R.E., Dobash, R.P., Cavanagh, Kate, Lewis, Ruth, *Changing Violent Men*, Thousand Oaks, Londyn, New Delhi 2000.

Du Bois, Susanne; Hartmann, Petra; *Neue Fortbildungsmaterialien für Mitarbeiterinnen im Frauenhaus. Zwischen Frauensolidarität und Überforderung*. Kohlhammer, Stuttgart, Berlin, Kolonia 2000.

Parlament Europejski, Doc. A2-44:86, OJ. C. 176, 14 lipca 86, ss. 73-83.

Parlament Europejski – Komitet ds. Praw Kobiet, *Report on the need to establish a European Union wide campaign for zero tolerance of violence against women*, 16 lipca 1997.

European Women's Lobby, Bruksela 2000, <http://www.womenlobby.org>

Farmer, A.; Tiefenthaler, J., *An Economic Analysis of Domestic Violence. Review of Social Economy*, LV 3, 1997, ss. 337 – 358.

Forsberg, Hannele, *Lapsen näkökulmaa tavoittamassa. Arviointitutkimus turvakotien lapsikeskeisyyttä kehittävästä projektista*, (Tytuł angielski: „Catching the viewpoint of a child. An Evaluation Study of the Project on how to Develop Refugees' Work with Children”), Helsinki 2000.

Frauenbüro der Stadt Wien: *Leitfaden zum Fakultativprotokoll der UN-Konvention zur Beseitigung jeder Form der Diskriminierung der Frau*, Wiedeń 2001.

Galtung, Johan, *Strukturelle Gewalt. Beiträge zur Friedens- und Konfliktforschung*, Reinbek bei Hamburg 1975.

Galtung, Johan, *Gewalt, Frieden und Friedensforschung*, in: Dieter Senghaas (Ed.): *Kritische Friedensforschung*, Frankfurt nad Menem 1971, ss. 55 – 104.

Gislason, Ingolfur, *Violence against women in Iceland*, Office for Gender Equality, Islandia 1997.

Gloor D.; Meier H.; Verwey M., *Frauenalltag und soziale Sicherheit. Schweizer Frauenhäuser und die Situation von Frauen nach einem Aufenthalt*, Zürich 1995.

Gloor, D.; Meier, H.; Baeriswyl, P.; Büchler, A., *Interventionsprojekte gegen Gewalt in Ehe und Partnerschaft. Grundlagen und Evaluation zum Pilotprojekt Halt-Gewalt*, Berno, Stuttgart, Wiedeń 2000.

Godenzi, Alberto; Yodanis, Carrie, *Erster Bericht zu den ökonomischen Kosten der Gewalt gegen Frauen*, Universität Freiburg, Schweiz 1998.

Gondolf, W. Edward: *Batterer Intervention Systems. Issues, Outcomes and Recommendations*. Thousand Oaks, Londyn, New Delhi 2001.

Graham, Dee L.; Rawlings, Edna I.; Rigsby, Roberta K., *Loving to Survive. Sexual Terror, Mens's Violence and Women's Lives*, Nowy Jork, Londyn 1998.

Hagemann-White, Carol; Kavemann, Barbara; Ohl, Dagmar, *Parteilichkeit und Solidarität. Praxiserfahrungen und Streitfragen zu Gewalt im Geschlechterverhältnis*, Bielefeld 1997.

Hagemann-White, Carol, *Violence without end? Some reflections on achievements, contradictions, and perspectives on the feminist movement in Germany*, w: Klein, Renate (red.): *Multidisciplinary Perspectives on Family Violence*, Londyn 1998.

Hague, G.: Kelly L.: Malos, E. : Mullender, A.: Debbonaire, T., *Children, Domestic Violence and Refuges. A Study of needs and responses*, WAFE 1996.

Hamby, L. Sherry, *Partner Violence: Prevention and Intervention*, w: Jasinski, L. Jana : Williams, M. Linda (red.), *Partner Violence. A Comprehensive Review of 20 Years of Research*, Thousand Oaks, Londyn, New Delhi 1998.

Hanetseder, Ch., *Frauenhaus: Sprungbrett zur Freiheit?*, Berno, Stuttgart, Wiedeń 1992.

Hanmer, Jalna, *Women and violence: Commonalities and diversities*, in: Fawcett, B. : Fetherstone, B. : Hearn, J. : Toft, C. (red.), *Violence and gender relations: Theories and interventions*, Thousand Oaks, Londyn, New Delhi 1996, ss. 7 – 21.

Heiliger, Anita, *Männergewalt gegen Frauen beenden. Strategien und Handlungsansätze am Beispiel der Münchner Kampagne gegen Männergewalt an Frauen und Mädchen:Jungen*, Opladen 2000.

Heise, Lori L., *The Hidden Health Burden*. World Bank Discussion Papers, Waszyngton 1995.

Heiskanen, Markku : Piispa, Minna, *Faith, Hope, Battering. A Survey of Men's Violence against Women in Finland*, Statistics Finland, Helsinki 1998.

Herman, J. L., *Trauma and Recovery*. HarperCollins 1992.

Hester, Marianne : Radford, Lorraine, *Domestic Violence and Child Contact Arrangements in England and Denmark*, The Policy Press, Bristol 1996.

Hester, Marianne : Pearson, Chris, *From Periphery to Centre: Domestic violence in Work with Abused Children*, The Policy Press, Bristol 1998.

Hester, Marianne : Pearson, Chris : Harwin, Nicola, *Making an Impact: Children and Domestic Violence. A Reader*. Jessica Kingsley Publishers, Londyn 1998.

Jaffe, P. G. : Wolfe, D. A. : Wilson, S. K., *Children of battered women*, Newbury Park 1990.

Jasinski, L. Jana : Williams, M. Linda, *Partner Violence. A Comprehensive Review of 20 Years of Research*, Thousand Oaks, Londyn, New Delhi 1998.

Jaspard, Maryse : Brown, Elisabeth : Condon, Stéphanie, et al., *Les violences envers les femmes. Une enquête nationale*, Paryż 2003.

Kavemann, Barbara: Leopold, Beate : Schirmacher, Gesa, *Modelle der Kooperation gegen häusliche Gewalt. Wir sind ein Kooperationsmodell, kein Konfrontationsmodell. Ergebnisse der wissenschaftlichen Begleitung des Berliner Interventionsprojektes gegen häusliche Gewalt (BIG)*. Kohlhammer, Stuttgart, Berlin, Kolonia 2001.

Keeler, Laura (red.), *Recommendations of the E.U. Expert Meeting on Violence Against Women 8 – 10 November 1999*, Jyväskylä, Finnland, Report of the Ministry of Social Affairs and Health 2000, Helsinki 2001. s 13.

Kelly, Liz, *VIP Guide. Vision, innovation and professionalism in policing violence against women and children*, Produced for the Council of Europe Police and Human Rights Programme 1997 – 2000.

K.E.T.H.I. (Centre for Research on Women's Issues in Greece), Athens 2003, www.kethi.gr, 20 września 2004.

Kirkwood, C., *Leaving Abusive Partners: From the Scars of Survival to the Wisdom for Change*, Sage, Londyn 1993.

Klein, Renate (red.), *Multidisciplinary Perspectives on Family Violence*, Londyn 1998.

Kofman, Eleonore : Phizacklea, Annie : Parvati, Raghuram : Sales, Rosemary, *Gender and International Migration in Europe. Employment, Welfare and Politics*, Londyn, Nowy Jork 2000.

Korf, Dick, *Economic Costs of Domestic Violence against Women*, Utrecht 1997.

L.O.K.K. (National Organization of Shelters and Crisis Centers for Battered Women and Children), *A Summary of LOKK Statistics*. Dania 2001, <http://www.lokk.dk:engelsk:index.htm>, 20 września 2004.

Lahti, Minna, *Domesticated Violence. The Power Of The Ordinary*, in: *Everyday Finland*, University of Helsinki - Faculty on Arts. Institute for Cultural Reseach, Helsinki 2001.

Logar, Rosa: Rösemann, Ute: Zürcher, Urs (Hg.), *Gewalttätige Männer verändern (sich), Rahmenbedingungen und Handbuch für ein soziales Trainingsprogramm*. Berno, Stuttgart, Wiedeń 2002.

Logar, Rosa, *Gewalt, die Frauen süchtig macht? Annäherung aus zwei Perspektiven. Die Perspektive der Gewaltschutzeinrichtung*. w: HeXenhaus Espelkamp, *EU Daphne Projekt Sucht als Über-Lebenschance für Frauen mit Gewalterfahrungen : Addiction as Chance of Survival for Women with Experience of Violence*. Final Report 2002b, ss. 30 – 57.

Logar, Rosa, *Proposed Measures to Preserve the Rights and Dignity of Survivors in Criminal Proceedings*. w: Laura Keeler (red.), *Recommendations of the E.U. Expert Meeting on Violence Against Women 8 – 10 November 1999, Jyväskylä:Finland*, Report of the Ministry of Social Affairs and Health 2000, Helsinki 2001.

London Borough of Greenwich Women's Equality Unit: Greenwich Asian Women's Centre: Greenwich Asian Women's Project, *Asian Women and Domestic Violence: Information for Advisers*. Kranti 1995, ss.1-31.

Lundgren, Eva : Heimer, Gun : Westerstrand, Jenny : Kalliokoski, Anne-Marie, *Captured Queen. Men's violence against women in "equal" Sweden. A prevalence study*. The Crime Victim Compensation and Support Authority, Szwecja 2001.

Mahoney, M.R., *Victimization or Oppression? Women's Lives, Violence, and Agency*, in: Fineman, M.A. : Mykitiuk, R., *The Public Nature of Private Violence: The Discovery of Domestic Abuse*. Londyn, Routledge 1994, ss. 59-92.

McWilliams, M.: McKiernan M., *Bringing it out in the Open: Domestic Violence in Northern Ireland*. HMSO, Belfast 1983.

Mirrlees-Black, C., *Estimating the Extent of Domestic Violence, Findings from the 1992 BCS*. Home Office Research Bulletin nr. 37, 1995.

Mooney, Jayne, *Gender, Violence and the Social Order*. Londyn 2000.

Mullender, Audrey, *Rethinking Domestic Violence – The Social Work and Probation Response*. Londyn 1996.

Mullender, Audrey : Debbonaire, Thangam, *Child Protection and Domestic Violence. A Practitioner's Guide*. Venture Press, Birmingham 2000.

Mullender, Audrey, *Children's Perspective on Domestic Violence*. Sage, Thousand Oaks, Londyn, New Delhi 2003.

Nyqvist, Leo, *Väkivaltainen parisuhde, asiakuus ja muutos* (In English: *Violent Partnership, Clienthood and Change*). Academic Dissertation, Helsinki 2001.

O'Connor, Monica: Wilson, Niamh, *Vision, Action, Change. Feminist principles and practice of working on violence against women. Women's Aid Model of Work*. www.womensaid.ie/pages/what/research/docs/vac.pdf, 12 maja 2004.

Pehkonen, Pirjo, *Naisen puolesta, ei miestä vastaan. Suomalainen naisliike väkivaltaa vastustamassa*, (edycja angielska: *On Behalf of Women, not Against Men. Finnish Women's Movement Combating Violence against Women*). Joensuu 2003.

Peled E. : Davis D., *Group work with Children of Battered Women. A Practitioner's Manual*. Thousand Oaks: Londyn, New Delhi 1995.

Peled E.: Jaffe P. G.: Edleson J. L., *Ending the Cycle of Violence. Community Response to Children of Battered Women*. Thousand Oaks, Londyn, New Delhi 1995, ss. 121-144.

Pence, Ellen: Paymar, M., *Educational Groups for Men who Batter. The Duluth Model*. Nowy Jork 1993.

Pence, Ellen, *Moving women's safety from margins to the centre of institutional response*, in: *Northern Ireland Women's Aid Federation: Prevention Protection Provision. Effective Intervention in Domestic Violence. Report on a conference held on 11 and 12 of June 1997*. Belfast 1997.

Ramberg, Ingrid, *Violence Against Young Women in Europe. Seminar Report. European Youth Centre. 21-27 maja 2001*, Rada Europy 2001.

Rautava, Marie : Perttu, Sirkka (red.), *Tavoitteena uhrin turvallisuus – näkökulmia naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyyn*, (edycja angielska: *To Ensure the Safety of the Victims – Viewpoints on how to Prevent Violence against Women*). Helsinki 2001.

Sauer, Birgit, *Geschlechtsspezifische Gewaltmäßigkeit rechtstaatlicher Arrangements und wohlfahrtsstaatlicher Institutionalisierung*, in: Dackweiler, Regina-Maria : Schäfer, Reinhild, *Gewalt-Verhältnisse. Feministische Perspektiven auf Geschlecht und Gewalt*. Frankfurt nad Menem 2002, ss. 81 – 106.

Seith, Corinna : Kelly, Liz, *Achievements Against the Grain: Self-defence for Women and Girls in Europe*. Child and Women Abuse Studies Unit, London Metropolitan University, Londyn 2003.

Sellach, Brigitte, *Qualitätssicherung im Frauenhaus*, in: Schriftenreihe des Bundesministeriums für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, *Neue Fortbildungsmaterialien für Mitarbeiterinnen im Frauenhaus. Grundlagen des Managements im Frauenhaus. Band 191.4*, Verlag Kohlhammer, Stuttgart 2000.

Shepard, Melanie F. : Pence, Ellen L. (red.), *Coordinating Community Response to Domestic Violence – Lessons from Duluth and Beyond*. Thousand Oaks, Londyn, New Delhi 1999.

Stanko, E. : Crisp, D. : Hale, C. :Lucraft, H., *Counting the Costs: Estimating the Impact of Domestic Violence in the London Borough of Hackney*. Swindon: Crime Concern 1997.

Stanko, Elisabeth, *Everyday Violence*. Londyn 1990.

Strube, M.J. : Barbour, L.S., *The Decision to Leave an Abusive Relationship: Economic Dependence and Psychological Commitment*, in: Journal of Marriage and the Family, Vol. 45, 1983, ss.785-793.

Taylor-Browne, Julie (red.), *What Works in Reducing Domestic Violence?*, Londyn 2001.

The Lancet, *Domestic Violence*, Vol. 9, nr 14, 2000.

UNICEF, <http://www.unicef.org>, 2001.

Organizacja Narodów Zjednoczonych: Rezolucje Zgromadzenia Ogólnego, *Resolution on crime prevention and criminal justice measures to eliminate violence against women. Resolution 52 : 86*. Nowy Jork, 2 grudnia 1997

Komisja Praw Człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych , *Resolution on the Elimination of Violence against Women*. Commission on Human Rights 52nd meeting, Genewa, 17 kwietnia 1998.

Organizacja Narodów Zjednoczonych, Biuro ds. Kontroli Narkotyków I Zapobiegania Przestępczości – Centrum Międzynarodowego Zapobiegania Przestępczości, *Guide for Policy Makers on the Implementation of the United Nations Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power*. Nowy Jork 1999a

Organizacja Narodów Zjednoczonych Biuro ds. Kontroli Narkotyków I Zapobiegania Przestępczości – Centrum Międzynarodowego Zapobiegania Przestępczości, *Handbook on Justice for Victims On the use an application of the Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power*. Nowy Jork 1999 b.

Organizacja Narodów Zjednoczonych , *Strategies for confronting domestic violence: a resource manual*. Ynired Nations 1993c.

Komisja Praw Człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych, Raport specjalnego sprawozdawcy do spraw Przemocy wobec Kobiet, jej przyczyn i skutków, Pani *Radhiki Coomaraswamy*, złożony zgodnie rezolucją 1995:85 Komisji Praw Człowieka, *A framework for model legislation on domestic violence*. (E:CN.4:1996:53 Add.2), Genewa 1996.

Organizacja Narodów Zjednoczonych Rezolucje Zgromadzenia Ogólnego, *Resolution on Crime Prevention and Criminal Justice Measures to Eliminate Violence against Women, Rezolucja 52:86*. Nowy Jork, 12 grudnia 1997.

Organizacja Narodów Zjednoczonych , *Declaration on the elimination of violence against women*. Nowy Jork, grudzień 1993b.

Onu, Deklaracja Pekińska I Platforma Działania, IV Światowa Konferencja w sprawie Kobiet, Pekin, 4-15 września 1995, Nowy Jork 1995.

Organizacja Narodów Zjednoczonych, *UN Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power*. Nowy Jork 1985.

Onu, Vienna Declaration, UN Document A:CONF.157:DC:1:Add.1. Wiedeń 1993a.

Urquiza, A. : Winn, C., Treatment for Abused and Neglected Children: Infancy to Age 18. US Department for Health and Human Services 1994.

WAFE : Turner, Atuki (red.), *Building Blocks- A women's Aid guide to running refuges and support services*. 1996.

WAFE, *Funding refuge services. A study of refuge support services for women and children experiencing Domestic Violence*, 1994.

WAFE, Briefing from the Women's Aid Federation of England. Domestic Violence: Funding for Refuges and Ancillary Support Services. Luty 1998.

Walby, Sylvia : Myhill, Andrew, *Assessing and managing the risk of domestic violence*, in: Taylor-Browne, Julie (red.), *What Works in Reducing Domestic Violence?* Londyn 2001, ss. 309 – 335.

Walby. S. : Allen, J., *Domestic violence, sexual assault and stalking. Findings from the British Crime Survey*. Home Office Research Study, Londyn 2004.

Waltz, Catherine : Derry, Chuck, Duluth's model of creating co- operation. Seminar Report, Helsinki 1999.

WAVE Office : European Information Centre Against Violence Against Women, *More than a roof over your head. A Survey of Quality Standards in European Women's Refuges*. Wiedeń 2002.

WAVE Office, Training Programme on Combating Violence against Women, Wiedeń 2000.

WAVE Office, *European Database on Violence against Women*. [http: www.wave-network.org](http://www.wave-network.org)

WHO, *Report on Violence and Health*, Genewa 2002.

WHO, *The economic dimension of interpersonal violence*, Genewa 2004.

Z A Ł A C Z N I K 2

PLAN BEZPIECZEŃSTWA

Jeśli schronisko udziela porad kobietom z zewnątrz, a klientka zamieszkuje wspólnie ze sprawcą, należy omówić z nią następujące punkty:

- Z kim kobieta można rozmawiać o swojej sytuacji (nauczyciele szkolni, członkowie rodziny, itp.)
- Czy zagrożona przemocą kobieta powinna spakować najpotrzebniejsze rzeczy, a zwłaszcza podstawowe dokumenty osobiste, i pozostawiać te rzeczy u kogoś, komu może zaufać. Kobiecie należy przypomnieć, żeby zawsze nosiła przy sobie klucze do domu/mieszkania i samochodu, żeby ich nie zapomniała w razie nagłej potrzeby ucieczki z domu.
- Jeśli w domu klientki znajduje się broń, należy się zastanowić, w jaki sposób można ją usunąć.
- Do kogo kobieta może zadzwonić w nagłym przypadku?
- Jak zapewnić sobie bezpieczeństwo w razie nagłego zagrożenia przemocą?
- Czy kobieta zadzwoniłaby na policję, gdyby po raz kolejny doszło do przemocy? Czy w domu jest telefon? Czy może się umówić z dziećmi lub z sąsiadami, że na umówiony sygnał wezwą policję lub zapewnią pomoc w inny sposób?
- Jeśli kobieta musi uciec z domu na jakiś czas, czy ma gdzie się udać? Należy wspólnie z klientką rozważyć różne miejsca, w których może się za trzymać w nagłym przypadku. Zapisz wybrane adresy i numery telefonów i powiedz klientce, żeby trzymała je w ukryciu przed mężem lub partnerem.
- Jeśli kobieta musi nagle uciekać, gdzie znajdują się wyjścia z budynku?
- Klientce należy uzmysłowić, że w trakcie zajścia najlepszym wyjściem jest ucieczka. W niektórych przypadkach można próbować uspokoić sprawcę, zawsze należy robić wszystko, co można, żeby zapewnić sobie bezpieczeństwo.

Jeśli klientka zamierza opuścić stosującego przemoc sprawcę, należy z nią rozważyć następujące punkty:

- W jaki sposób i kiedy może opuścić swojego oprawcę? Czy dysponuje środkiem transportu? Czy ma pieniądze? Czy ma gdzie się udać?
- Czy kobieta nie czułaby się niezręcznie, dzwoniąc w razie potrzeby na policję?
- Komu kobieta powie lub nie powie o swoim zamiarze opuszczenia męża lub partnera?
- Co ona sama i inni mogą zrobić, żeby utrudnić mu jej odnalezienie?
- Komu w swojej sieci wsparcia kobieta może zaufać, że w razie potrzeby wystąpi w jej obronie?
- W jaki sposób kobieta może się bezpiecznie dostać do pracy i do domu po pracy lub do szkoły, żeby zawieźć i odebrać dzieci?
- Jakie organizacje społeczne i jakie służby prawne mogą kobiecie zapewnić poczucie bezpieczeństwa? Należy zapisać ich adresy i numery telefonów i gardzić kobiecie, żeby trzymała je w ukryciu przed mężem lub partnerem.
- Czy kobieta zna numer telefoniczny miejscowego schroniska dla ofiar przemocy?
- Jakie zasady sprawowania opieki na dziećmi i odwiedzin zapewnią bezpieczeństwo kobiecie i dzieciom?
- Czy realne jest uzyskanie nakazu sądowego?

Jeśli kobieta, która doznała przemocy, uzyskała eksmisję sprawcy przemocy lub po prostu mieszka sama, należy wspólnie z nią rozważyć następujące opcje:

- Zmianę zamków w drzwiach i oknach.

- Jeśli to możliwe, należy zainstalować lepsze zabezpieczenia: kraty w oknach, zamki, lepsze oświetlenie, gaśnice itd.
- Pouczenie dzieci, przyjaciół lub członków rodziny, żeby w sytuacji zagrożenia zawiadomili policję.
- Rozmowa z nauczycielami w szkole i w przedszkolu na temat tego, kto ma prawo odbierać dzieci. Zapewnienie dzieciom innych, specjalnych środków bezpieczeństwa.
- Budowę sieci wsparcia dla ofiar przemocy, na przykład znalezienie organizacji lub instytucji zatrudniającej osoby znające problem przemocy w rodzinie w celu zbadania zasad, na jakich oparta jest opieka nad dziećmi i wizyty ojca oraz szczegółów orzeczenia rozwodowego w celu zapewnienia bezpieczeństwa dzieciom i kobietom.
- Uzyskanie nakazu sądowego.

Należy poradzić klientce, żeby w razie nagłej konieczności ucieczki z domu, miała przy sobie:

- Paszport, dowód osobisty, świadectwo urodzenia (oryginały lub kopię).
- Legitymację ubezpieczeniową lub inne dokumenty potwierdzające prawo do bezpłatnego leczenia.
- Świadectwo małżeństwa, prawo jazdy i papiery samochodu.
- Numer konta bankowego, karty kredytowe i książeczki oszczędnościowe.
- Dokumenty imigracyjne lub potwierdzające prawo do zasiłku.
- Lekarstwa i recepty.
- Dokumenty rozwodowe i inne dokumenty sądowe.
- Numery telefonów i adresy członków rodziny, przyjaciół i komunalnych ośrodków socjalnych.
- Ubranie i przydatne przedmioty różnego rodzaju dla kobiety i jej dzieci.
- Klucze (od domu i samochodu).
- Ulubione zabawki dzieci, żeby uprzyjemnić im pozostawanie poza domem.
- Podręczniki szkolne itp.